

İHRACAT RAPORU | 2025

İHRACAT RAPORU | 2025

İHRACAT RAPORU | 2025

TİM EKONOMİK ARAŞTIRMALAR ŞUBESİ

TİM ADINA YAYIN KURULU BAŞKANI

Mustafa GÜLTEPE, TİM Başkanı

PROJE YÖNETİMİ

Metehan ÜNAL, Koordinatör

PROJE EKİBİ

Çağrı KÖKSAL, Ekonomik Araştırmalar Şube Müdürü

Ahmet AKGÜN

Burak ÖZDEMİR

Murat KURAN

Yemilhan KAROĞLU

Strateji ve İnovasyon Şubesi

GRAFİK TASARIM

İrem AKCAN

Türkiye İhracatçılar Meclisi

Yenibosna Merkez Mahallesi Sanayi Caddesi No: 3

Dış Ticaret Kompleksi B Blok Kat: 9 34197 Bahçelievler, İstanbul

Tel: 0212 454 04 90/91 Faks: 0212 454 04 13

E-Posta: tim@tim.org.tr / www.tim.org.tr

İÇİNDEKİLER

1. KÜRESEL EKONOMİ VE TÜRKİYE EKONOMİSİ: DEĞERLENDİRME VE BEKLENTİLER.....	14
1.1 .2024 Yılında Ekonomik ve Ticari Görünüm.....	15
1.1.1. Küresel Ekonomi ve Küresel Ticaret Görünümü.....	15
1.1.2. 2024 Yılı Türkiye Ekonomisi ve İhracatı Görünümü.....	20
1.2. Küresel Ekonomi ve Dünya Ticaretinde 2025 Beklentileri.....	29
1.2.1. Küresel Ekonomide Beklentiler.....	29
1.2.2. Küresel Ticarete Beklentiler.....	31
1.3. Türkiye Ekonomisi ve İhracatında 2025 Beklentileri.....	33
1.3.1. Türkiye Ekonomisinde Beklentiler.....	33
1.3.2. Türkiye İhracatında Beklentiler.....	34
1.4. Hizmet Ticareti 2024 Gelişmeleri.....	35
1.4.1. Dünyada Hizmet Ticareti 2024.....	35
1.4.2. Türkiye Hizmet Ticaretinde 2024 Görünümü.....	39
2. ORTA VE UZUN VADELİ KÜRESEL TRENDLER VE İHRACAT.....	42
2.1. Küresel Riskler: 2024'ün Mirası ve 2025'te Risk Algılamaları.....	43
2.1.1. 2024'ün Mirası.....	44
2.1.2. Küresel Risk Algılamaları: 2025.....	46
2.2. Yeşil Dönüşüm: Türkiye'nin İhracatına Etkileri ve Finansman Sorunu.....	51
2.2.1. Türkiye'de Yeşil Dönüşüm.....	51
2.2.2. Dünyada Yeşil Dönüşüm.....	55
2.2.3. Yeşil Dönüşümün Finansman Mekanizmaları.....	67
2.3. Küresel Ticareti Yeniden Şekillendiren Faktörler.....	71
2.3.1. Ticaretin Yeni Dili: 2025'te Ekonomik Blokların Stratejik Hamleleri.....	71
2.3.2. Otonom ve Yapay Zeka Destekli Dijitalleşme ve Ticaret.....	78
3. ODAK: AVRUPA BİRLİĞİ SERBEST TİCARET ANLAŞMALARININ TÜRKİYE İHRACATINA OLASI ETKİSİ.....	82
4. POLİTİKA ÖNERİLERİ.....	98

TABLolar

Tablo 1: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Büyüme (%).....	16
Tablo 2: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Tüketici Fiyat Enflasyonu (%).....	16
Tablo 3: Çeyreklik Dönemlere Göre Küresel Ticaret, 2023-2024.....	17
Tablo 4: Dünya İhracatında İlk 20 Ülkenin İhracatı ve Payı, 2023-2024.....	18
Tablo 5: Dünya İthalatında İlk 20 Ülke ve İthalatı, 2023-2024.....	19
Tablo 6: Sektörlere Göre İhracat ve Yıllık Değişim, 2023-2024.....	26
Tablo 7: 2025 ve 2026 İçin Küresel Büyüme Tahminleri.....	29
Tablo 8: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Büyüme Tahminleri (%).....	30
Tablo 9: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Tüketici Enflasyonu Tahminleri (%).....	30
Tablo 10: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri (%).....	31
Tablo 11: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri (%).....	31
Tablo 12: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Tarifersiz (%).....	32
Tablo 13: Ülke Gruplarına Göre Mal İthalatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Tarifersiz (%).....	32
Tablo 14: Türkiye Ekonomisi İçin Büyüme, Enflasyon ve İşsizlik Beklentileri.....	33
Tablo 15: Uluslararası Kuruluşların Türkiye Ekonomisi İçin Büyüme ve Enflasyon Beklentileri.....	33
Tablo 16: Türkiye'nin Mal İhracatına İlişkin Beklentiler.....	34
Tablo 17: Hizmet Kalemlerine Göre Küresel Hizmet İhracatı (2023-2024).....	35
Tablo 18: Küresel Hizmet İhracatında İlk 20 Ülke ve İhracatı, 2023-2024.....	36
Tablo 19: Küresel Hizmet İthalatında İlk 20 Ülke ve İhracatı, 2023-2024.....	37
Tablo 20: Hizmet Kalemlerine Göre Türkiye'nin Hizmet İhracatı (2023-2024).....	40
Tablo 21: 2024'te En Hızlı Yükselen ve Düşen Riskler.....	45
Tablo 22: 2025 Yılında Tezahür Eden Risk Unsurları (Şiddetlerine Göre İlk 5).....	47
Tablo 23: Münih Güvenlik Endeksi Risk Isı Haritası, Kasım 2024.....	47
Tablo 24: Önem Derecesine Göre Sıralanmış Küresel Riskler.....	48
Tablo 25: AXA Gelecek Risk Raporu 2024 - Uzmanlara Göre Yükselen İlk 10 Küresel Risk.....	50
Tablo 26: AB-Avustralya STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$).....	84
Tablo 27: AB-Avustralya STA Senaryosu, Avustralya'nın İthalat Değişimi (Milyon \$).....	85
Tablo 28: AB-Hindistan STA Senaryosu, Hindistan'ın İthalat Değişimi (Milyon \$).....	86

TABLÖLAR

Tablo 29: AB-Endonezya STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$).....	87
Tablo 30: AB-Endonezya STA Senaryosu, Endonezya'nın İthalat Değişimi (Milyon \$).....	88
Tablo 31: AB-Filipinler STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$).....	89
Tablo 32: AB-Filipinler STA Senaryosu, Filipinler'in İthalat Değişimi (Milyon \$).....	90
Tablo 33: AB-Tacikistan STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$).....	91
Tablo 34: AB-Tacikistan STA Senaryosu, Tacikistan'ın İthalat Değişimi (Milyon \$).....	92
Tablo 35: AB-Tayland STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$).....	93
Tablo 36: AB-Tayland STA Senaryosu, Tayland'ın İthalat Değişimi (Milyon \$).....	94
Tablo 37: AB-MERCOSUR STA, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$).....	95
Tablo 38: AB-MERCOSUR STA, MERCOSUR'un İthalat Değişimi (Milyon \$).....	96

ŞEKİLLER

Şekil 1: ABD ve Euro Bölgesi Politika Yıllık Tüketici Enflasyonu ve Politika Faizi.....	15
Şekil 2: Son On Yılda Küresel Ticaret.....	17
Şekil 3: Ülkelerin Yıllık Büyüme Oranları ve Türkiye (%).....	20
Şekil 4: Harcama Kalemlerinin GSYH İçindeki Payı (%).....	21
Şekil 5: Türkiye’de Yıllık Tüketici Enflasyonu ve Politika Faizi (%).....	22
Şekil 6: Türkiye’nin Yıllara Göre İhracatı ve İthalatı.....	22
Şekil 7: Türkiye’nin Küresel İhracattaki Payı.....	23
Şekil 8: Türkiye’nin Aylık İhracatı (milyar \$).....	24
Şekil 9: Sektörlere Göre İhracat (milyar \$, ÖTS).....	25
Şekil 10: Ülkelere Göre İhracat (milyar \$).....	27
Şekil 11: İllere Göre İhracat (milyon \$).....	28
Şekil 12: Son On Yılda Küresel Hizmet İhracatı.....	35
Şekil 13: Son On Yılda Türkiye’nin Hizmet İhracatı.....	39
Şekil 14: Jeopolitik Risk Endeksi (7 Günlük Hareketli Ortalama).....	44
Şekil 15: INFORM Risk Endeksi ve Alt Bileşenlerindeki Küresel Eğilimler (2016-2025, Ortalama Trend).....	46

Hedeflerimiz Doğrultusunda Aralıksız Çalışmaya Devam Ediyoruz

MUSTAFA GÜLTEPE
TİM BAŞKANI

Odak noktasını “Avrupa Birliği Serbest Ticaret Anlaşmaları’nın Türkiye İhracatına Olası Etkisi” olarak belirlediğimiz TİM 2025 İhracat Raporumuz, hem küresel eğilimleri, hem de Türkiye’nin güçlü ve zayıf yönleriyle ilgili kapsamlı analizleri ve bunlarla ilgili politika önerilerini içeriyor.

Değerli İhracatçılarımız,

Küresel ticaretin hızla değiştiği, belirsizliklerin arttığı ve yeni dengelerin olduğu bir dönemden geçiyoruz. Jeopolitik riskler, ticaret savaşları ve ekonomik dalgalanmalar zorlukları beraberinde getirirken; dijitalleşme, yapay zekâ ve yeşil dönüşüm ekseninde küresel ticaretin kuralları yeniden yazılıyor.

İkiz dönüşüm diye adlandırılan dijital ve yeşil dönüşümü ihracatımız için fırsata dönüştürmek için yoğun bir mesai yürütüyoruz. Sektörlerimizin tamamı 2024'te sürdürülebilirlik eylem planlarını tamamladılar. Türkiye'yi en çok ihracat yapan ilk 10 ülke arasına çıkarabilmemiz için ikiz dönüşümü hızla tamamlamamız gerekiyor. Dönüşümün yanı sıra yüksek teknolojinin, tasarımın, markalaşmanın, inovasyonun imkânlarını kullanarak kilogram birim değerimizi artırarak, ihracatta her yıl çift haneli büyüme oranlarını yakalayabiliyoruz.

Ancak 2023'ün ardından 2024'ü de ihracatta sınırlı bir büyümeyle kapatabildik. Çünkü, küresel pazarlarda talebin yavaş seyrettiği bir süreçte, yüksek maliyetler nedeniyle emek yoğun sektörlerde fiyat tutturamadığımız için rekabetçiliğimiz zayıfladı. Bütün olumsuzluklara rağmen 2024'te mal ihracatımızı 261,8 milyar dolara, hizmet ihracatımızı ise 115,2 milyar dolara çıkardık. Mal ihracatımızda yüzde 2,4, hizmet ihracatımızda ise yüzde 8,1'lik artış kaydettik.

İhracatta sürdürülebilir bir büyüme için tüm sektörlerden pozitif katkı almamız gerekiyor. Ancak hazır giyim, tekstil ve makinenin de aralarında bulunduğu 13 sektörümüz 2024'ü ekside tamamladı.

Savunma ve havacılık, fındık ve kuru meyve sektörlerimiz çift haneli büyümelerle öne çıkarken, Almanya, ABD ve Birleşik Krallık en çok ihracat yaptığımız ülkeler arasında ilk üçte yer aldı.

2025 yılına, 280 milyar dolar mal ve 121 milyar dolar hizmet ihracatı hedefiyle başladık. Rekabetçilikle ilgili sorunlar artarak devam ettiği için her geçen ay hedeften uzaklaşıyoruz. Biz yine de karamsarlığa düşmeden orta ve uzun vadeli hedeflerimiz doğrultusunda aralıksız çalışmaya devam ediyoruz.

Bu çalışmalarımızdan sadece biri olan TİM İhracat 2025 Raporunda, hem küresel eğilimleri hem de Türkiye'nin güçlü ve zayıf yönleriyle ilgili kapsamlı analizleri ve bunlarla ilgili politika önerilerini de bulacaksınız. Raporumuzun güncel çalışmalarımızla birlikte gelecek planlamalarınızda yol gösterici olacağına inanıyorum.

Raporumuzun hazırlanmasında emeği geçen tüm çalışma arkadaşlarıma teşekkür ediyorum. Türkiye'nin sınırları aşan gücü olarak, daha güçlü, daha inovatif ve daha sürdürülebilir bir ihracat ekosistemi için birlikte çalışmaya devam edeceğiz.

2024 yılı, küresel ekonominin sıkı para politikaları, yüksek enflasyon ve jeopolitik risklerle şekillendiği; ancak yılın ikinci yarısında toparlanma işaretlerinin belirginleştiği bir dönem olmuştur. Dünya genelinde uygulanan sıkılaştırma politikaları, büyümeyi sınırlayıcı bir etki yaratırken, özellikle gelişmiş ekonomilerde talep zayıflamış, buna karşın gelişmekte olan ülkelerde ekonomik aktivite nispeten daha dirençli kalmıştır. Küresel büyüme yüzde 3,3 seviyesinde gerçekleşmiş, gelişmiş ülkelerde büyüme yüzde 1,8 ile sınırlı kalırken, gelişmekte olan ülkelerde yüzde 4,3'lük bir büyüme kaydedilmiştir. Bu çerçevede ABD yüzde 2,5 büyüme gösterirken, Euro Bölgesi'nde büyüme yüzde 0,9 ile zayıf kalmıştır. Enflasyon oranları özellikle gelişmiş ekonomilerde belirgin şekilde düşerken, gelişmekte olan ekonomilerde daha sınırlı bir gerileme gözlenmiştir. FED ve ECB gibi büyük merkez bankaları politika faizlerini yüksek seviyelerde tutarken, 2024'ün ortasından itibaren kademeli bir faiz indirim süreci gündeme gelmiştir. Bu süreçte küresel ticaret hacmi sınırlı da olsa toparlanma göstermiş, mal ticareti yüzde 2,3 oranında artışla 24,4 trilyon dolara ulaşmıştır. Çin, 3,58 trilyon dolarlık ihracatıyla liderliğini sürdürürken, ABD ve Almanya onu takip etmiştir. Türkiye'nin küresel ihracattaki payı ise yüzde 1,07 olarak gerçekleşmiştir. Küresel hizmet ticaretinde ise 2024 yılında yüzde 8,9 büyüme kaydedilmiş; turizm ve dijital hizmetler bu artışta başrolü oynamıştır.

Türkiye ekonomisi, küresel yavaşlamaya ve yurt içindeki yüksek enflasyona rağmen 2024 yılında yüzde 3,2 büyüme göstermiştir. GSYH 1 trilyon 322 milyar dolara, kişi başına gelir ise 15.463 dolara yükselmiştir. Tüketici enflasyonu Mayıs 2024'te yüzde 75,5 ile zirve yaptıktan sonra yıl sonunda yüzde 44,4'e kadar gerilemiş, Nisan 2025 itibarıyla yüzde 37,9 düzeyine inmiştir. 2023 ortasından itibaren yürürlüğe giren sıkı para politikası sayesinde politika faizi Mart 2024'te yüzde 50'ye kadar yükseltilmiş, yıl so-

nunda yüzde 47,5, 2025'in ilk aylarında ise yüzde 46 seviyesinde sabitlenmiştir. Finansal göstergelerdeki iyileşme, reel kurun dengelenmesi ve rezerv artışı ile desteklenmiştir. Türkiye'nin 2024 yılı ihracatı yüzde 2,4 artışla 261,8 milyar dolara yükselmiş, ithalat yüzde 5 oranında azalarak 344 milyar dolara gerilemiştir. Böylece ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 76'ya ulaşmış, dış ticaret açığında iyileşme sağlanmıştır. Sektörel düzeyde en çok ihracat yapılan sektörler otomotiv (37,2 milyar \$), kimyevi maddeler (30,8 milyar \$) ve hazır giyim (17,9 milyar \$) olmuştur. Fındık ve mamulleri sektörü yüzde 41,7, savunma ve havacılık sektörü yüzde 21,5, kuru meyve sektörü ise yüzde 15,5'lik ihracat artışlarıyla öne çıkmıştır. En fazla ihracat yapılan ülkeler sırasıyla Almanya (20,4 milyar \$), ABD (16,4 milyar \$), Birleşik Krallık (15,3 milyar \$), Irak (13 milyar \$) ve İtalya (13,0 milyar \$) olmuştur. 2024 yılında hizmet ihracatı da güçlü bir artış göstermiş, toplam 115,2 milyar dolara ulaşmıştır. Turizm gelirleri yüzde 12,5 artışla 56,3 milyar dolar, ulaştırma hizmetleri yüzde 2,4 artışla 39,9 milyar dolar olmuştur. Türkiye'nin küresel hizmet ihracatındaki payı yüzde 1,33 ile önceki yıla kıyasla çok sınırlı bir gerileme göstermiştir.

2025 yılına girilirken, küresel ekonomiye dair beklentiler ticaret politikalarındaki korumacılığın artması ve yapısal kırılganlıkların devam etmesi nedeniyle aşağı yönlü güncellenmiştir. ABD'nin 2025 Nisan ayında açıkladığı yeni gümrük vergileri ve Çin-ABD ticaret geriliminin tırmanması, Dünya Ticaret Örgütü'nün küresel büyüme tahminini yüzde 2,2'ye düşürmesine neden olmuştur. WTO, tarifeli senaryoda 2025 yılı için küresel ticarete yüzde 0,2'lik bir daralma beklemektedir. Buna karşılık tarifersiz senaryoda ticaretin yüzde 2,7 büyümesi mümkündür. Kuzey Amerika'nın ihracatının yüzde 12,6 daralması beklenirken, Asya'nın ihracatı yüzde 1,6 artış gösterecektir. Türkiye açısından 2025 yılında ihracatın 280 milyar dolara ulaşması, hizmet ihracatının ise 121 milyar

2025 yılında ihracatın 280 milyar dolara ulaşması, hizmet ihracatının ise 121 milyar dolar seviyesine çıkması beklenmektedir.

dolar seviyesine çıkması beklenmektedir. IMF ise Türkiye'nin mal ihracatının yüzde 8,6 artışla 284 milyar dolara ulaşacağını öngörmektedir.

2025 yılında küresel ticaret, jeopolitik gerilimler, korumacılık eğilimleri ve bölgesel dönüşümlerle şekillenmektedir. Avrupa Birliği, "stratejik otonomi" çerçevesinde çevresel standartlarla ticareti bütünleştirip tedarik zincirlerini çeşitlendirirken, ABD daha agresif ve iç üretim odaklı bir politika benimsemiş, ithalata yaygın vergiler getirmiştir. Asya-Pasifik bölgesi RCEP ve CPTPP gibi mega anlaşmalarla entegrasyonunu derinleştirirken, Çin ve Hindistan gibi aktörler bölgesel liderlik mücadelesi içindedir. Afrika, AfCFTA ile kıta içi ticareti artırmaya odaklanmış, Güney Amerika ise AB ile tarihi Mercosur anlaşmasını sonuçlandırma aşamasına gelmiştir. Türkiye ise, KİK ve Birleşik Krallık gibi aktörlerle STA müzakerelerini derinleştirirken, 2025 ihracat hedefini 400 milyar dolara taşımış ve yeni pazarlarda kalıcı varlık hedeflemiştir.

Öte yandan, dijitalleşme ve yapay zeka küresel ticarete yeni bir çağ başlatmaktadır. E-ticaretin toplam perakende satışlardaki payı 2025 itibarıyla yüzde 20'yi aşarken, sınır ötesi dijital platformlar KOBİ'leri küresel pazara entegre etmektedir. Yapay zeka destekli lojistik, otonom taşıma

sistemleri, dijital belgeler ve blockchain teknolojisi tedarik zincirlerini daha hızlı, güvenli ve sürdürülebilir hale getirmektedir. Stablecoin'ler ve merkez bankası dijital paraları (CBDC) sınır ötesi ödemelerde yeni bir alan yaratırken, regülasyonlar ve altyapı gelişimi bu dönüşümün hızını belirlemektedir. Bu dijitalleşme trendi, ticaretin doğasını dönüştürerek hem büyük hem küçük ölçekli aktörler için yeni fırsatlar sunmaktadır.

Bu çerçevede raporun "Odak" bölümünde Avrupa Birliği'nin üçüncü ülkelerle imzaladığı Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye ihracatına olası etkilerine dikkat çekilmektedir. AB'nin 2024 itibarıyla tamamladığı veya müzakerelerine devam ettiği STA'lar kapsamında Avustralya, Hindistan, Endonezya, Filipinler, Tayland, Tacikistan ve MERCOSUR ülkeleri yer almaktadır. Raporda yapılan analizlere göre, örneğin AB-Avustralya STA'sı sonucunda Türkiye'nin ihracat potansiyelinde 158 milyon dolarlık bir azalış; AB-Hindistan STA'sı senaryosunda ise Türkiye'nin ihracat hacminde 227 milyon dolarlık kayıp riski bulunmaktadır. Bu anlaşmalar, özellikle otomotiv, tekstil, kimya ve makine gibi yüksek katma değerli sektörlerde Türkiye'nin AB'ye bağımlı pazar payını azaltmakta; ihracatçılar için yapısal bir rekabet dezavantajı doğurmaktadır. Örneğin AB-MERCOSUR anlaşmasının hayata geçmesiyle birlikte AB'nin ithalat yapısında 8,5 milyar dolarlık bir sapma öngörüldürken, bu sapmanın Türkiye lehine dönmemesi durumunda ciddi pazar kayıpları yaşanabileceği ifade edilmektedir. Raporda, bu olumsuz etkilerin bertaraf edilebilmesi için Gümrük Birliği'nin modernize edilmesi, Türkiye'nin AB'nin STA müzakere süreçlerine paralel ve eşzamanlı dâhil olması gerektiği vurgulanmaktadır. Aksi takdirde, AB'nin STA imzaladığı ülkelerde Türk menşeli ürünlerin rekabet gücü düşmekte, üçüncü ülkelerin Türkiye'ye karşı avantaj sağlaması söz konusu olmaktadır. Bu durum, dış ticaret stratejisinde daha özerk, çok taraflı ve dinamik bir yaklaşım ihtiyacını güçlendirmektedir.

İHRACAT RAPORU | 2025

1 **Küresel Ekonomi ve** ■ **Türkiye Ekonomisi:** Değerlendirme ve Beklentiler

1.1. 2024 YILINDA EKONOMİK VE TİCARİ GÖRÜNÜM

1.1.1. KÜRESEL EKONOMİ VE KÜRESEL TİCARET GÖRÜNÜMÜ

2023 yılında küresel ekonomi, sıkı para politikaları ve yüksek faiz ortamının etkisiyle yavaşlayan ancak istikrarlı bir büyüme sergilemiştir. Dünya ekonomisi yüzde 3,5 büyürken, gelişmiş ülkelerde büyüme oranı yüzde 1,7, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 4,7 olmuştur. ABD yüzde 2,5, Euro Bölgesi ise yüzde 0,4 büyüme kaydetmiştir.

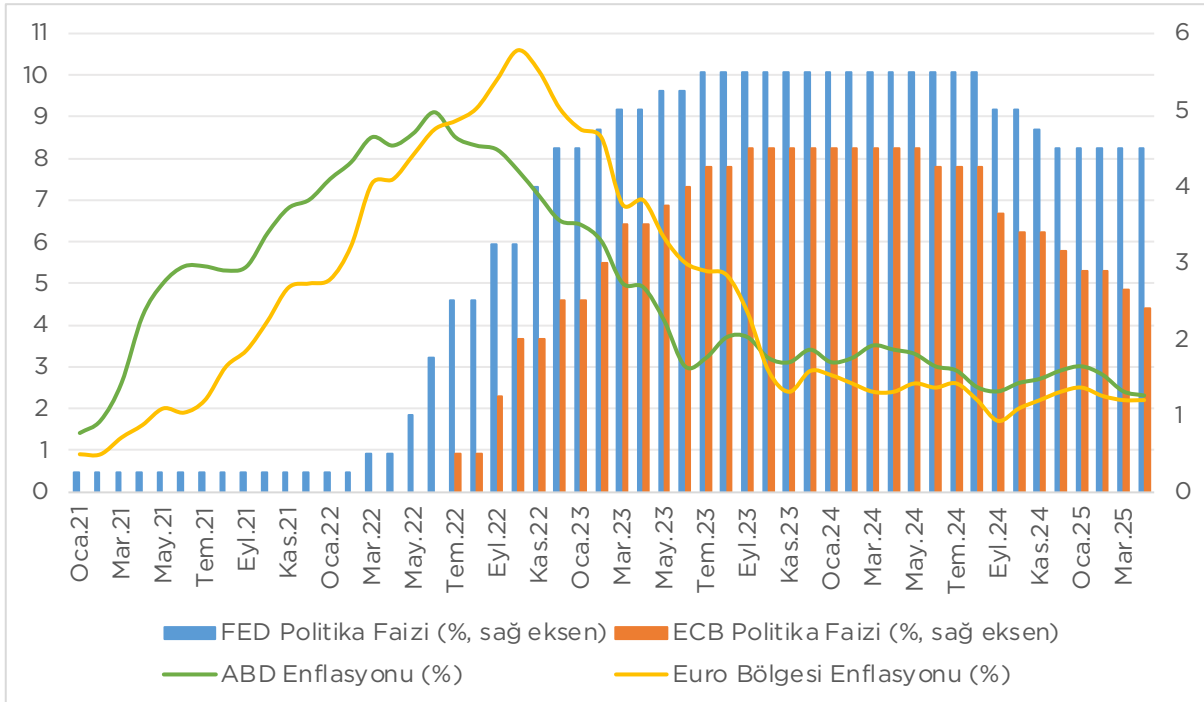
2022'de zirve yapan enflasyon, 2023'te alınan tedbirlerle düşüşe geçmiştir. Yıl sonunda ABD'de enflasyon yüzde 4,1'e, Euro Bölgesi'nde yüzde 5,4'e gerilemiştir. Gelişmiş ülkelerde ortalama enflasyon yüzde 4,6, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 8 olmuştur.

Bu dönemde FED politika faizini yüzde 5,5'e, ECB ise yüzde 4,5'e yükseltmiştir. 2024'e girerken faiz oranları yüksek seviyelerde kalmış, ECB ise yıl ortasından itibaren kademeli faiz indirimi sürecine geçmiştir. Küresel finansal koşullarda bu süreçte kısmi bir gevşeme gözlenmiştir.

2024 yılında küresel ekonomik büyüme hafifçe yavaşlayarak yüzde 3,3'e gerilemiş, gelişmiş ülkelerde büyüme yüzde 1,8, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 4,3 olarak kaydedilmiştir. ABD ekonomisi yüzde 2,5 büyümeye devam ederken, Euro Bölgesi'nde büyüme yüzde 0,9 ile sınırlı kalmıştır. Çin ve Hindistan gibi Asya ekonomileri ise büyümeye önemli katkı sağlamıştır.

Enflasyon oranlarında ise düşüş eğilimi sürmüştür. 2024 yılı itibarıyla ABD'de tüketici enflasyonu yüzde 3'e, Euro Bölgesi'nde ise yüzde 2,4'e kadar gerilemiştir. Gelişmiş ülkelerde ortalama enflasyon oranı yüzde 2,6, gelişmekte olan ülkelerde ise yüzde 7,7 olarak gerçekleşmiştir. Bu gelişmeler doğrultusunda, para politikalarında kademeli bir normalleşme süreci başlamış, enflasyonun hedef seviyelere yaklaşmasıyla birlikte büyüme görünümünde ılımlı bir toparlanma öngörülmüştür.

Şekil 1: ABD ve Euro Bölgesi Politika Yıllık Tüketici Enflasyonu ve Politika Faizi

Tablo 1: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Büyüme (%)

Ülke/Ülke Grubu	2022	2023	2024
Dünya Ekonomisi	3,6	3,5	3,3
Gelişmiş Ülkeler	2,9	1,7	1,8
Gelişmekte Olan Ülkeler	4,1	4,7	4,3
Euro Bölgesi	3,5	0,4	0,9
Avrupa Birliği	3,7	0,6	1,1
Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	4,7	6,1	5,3
Gelişmekte Olan Avrupa Ülkeleri	0,5	3,6	3,4
Latin Amerika Ülkeleri	4,2	2,4	2,4
Orta Doğu ve Orta Asya Ülkeleri	5,5	2,2	2,4
Sahra Altı Afrika Ülkeleri	4,1	3,6	4,0
ABD	2,5	2,9	2,8
Çin	3,1	5,4	5,0
Almanya	1,4	-0,3	-0,2
Japonya	0,9	1,5	0,1
Hindistan	7,6	9,2	6,5
Birleşik Krallık	4,8	0,4	1,1
Fransa	2,6	1,1	1,1
İtalya	4,8	0,7	0,7
Brezilya	3,0	3,2	3,4
Kanada	4,2	1,5	1,5

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Nisan 2025

Tablo 2: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Tüketici Fiyat Enflasyonu (%)

Ülke/Ülke Grubu	2022	2023	2024
Gelişmiş Ülkeler	7,3	4,6	2,6
Gelişmekte Olan Ülkeler	9,5	8,0	7,7
Euro Bölgesi	8,4	5,4	2,4
Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	3,9	2,4	2,0
Gelişmekte Olan Avrupa Ülkeleri	25,2	17,1	16,8
Latin Amerika Ülkeleri	14,2	14,8	16,6
Orta Doğu ve Orta Asya Ülkeleri	13,4	15,5	14,4
Sahra Altı Afrika Ülkeleri	15,2	17,6	18,3
ABD	8,0	4,1	3,0
Çin	2,0	0,2	0,2
Almanya	8,7	6,0	2,5
Japonya	2,5	3,3	2,7
Hindistan	6,7	5,4	4,7
Birleşik Krallık	9,1	7,3	2,5
Fransa	5,9	5,7	2,3
İtalya	8,7	5,9	1,1
Brezilya	9,3	4,6	4,4
Kanada	6,8	3,9	2,4

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Nisan 2025

2023 yılında küresel ticaret hacminde yıl genelinde bir daralma yaşanmıştır. Özellikle yılın ikinci ve üçüncü çeyreklerinde, jeopolitik riskler ile küresel ölçekte uygulanan sıkı para politikalarının etkisiyle, ticarete belirgin bir gerileme gözlenmiştir. 2024 yılına gelindiğinde ise söz konusu olumsuzlukların küresel ticaret üzerindeki etkileri kısmen devam etse de küresel mal ticaretinde toparlanma eğiliminin başladığı görülmektedir. 2024 yılında küresel mal ticareti bir önceki yıla kıyasla yüzde 2,3 artış gösterek 24,4 trilyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bir

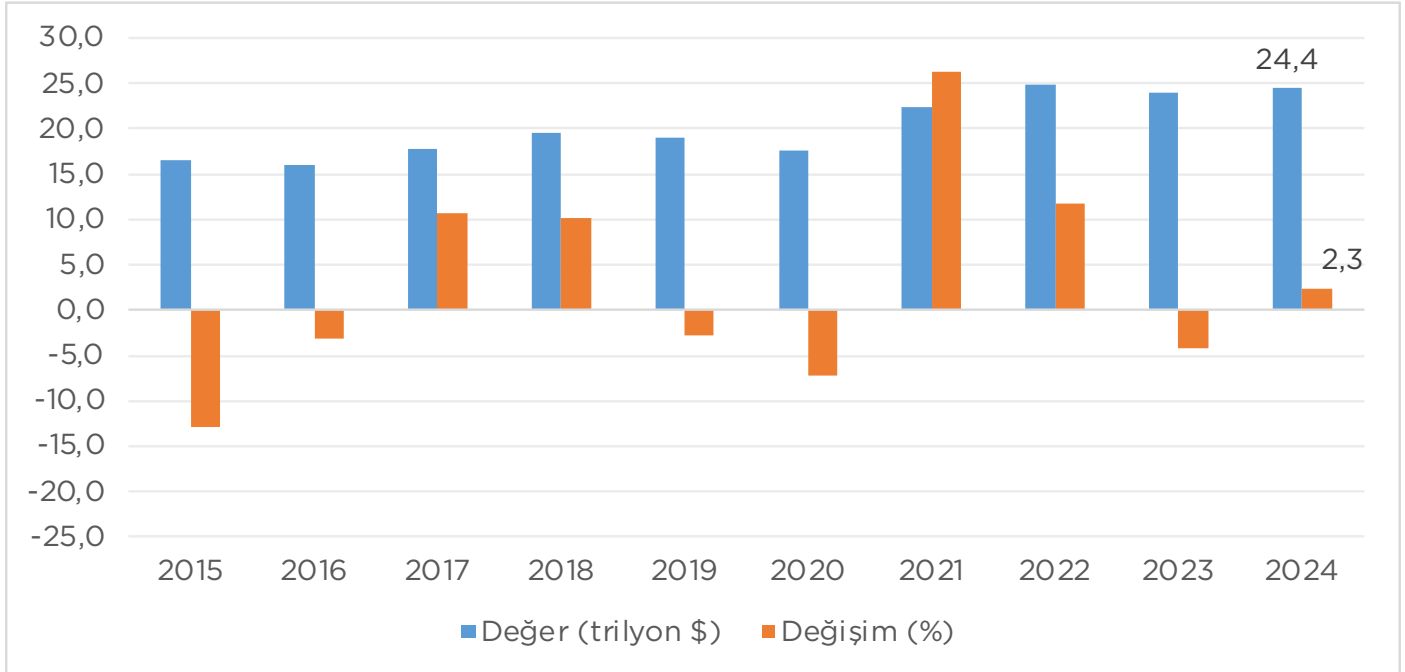
önceki yılın aynı dönemiyle kıyaslandığında, her bir çeyrekte, sırasıyla yüzde 0,6, yüzde 2,5 ve yüzde 4,0 oranında kademeli artış yaşanan küresel mal ticareti, dördüncü çeyrekte de yüzde 3,2 oranında artış ile, 24,4 trilyon dolar düzeyinde yılı tamamlamıştır. Çeyreklik değişim oranlarına göre yılın her çeyreğinde küresel ticaret 2023 yılının aynı dönemine göre artış göstermiştir. Özellikle yılın üçüncü ve dördüncü çeyreğine ait veriler, 2024'ün ikinci yarısında küresel ticaretin ilk altı aya kıyasla daha olumlu bir performans sergilediğini ortaya koymaktadır.

Tablo 3: Çeyreklik Dönemlere Göre Küresel Ticaret, 2023-2024

Dönem	Değer (trilyon \$)			Değişim Oranı (%)	
	2022	2023	2024	2022/2023	2023/2024
1. Çeyrek	6,0	6,0	5,9	-1,0	0,6
2. Çeyrek	6,4	6,0	6,1	-6,9	2,5
3. Çeyrek	6,3	5,9	6,1	-6,9	4,0
4. Çeyrek	6,2	6,1	6,3	-1,6	3,2
Yıllık	24,9	23,9	24,4	-4,1	2,3

Kaynak: WTO

Şekil 2: Son On Yılda Küresel Ticaret

2024 yılında küresel ölçekte en fazla ihracat gerçekleştiren ülke yine Çin olmuştur. 2023 yılında küresel ticaretteki daralmaya paralel olarak ihracatı daralan Çin, 2024 yılında ise ihracatını yüzde 5,9 artırarak 3 trilyon 577 milyar dolar ihracat gerçekleştirmiş ve zirvedeki yerini koru-

muştur. Çin'i, ihracatı yüzde 2,3 artarak 2 trilyon 65 milyar dolar düzeyine yükselen ABD takip etmiştir. En fazla ihracat yapan 20 ülkenin toplam ihracatı yüzde 2,5 artarken, bu yirmi ülkenin küresel ihracattan aldığı pay 2023 yılında yüzde 70,0 iken, 2024 yılında yüzde 70,2'ye ulaşmıştır.

Tablo 4: Dünya İhracatında İlk 20 Ülkenin İhracatı ve Payı, 2023-2024

Sıra	Ülkeler	2023 (Milyar \$)	2024 (Milyar \$)	Değişim (%)	2023 (Pay, %)	2024 (Pay, %)
1	Çin	3.379	3.577	5,9	14,1	14,6
2	ABD	2.018	2.065	2,3	8,4	8,5
3	Almanya	1.702	1.683	-1,1	7,1	6,9
4	Hollanda	936	921	-1,6	3,9	3,8
5	Japonya	717	707	-1,4	3,0	2,9
6	Güney Kore	632	684	8,1	2,6	2,8
7	İtalya	677	674	-0,3	2,8	2,8
8	Hong Kong	574	646	12,5	2,4	2,6
9	Fransa	651	640	-1,7	2,7	2,6
10	Meksika	593	617	4,1	2,5	2,5
11	BAE	570	603	5,8	2,4	2,5
12	Kanada	570	568	-0,4	2,4	2,3
13	Belçika	568	536	-5,7	2,4	2,2
14	Birleşik Krallık	525	513	-2,3	2,2	2,1
15	Singapur	476	506	6,2	2,0	2,1
16	Tayvan	432	474	9,7	1,8	1,9
17	İsviçre	420	447	6,3	1,8	1,8
18	Hindistan	432	443	2,6	1,8	1,8
19	İspanya	422	424	0,4	1,8	1,7
20	Rusya	424	417	-1,7	1,8	1,7
Liste Toplamı		16.720	17.145	2,5	70,0	70,2

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Nisan 2025

2024 yılında en fazla ithalat gerçekleştiren ülke ise, geçen yıla göre ithalatı yüzde 6,0 oranında artarak 3 trilyon 359 milyar dolara yükselen ABD olmuştur. ABD'yi, yıllık yüzde 1,2 artış sonucu 2024 yılını 2 trilyon 587 milyar dolar ithalat ile

kapatan Çin takip etmiştir. En fazla ithalat yapan yirmi ülkenin toplam ithalatı yüzde 1,9 oranında artarken, 2023 yılında yüzde 70,8 olan bu ülkelerin toplam ithalatının küresel ithalat içerisindeki payı 2024 yılında yüzde 70,7'ye gerilemiştir.

Tablo 5: Dünya İthalatında İlk 20 Ülkenin İthalatı ve Payı, 2023-2024

Sıra	Ülkeler	2023 (Milyar \$)	2024 (Milyar \$)	Değişim (%)	2023 (Pay, %)	2024 (Pay, %)
1	ABD	3.168	3.359	6,0	13,0	13,6
2	Çin	2.557	2.587	1,2	10,5	10,5
3	Almanya	1.468	1.425	-2,9	6,0	5,8
4	Birleşik Krallık	792	816	3,1	3,3	3,3
5	Hollanda	843	812	-3,7	3,5	3,3
6	Fransa	788	750	-4,8	3,2	3,0
7	Japonya	786	743	-5,5	3,2	3,0
8	Hong Kong	654	704	7,7	2,7	2,8
9	Hindistan	674	702	4,1	2,8	2,8
10	Meksika	621	644	3,6	2,6	2,6
11	Güney Kore	643	632	-1,7	2,6	2,6
12	İtalya	640	615	-3,9	2,6	2,5
13	Kanada	571	573	0,4	2,4	2,3
14	BAE	471	539	14,5	1,9	2,2
15	Belçika	556	513	-7,8	2,3	2,1
16	İspanya	470	472	0,4	1,9	1,9
17	Singapur	423	459	8,3	1,7	1,9
18	Tayvan	359	401	11,7	1,5	1,6
19	Polonya	370	379	2,5	1,5	1,5
20	Vietnam	326	379	16,3	1,3	1,5
Liste Toplamı		17.178	17.503	1,9	70,8	70,7

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Nisan 2025

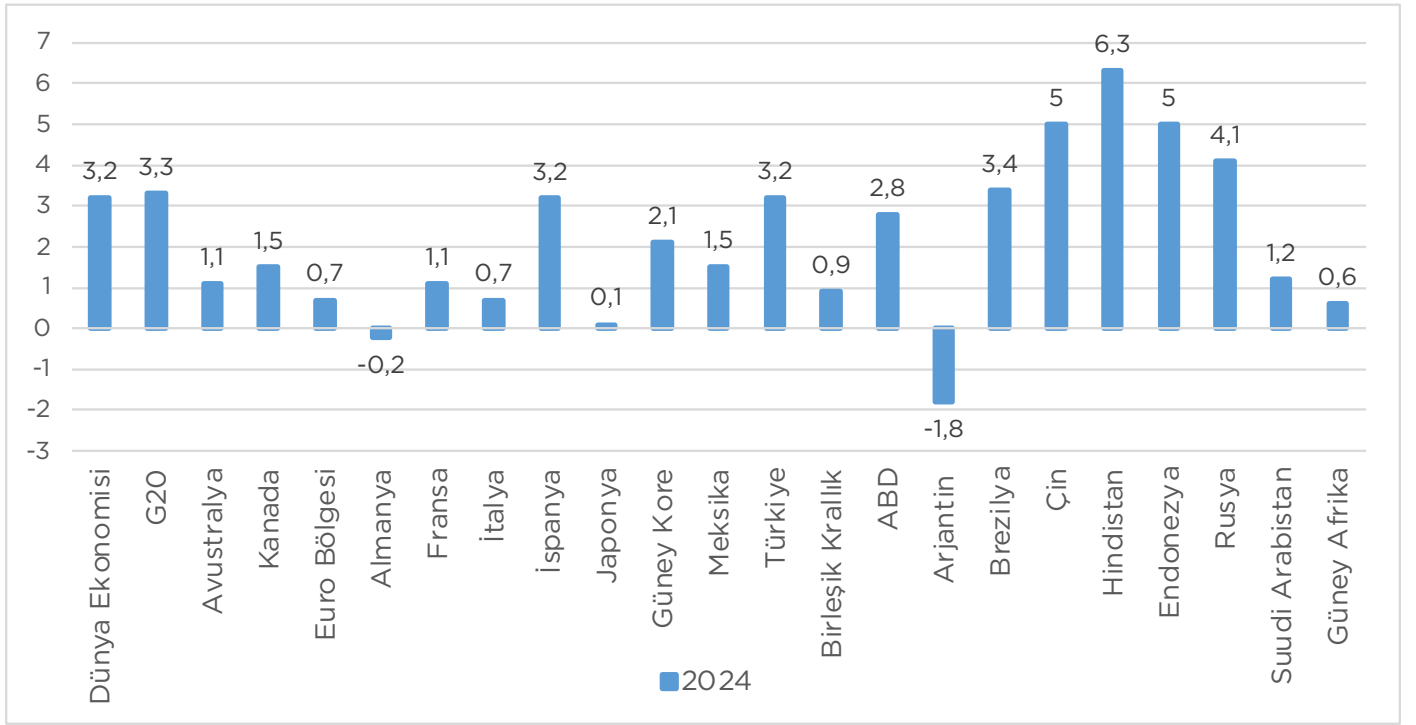
1.1.2. 2024 YILI TÜRKİYE EKONOMİSİ VE İHRACATI GÖRÜNÜMÜ

2024 yılında Türkiye ekonomisi, küresel zorluklara ve jeopolitik belirsizliklere rağmen, güçlü büyüme performansını sürdürmüştür. Yıl genelinde Türkiye ekonomisi yüzde 3,2 oranında büyüyerek, dünya ekonomisinin (yüzde 3,2), G20 ortalamasının (yüzde 3,3) ve Euro Bölgesi'nin (yüzde 0,7) üzerinde bir performans göstermiştir. ABD'nin yüzde 2,8, Birleşik Krallık'ın yüzde 1,1 ve Almanya'nın yüzde -0,2 büyüme kaydettiği bir ortamda, Türkiye ekonomisi birçok gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeye

kıyasla yüksek büyüme oranı ile öne çıkmıştır.

2024 yılında Türkiye'nin GSYH'si cari fiyatlarla 1 trilyon 322 milyar 408 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Kişi başına GSYH ise 507 bin 615 TL, ABD doları cinsinden 15 bin 463 dolara yükselmiştir. Cari fiyatlarla GSYH ve kişi başına gelir göstergelerinde devam eden bu artış, Türkiye'nin ekonomik büyümesinin bölgesel ve küresel ortalamaların üzerinde seyrettiğini ortaya koymaktadır.

Şekil 3: Ülkelerin Yıllık Büyüme Oranları ve Türkiye (%)

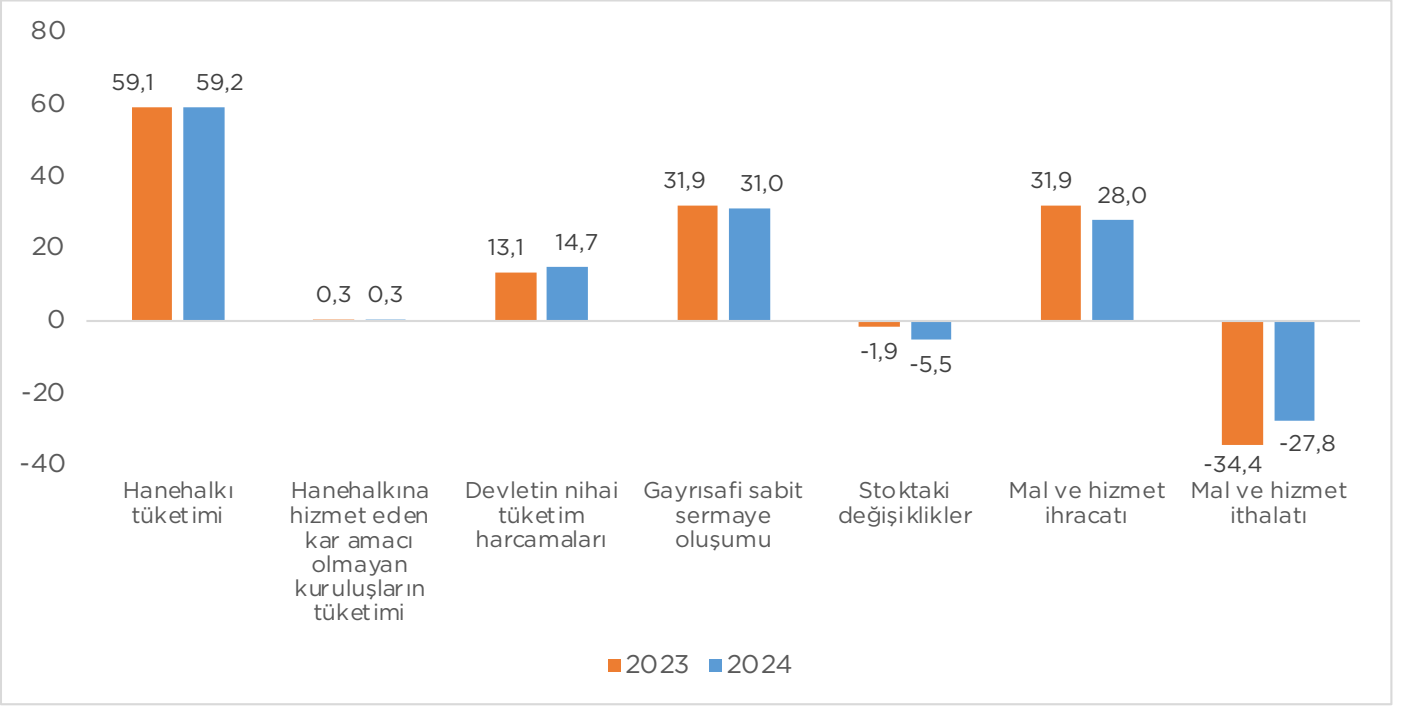

Kaynak: OECD

2024 yılında GSYH içerisindeki en büyük pay 59,2 ile hane halkı tüketiminin olurken, büyüme-yi en fazla aşağı çeken unsur eksi yüzde 5,5 ile

stoktaki değişimler olmuştur. Mal ve hizmet ihracatının GSYH içerisindeki payı yüzde 28 olurken, ithalatın payı eksi yüzde 34,4 olmuştur.

Şekil 4: Harcama Kalemlerinin GSYH İçindeki Payı (%)

Kaynak: TÜİK

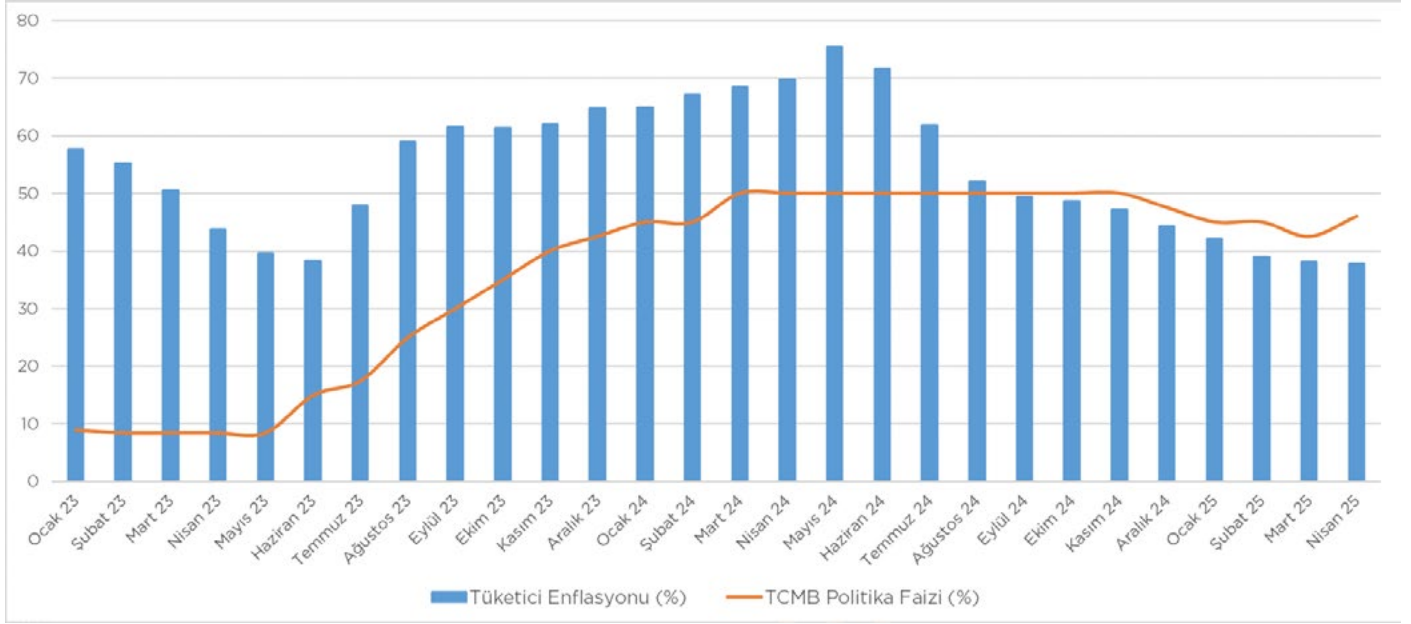
Türkiye ekonomisi, 2022 ve 2023 yıllarında küresel çapta yaşanan enflasyonist süreçten belirgin şekilde etkilenmiştir. 2023 yılının başında tüketici enflasyonu yüzde 57,7 seviyesindeyken, yıl sonunda yüzde 64,8'e yükselmiştir. 2024 yılı boyunca ise enflasyondaki artış eğilimi devam etmiş, Mayıs 2024'te yıllık tüketici enflasyonu yüzde 75,5 ile zirveye ulaşmıştır. Bu tarihten sonra ise enflasyonda hızlı bir gerileme başlamış, yılın ikinci yarısında kademeli olarak azalarak Aralık 2024'te yüzde 44,4 seviyesine inmiştir. 2025'in Nisan ayı itibarıyla ise tüketici enflasyonu yüzde 37,9 düzeyine kadar gerilemiştir.

Para politikasında ise 2023 yılının ortasına kadar uygulanan genişleyici duruş, Haziran 2023 itibarıyla terk edilmiş ve yükselen enflasyonu kontrol altına almak amacıyla sıkı para politikasına geçilmiştir. 2023'ün ilk yarısında yüzde 8,5 seviyesinde seyreden politika faizi, yılın ikinci yarısında kademeli olarak artırılmış, Aralık 2023'te yüzde 42,5'e, Mart 2024'te ise yüz-

de 50 seviyesine yükseltilmiştir. 2024 yılının ikinci yarısından itibaren politika faizi yüzde 50 civarında korunmuş, yıl sonunda ise yüzde 47,5 seviyesine çekilmiştir. 2025'in ilk aylarında ise faiz oranı yüzde 45 seviyesine gerilemiş, Nisan ayında yüzde 46'ya yükseltilmiştir. Bu gelişmeler sonucunda, Türkiye ekonomisi 2024 yılı ortasından itibaren enflasyonda belirgin bir düşüş eğilimi yakalarken, para politikasında sıkı duruşunu sürdürmeye devam etmiştir.

Şekil 5: Türkiye’de Yıllık Tüketici Enflasyonu ve Politika Faizi (%)

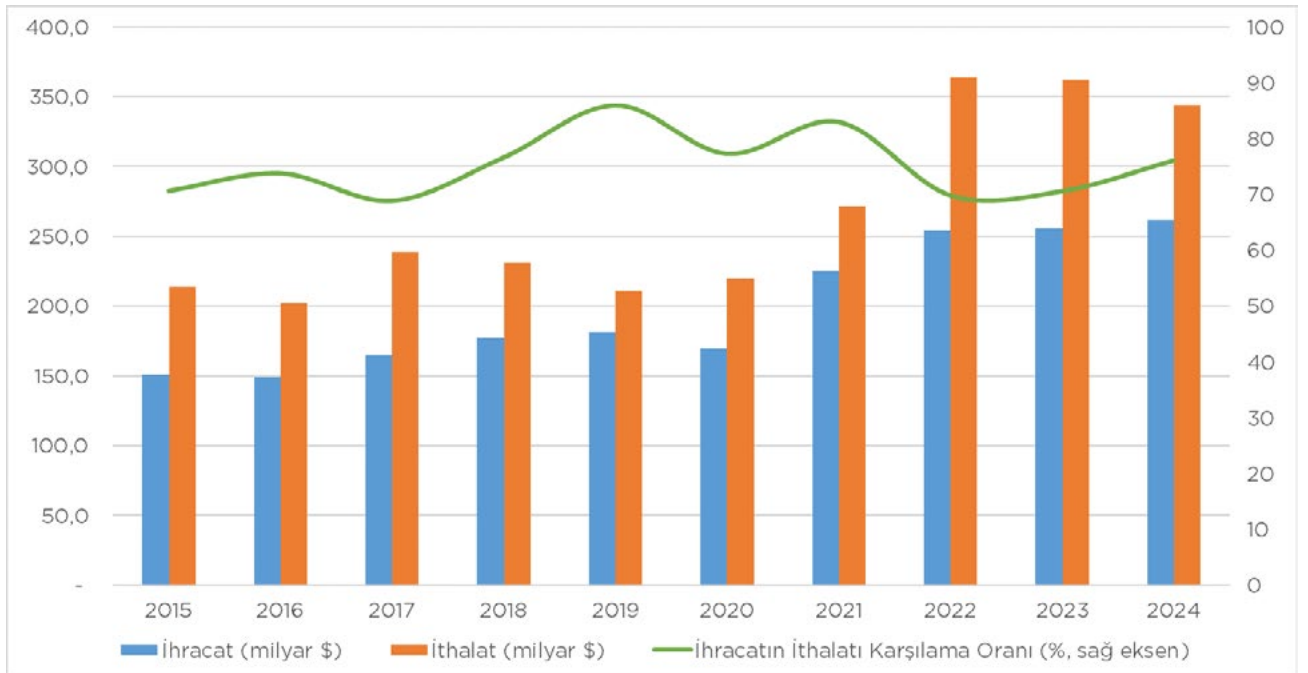

Kaynak: TÜİK, TCMB

Türkiye ihracatı 2023 yılında 2022’ye göre yüzde 0,6 artışla 255,6 milyar dolara ulaşmıştır. 2024’te ise toparlanma eğilimi sürmüştür, ihracat yüzde 2,4 büyüyerek 261,8 milyar dolar olmuştur. İthalat ise yıl boyunca uygulanan sıkı para politikası ve de-

zenflasyon süreciyle yüzde 5,0 azalarak 344 milyar dolara gerilemiştir. Bu gelişmelerle, 2023’te yüzde 71 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı 2024’te yüzde 76’ya yükselmiş ve dış ticaret dengesinde belirgin iyileşme sağlanmıştır.

Şekil 6: Türkiye’nin Yıllara Göre İhracatı ve İthalatı

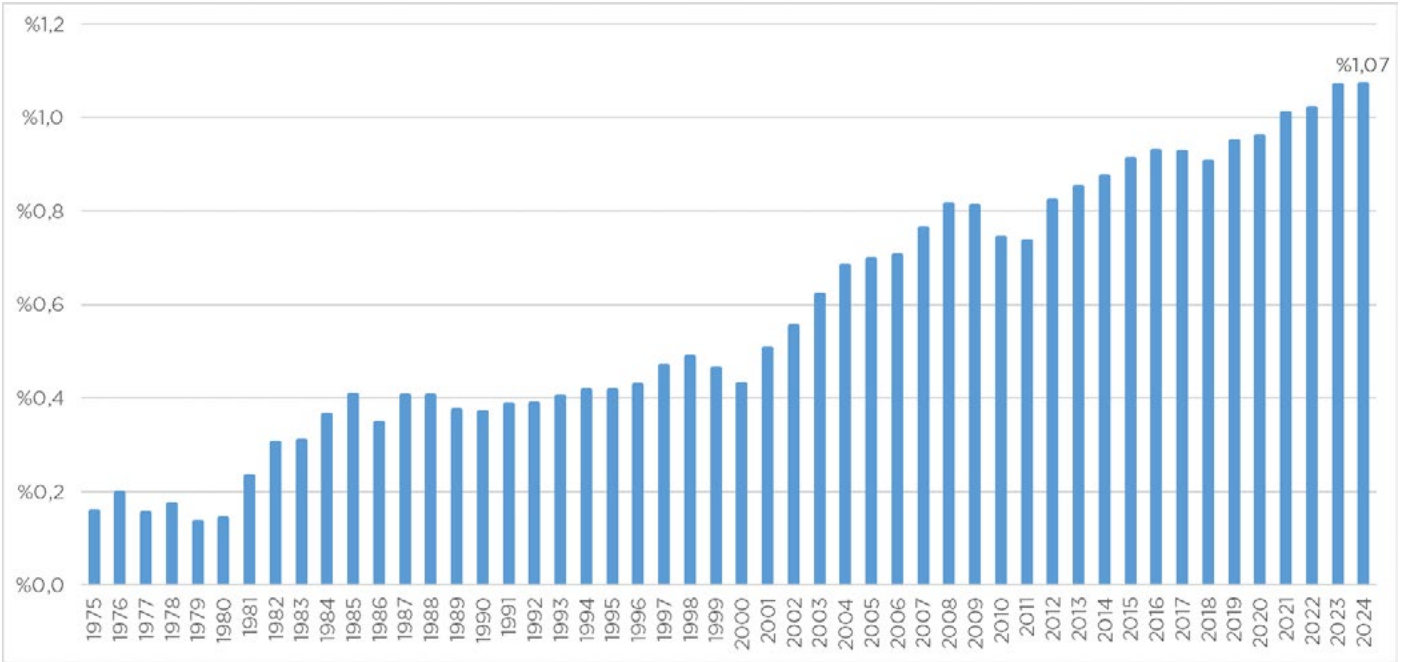
Kaynak: TÜİK

2024

yılında Türkiye'nin küresel ticaretteki payı **yüzde 1,07** düzeyinde seyretmiştir.

Şekil 7: Türkiye'nin Küresel İhracattaki Payı

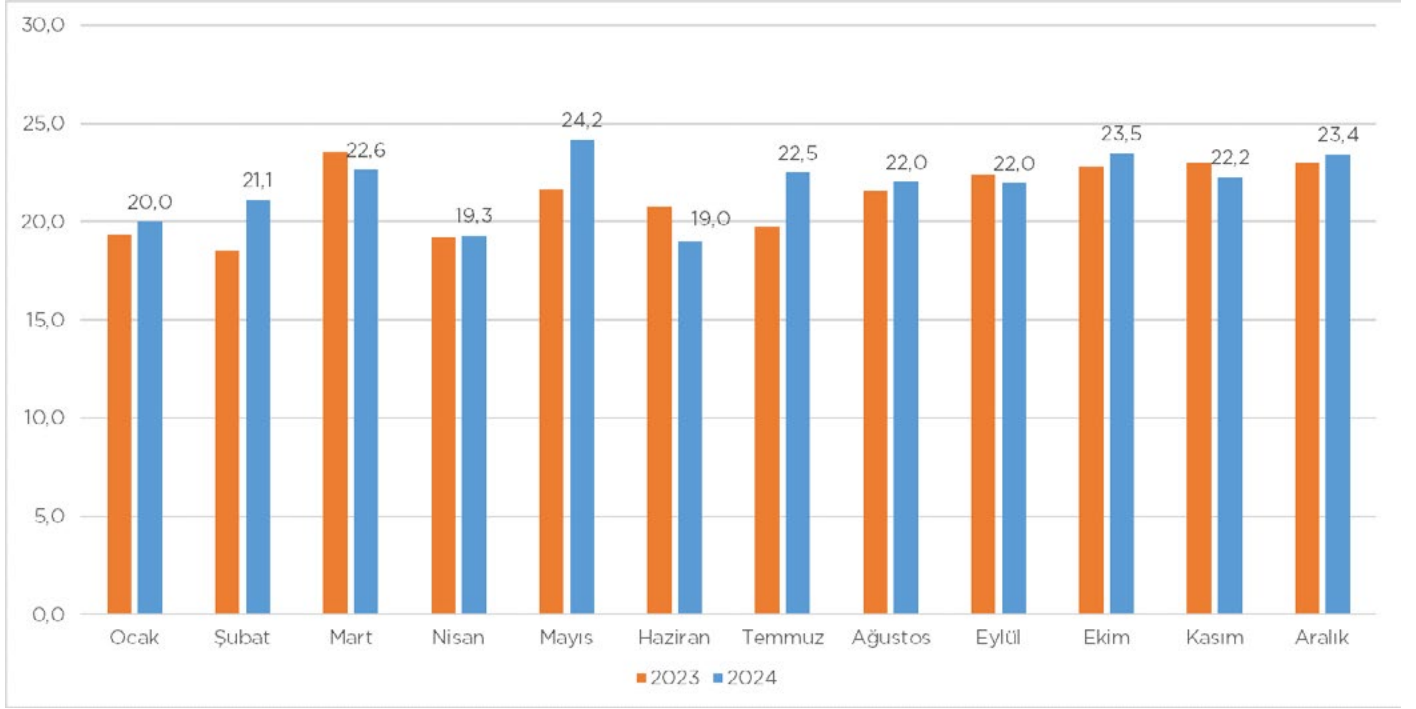

Kaynak: WTO

2024 yılında Türkiye'nin ihracat performansı aylık bazda dalgalı bir seyir izlemiştir. Yılın en yüksek aylık ihracat değeri, 24,2 milyar dolar ile Mayıs ayında kaydedilmiştir. Buna karşılık, bayram tatilinin de etkisiyle en düşük aylık ihracat, 19,0

milyar dolar ile Haziran ayında gerçekleşmiştir. Yıllık karşılaştırmada, 2023'ün aynı ayına göre en yüksek artış Temmuz ayında yüzde 13,6 ile yaşanırken, en büyük azalış ise Haziran ayında yüzde 8,5 oranında olmuştur.

Şekil 8: Türkiye'nin Aylık İhracatı (milyar \$)

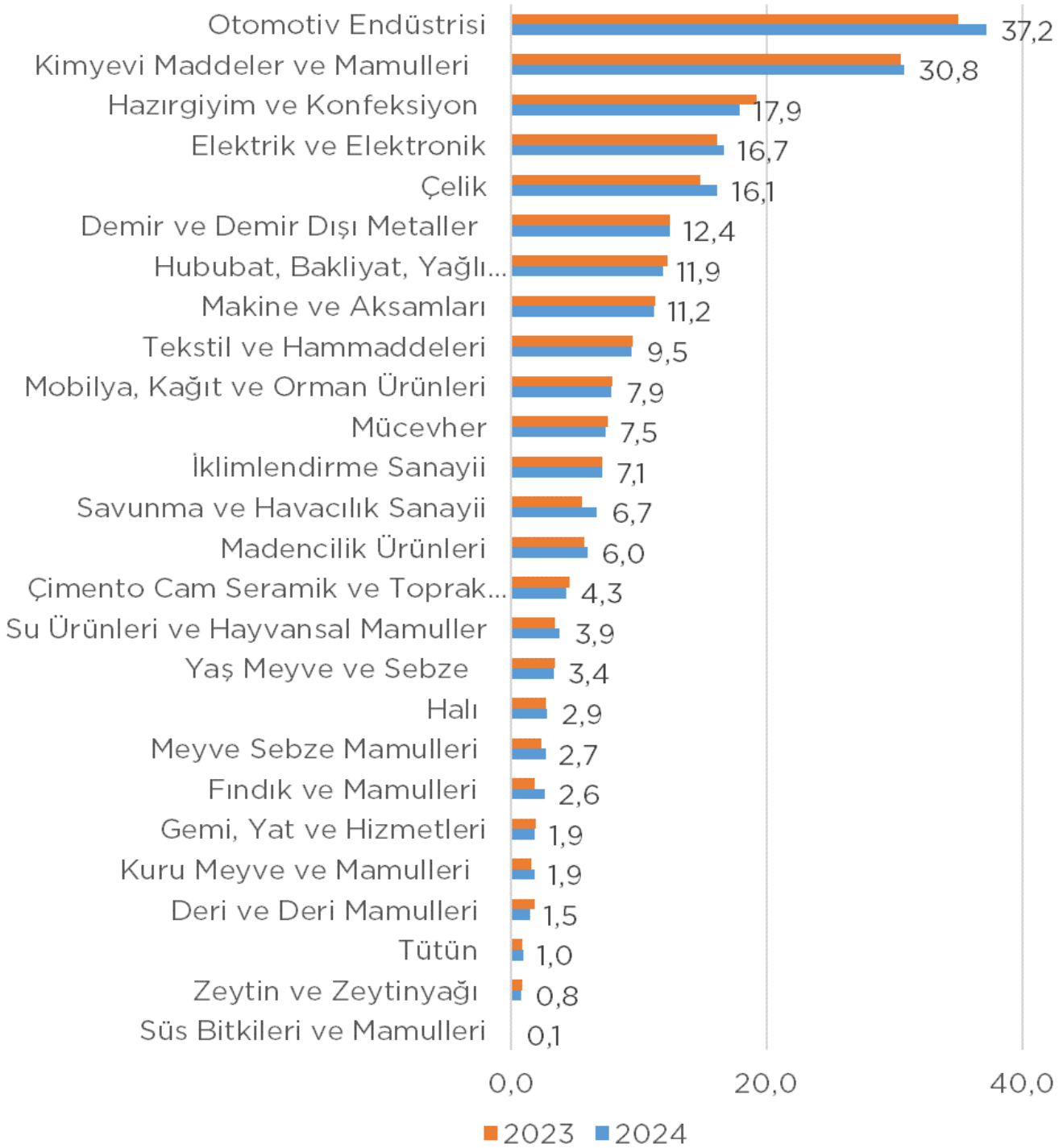
Kaynak: TÜİK

Sektörel olarak 2024 yılında en çok ihracat gerçekleştiren ilk üç sektör, sırasıyla, 37,2 milyar dolar ile Otomotiv, 30,8 milyar dolar ile Kimyevi Maddeler ve Mamulleri ve 17,9 milyar

dolar ile Hazırgiyim ve Konfeksiyon sektörü olmuştur. TİM sektörel sınıflandırmasına göre 2024 yılında 13 sektör ihracat değerini artırmıştır.

Şekil 9: Sektörlere Göre İhracat (milyar \$, ÖTS)

Kaynak: TİM

Sektör gruplarının ihracat değişimlerine baktığında, 2024 yılında tarım grubunda yer alan sektörler yüzde 4,6 oranında ihracatını artırırken sanayi grubundaki sektörlerin yüzde 1,6 ve madencilik grubunda yer alan sektörlerin yüzde 4,7 oranında ihracatlarını artır-

dıkları görülmektedir. 2024 yılında yüzde 41,7 ile Fındık ve Mamulleri sektörü, yüzde 21,5 ile Savunma ve Havacılık Sanayii Sektörü ve yüzde 15,5 ile Kuru Meyve ve Mamulleri sektörü ihracat oranını en çok artıran ilk üç sektör olmuştur.

Tablo 6: Sektörlere Göre İhracat ve Yıllık Değişim, 2023-2024

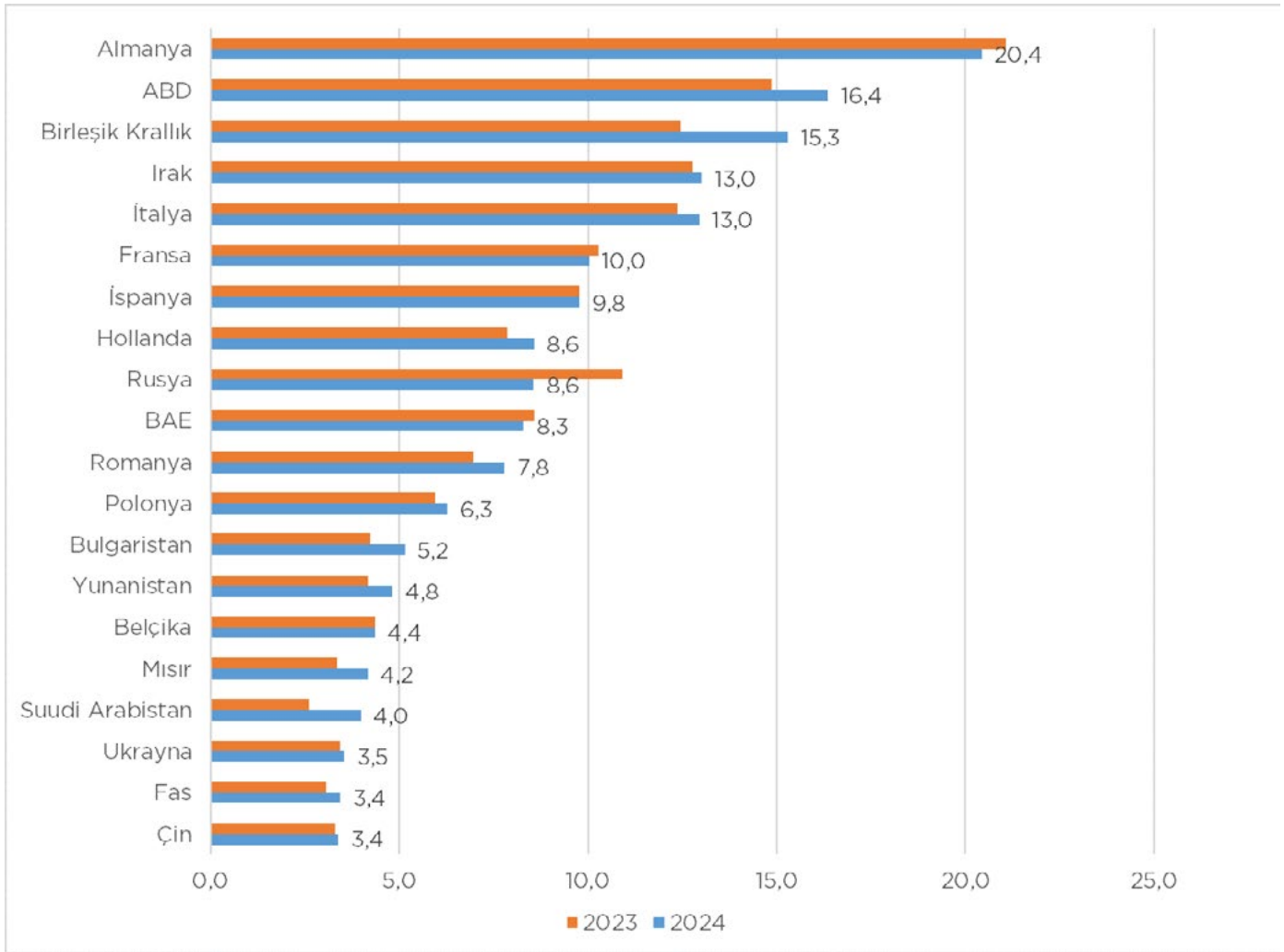
		2023 (milyar \$, ÖTS)	2024 (milyar \$, ÖTS)	Değişim (%)
TARIM	TARIM	27,1	28,3	4,6
	Hububat, Bakliyat, Yağlı Tohumlar ve Mamulleri	12,3	11,9	-3,3
	Su Ürünleri ve Hayvansal Mamuller	3,5	3,9	10,8
	Yaş Meyve ve Sebze	3,5	3,4	-2,4
	Meyve Sebze Mamulleri	2,4	2,7	13,5
	Fındık ve Mamulleri	1,9	2,6	41,7
	Kuru Meyve ve Mamulleri	1,6	1,9	15,5
	Tütün	0,9	1,0	6,1
	Zeytin ve Zeytinyağı	0,9	0,8	-6,6
	Süs Bitkileri ve Mamulleri	0,1	0,1	4,4
SANAYİ	SANAYİ	188,6	191,7	1,6
	Otomotiv Endüstrisi	35,0	37,2	6,3
	Kimyevi Maddeler ve Mamulleri	30,5	30,8	1,0
	Hazırgiyim ve Konfeksiyon	19,2	17,9	-6,9
	Elektrik ve Elektronik	16,2	16,7	2,9
	Çelik	14,9	16,1	8,7
	Demir ve Demir Dışı Metaller	12,5	12,4	-0,2
	Makine ve Aksamları	11,3	11,2	-1,2
	Tekstil ve Hammaddeleri	9,6	9,5	-0,6
	Mobilya, Kağıt ve Orman Ürünleri	8,0	7,9	-1,0
	Mücevher	7,7	7,5	-2,5
	İklimlendirme Sanayii	7,2	7,1	-0,3
	Savunma ve Havacılık Sanayii	5,5	6,7	21,5
	Çimento Cam Seramik ve Toprak Ürünleri	4,6	4,3	-6,2
	Halı	2,8	2,9	4,2
	Gemi, Yat ve Hizmetleri	1,9	1,9	-1,4
	Deri ve Deri Mamulleri	1,9	1,5	-17,9
MADENCİLİK	MADENCİLİK	5,7	6,0	4,7

Kaynak: TİM

2024 yılında Türkiye'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ülke 20,4 milyar dolar ile Almanya olmuştur. Almanya'yı 16,4 milyar dolar ile ABD ve 15,3 milyar dolar ile Birleşik Krallık izlemiştir. Irak ve İtalya da 13 milyar dolarlık ihracat ile ilk beşte yer almıştır. Türkiye'nin toplam ihracatında Avrupa ülkelerinin payı yüzde 56,8'e, AB'nin payı ise yüzde 41,5'e yükselmiştir. Yıl genelinde, Türkiye'nin en çok ihracat yaptığı ilk 20 ülkeden 14'üne yapılan ihracat artarken,

5'inde azalış kaydedilmiştir. En yüksek artış oranları ABD, Birleşik Krallık ve bazı Orta Doğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde gerçekleşmiştir. Buna karşılık, en belirgin düşüş Rusya'ya yapılan ihracatta yaşanmıştır. 2024 yılında AB ülkeleri Türkiye ihracatında yine ana pazar olmaya devam etmiş, bazı pazarlarda yaşanan daralmalara rağmen toplam ihracat performansı büyük ölçüde Avrupa ve Kuzey Amerika pazarlarındaki artışlarla desteklenmiştir.

Şekil 10: Ükelere Göre İhracat (milyar \$)

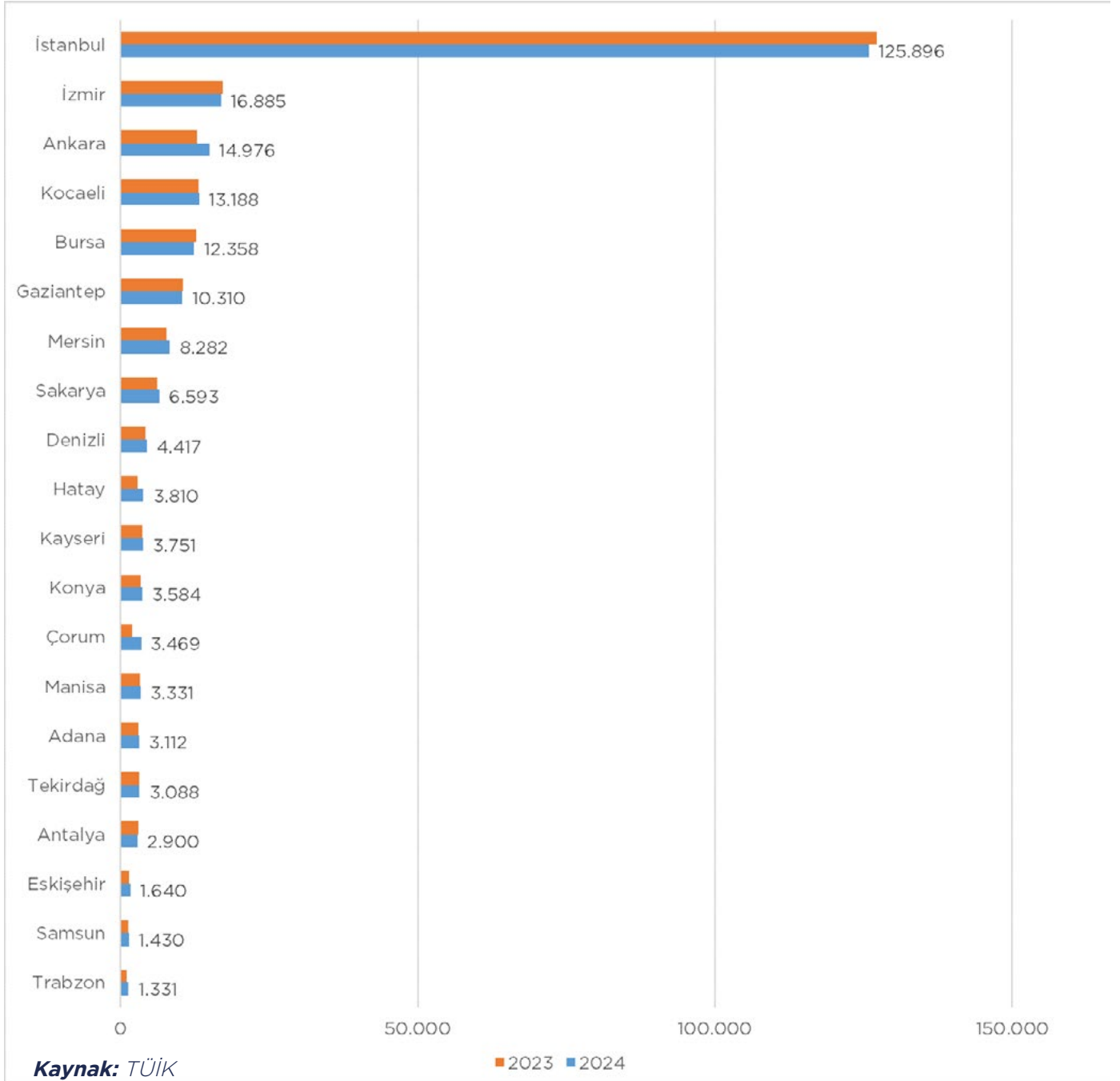

Kaynak: TÜİK

2024 yılında 125,9 milyar dolar ile en fazla ihracat gerçekleştiren ilimiz İstanbul olmuştur. İstanbul'u 16,9 milyar dolar ile İzmir, 15,0 milyar dolar ile Ankara, 13,2 milyar dolar ile Kocaeli, 12,4 milyar dolar ile Bursa ve 10,3 milyar dolar ile Gaziantep takip etmektedir. En çok ihracat gerçekleştiren ilk 20 il arasından bir önceki yıla göre ihracatını en çok artıran il yüzde 83,8 ile Çorum olmuştur. Çorum'u yüzde 31,1 ile Hatay,

yüzde 25,7 ile Trabzon, yüzde 16,8 ile Ankara ve yüzde 12,4 ile Eskişehir takip etmektedir. 2024 yılında en çok ihracat gerçekleştiren 20 il arasından İstanbul, Tekirdağ, İzmir, Gaziantep, Bursa ve Antalya olmak üzere altı ilin ihracatı bir önceki yıla göre azalış göstermiştir. Bu kapsamda Antalya'da yüzde 3,5, Bursa'da yüzde 2,8 ve Gaziantep'te yüzde 1,7 oranında azalış görülmektedir.

Şekil 11: İllere Göre İhracat (milyon \$)

1.2. KÜRESEL EKONOMİ VE DÜNYA TİCARETİNDE 2025 BEKLENTİLERİ

1.2.1. KÜRESEL EKONOMİDE BEKLENTİLER

2025 ve 2026 yıllarında küresel ekonomik büyümenin yüzde 3,3 seviyesinde gerçekleşeceği öngörülüyordu. Özellikle gelişmiş ülkelerde enflasyonun hedeflenen seviyelere gerilemesinin hane halkı harcamaları üzerinde pozitif etki yaratması beklenirken, gelişmekte olan ülkelerde büyümenin bir önceki yıla yakın seyretmesi öngörülüyordu. ABD tarafından açıklanan ilave gümrük vergileri, küresel ticarete belirsizlikler oluştururken, 2025 yılı için küresel ekonomik büyüme tahmininin yüzde 2,8 olarak güncellenmesinde belirleyici oldu. 2026 yılında küresel ekonominin yüzde 3 ile bir miktar hızlanması öngörüldü.

Uluslararası Para Fonu (IMF), küresel ekonomik büyüme için 2 Nisan 2025 tarihinde ABD tarafından açıklanan ilave gümrük vergilerini baz alırken, misilleme niteliğindeki gümrük vergilerini hesaba katmadı. IMF, ticaret belirsizliklerinin neticesinde petrol fiyatlarının 2025 yılında bir önceki yıla göre yüzde 15,5 azalarak 66,94 dolar seviyesine, 2026 yılında ise yüzde 6,8 düşüşle 62,38 dolar seviyesine gerileyeceğini beklemektedir. 2025 yılı özelinde, gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için büyüme tahminleri 0,5'er puan aşağı güncellenerek sırasıyla yüzde 1,4 ve yüzde 3,7 olarak açıklandı. Ticaret belirsizliklerinin ana odağındaki ABD ve Çin'in 2025 yılı büyümeleri sırasıyla 0,9 ve 0,6 puan düşüş yaşayarak yine sırasıyla yüzde 1,8 ve yüzde 4 olarak belirtildi.

Dünya Ticaret Örgütü (WTO), 2025 yılı için kü-

resel ekonomik büyüme tahminini, ilave tarifeler öncesi beklentisi olan yüzde 2,8'den yüzde 2,2'ye düşürdü. OECD, Mart 2025'te yayınladığı raporunda ilave gümrük vergilerinin küresel büyüme ve ticareti düşürebileceğine vurgu yaparken, büyüme tahminini yüzde 3,1 olarak açıkladı. 2026 yılı özelinde WTO ve OECD büyüme tahminleri ise sırasıyla yüzde 2,4 ve yüzde 3 olarak belirtildi.

Tablo 7: 2025 ve 2026 İçin Küresel Büyüme Tahminleri

Tahmini Yapan Kuruluş	Güncel Tahmin Tarihi	2024	2025
IMF	Nisan 2025	2,8	3,0
WTO	Nisan 2025	2,2	2,4
OECD	Nisan 2025	3,1	3,0

Kaynak: IMF, WTO, OECD

Tablo 8: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Ekonomik Büyüme Tahminleri (%)

Ülke/Ülke Grubu	2025	2026
Gelişmiş Ülkeler	1,4	1,5
Gelişmekte Olan Ülkeler	3,7	3,9
Euro Bölgesi	0,8	1,2
Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	4,5	4,6
Gelişmekte Olan Avrupa Ülkeleri	2,1	2,1
Latin Amerika Ülkeleri	2,0	2,4
Orta Doğu ve Orta Asya Ülkeleri	3,0	3,5
Sahra Altı Afrika Ülkeleri	3,8	4,2
ABD	1,8	1,7
Çin	4,0	4,0
Almanya	0,0	0,9
Japonya	0,6	0,6
Hindistan	6,2	6,3
Birleşik Krallık	1,1	1,4
Fransa	0,6	1,0
İtalya	0,4	0,8
Brezilya	2,0	2,0
Kanada	1,4	1,6

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Nisan 2025

2024 yılında gelişmiş ülkelerde enflasyon 2 puanlık sert bir düşüş yaşarken, gelişmekte olan ülkelerde enflasyon 0,3 puan ile ılımlı bir azalış göstermiştir. 2025 yılında gelişmiş ülkelerde enflasyonun sınırlı bir düşüşle (0,1 puan) gerilemesi beklenirken, gelişmekte olan ülkelerde enflasyon

nun 2,2 puanlık bir azalış göstermesi öngörülmektedir. 2024 yılında yüzde 219 olan Arjantin enflasyonunun 2025 yılında yüzde 36 seviyelerine gerilemesi beklenmekte olup, bu düşüş Latin Amerika ülkeleri için beklenen enflasyon oranının 9,4 puan azalmasında belirleyici olmuştur.

Tablo 9: Ülkelere ve Ülke Gruplarına Göre Tüketici Enflasyonu Tahminleri (%)

Ülke/Ülke Grubu	2025	2026
Gelişmiş Ülkeler	2,5	2,2
Gelişmekte Olan Ülkeler	5,5	4,6
Euro Bölgesi	2,1	1,9
Gelişmekte Olan Asya Ülkeleri	1,7	2,0
Gelişmekte Olan Avrupa Ülkeleri	13,5	8,7
Latin Amerika Ülkeleri	7,2	4,8
Orta Doğu ve Orta Asya Ülkeleri	11,1	9,9
Sahra Altı Afrika Ülkeleri	13,3	12,9
ABD	3,0	2,5
Çin	0,0	0,6
Almanya	2,1	1,9
Japonya	2,4	1,7
Hindistan	4,2	4,1
Birleşik Krallık	3,1	2,2
Fransa	1,3	1,6
İtalya	1,7	2,0
Brezilya	5,3	4,3
Kanada	2,0	2,1

Kaynak: IMF World Economic Outlook, Nisan 2025

1.2.2. Küresel Ticarete Beklentiler

2024 yılında küresel mal ticaret hacmi, bir önceki yıla göre yüzde 2 artarak 24,43 trilyon ABD doları seviyesine yükseldi. 2 Nisan 2025 tarihinde ABD tarafından açıklanan ilave gümrük vergilerinin uygulanması konusundaki belirsizlikler nedeniyle Dünya Ticaret Örgütü (WTO), 2025 ve 2026 yıllarına ilişkin iki farklı senaryo ele aldı.

İlave gümrük vergilerinin uygulandığı ilk senaryoya göre, 2025 yılında küresel ticaretin yüzde 0,2 oranında daralması, 2026 yılında ise toparlanarak yüzde 2,5 artması beklenmektedir. Kuzey Amerika ülkelerinin ihracatının 2025 yılında yüzde 12,6 gerilemesi öngörülmürken, Asya ülkelerinin ihracatının yüzde 1,6 artması beklenmektedir.

Tablo 10: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri (%)

Ülke/Ülke Grubu	2025	2026
Kuzey Amerika Ülkeleri	-12,6	-1,2
Güney Amerika Ülkeleri	0,6	0,9
Avrupa Ülkeleri	1,0	2,5
Afrika Ülkeleri	0,6	1,7
Orta Doğu Ülkeleri	5,3	5,1
Asya Ülkeleri	1,6	3,5

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Nisan 2025

Tablo 11: Ülke Gruplarına Göre Mal İthalatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri (%)

Ülke/Ülke Grubu	2025	2026
Kuzey Amerika Ülkeleri	-9,6	-0,8
Güney Amerika Ülkeleri	5,0	0,5
Avrupa Ülkeleri	1,9	2,7
Afrika Ülkeleri	6,5	5,3
Orta Doğu Ülkeleri	6,3	6,7
Asya Ülkeleri	1,6	3,8

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Nisan 2025

İlave gümrük vergilerinin uygulanmadığı tarifesiz senaryoya göre, 2025 yılında küresel ticaretin yüzde 2,7; 2026 yılında ise yüzde 2,9 oranında artması öngörülmektedir. Tarifesiz durumda, Kuzey Amerika ülkelerinin ihracatının 2025 yılında yüzde 2,2 büyümesi beklenirken, tarifelerin ihracatı 14,8 puan azalttığı belirtilmiştir. Asya ülkelerinin ihracatının ise gümrük tarifeleri hariç tutulduğunda yüzde 3,3 oranında büyümesi ön-

görölmektedir. Uluslararası Para Fonu (IMF), küresel mal ticaretinin değer bazında 2025 yılında yüzde 1,1; 2026 yılında ise yüzde 2,4 oranında büyüme kaydedeceğini öngörmektedir. Petrol fiyatlarının 2025 yılında yüzde 15,5; 2026 yılında ise yüzde 6,8 oranında düşeceği tahmin edilirken, küresel ticaret hacminin aynı yıllar için sırasıyla yüzde 1,7 ve yüzde 2,5 oranında artması beklenmektedir.

Tablo 12: Ülke Gruplarına Göre Mal İhracatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Tarifersiz (%)

Ülke/Ülke Grubu	2025	2026
Kuzey Amerika Ülkeleri	2,2	2,9
Güney Amerika Ülkeleri	1,4	1,2
Avrupa Ülkeleri	1,4	2,3
Afrika Ülkeleri	0,5	1,6
Orta Doğu Ülkeleri	5,2	5,0
Asya Ülkeleri	3,3	3,3

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Nisan 2025

Tablo 13: Ülke Gruplarına Göre Mal İthalatı Hacmi İçin Büyüme Beklentileri, Tarifersiz (%)

Ülke/Ülke Grubu	2025	2026
Kuzey Amerika Ülkeleri	2,8	1,6
Güney Amerika Ülkeleri	6,0	1,0
Avrupa Ülkeleri	2,1	2,7
Afrika Ülkeleri	6,2	5,4
Orta Doğu Ülkeleri	6,3	6,8
Asya Ülkeleri	3,2	3,8

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Nisan 2025

1.3. TÜRKİYE EKONOMİSİ VE İHRACATINDA 2025 BEKLENTİLERİ

1.3.1. TÜRKİYE EKONOMİSİNDE BEKLENTİLER

2024 yılında Türkiye ekonomisi, küresel ekonomik görünümdeki zayıflama ve yurt içindeki sıkı para politikalarının etkisiyle yavaşlayan bir büyüme performansı sergilemiştir. Yılın ilk yarısında ekonomik büyüme, özellikle yüksek faiz ortamının da etkisiyle belirgin şekilde yavaşlamıştır. Yılın ikinci ve üçüncü çeyreğinde sanayi sektöründeki daralma, ekonomik büyümeyi yüzde 2 seviyelerine düşürmüştür. Sanayi sektöründe yüksek finansman maliyetleri, iç talepteki zayıflama, ihracat siparişlerindeki azalma ve reel sektördeki güven kaybı daralmada belirleyici olmuştur. Öte yandan, turizm gelirlerindeki artış ve iç tüketimdeki yavaşlamaya rağmen hizmet sektörü 2024 yılı genelinde yüzde 3,1 büyüyerek ekonomik büyüme

yümeye 0,81 puan katkı sunmuştur. Son çeyrekte yüzde 3 büyüyen Türkiye ekonomisi, yıl genelinde yüzde 3,2 büyümeye göstermiştir.

Eylül 2024'te açıklanan Orta Vadeli Programa göre (2025-2027), Türkiye'nin 2025 yılında yüzde 4, 2026 yılında ise yüzde 4,5 büyümeye kaydetmesi beklenmektedir. Aynı programa göre işsizliğin 2025 ve 2026 yıllarında sırasıyla yüzde 9,6 ve yüzde 9,2 seviyelerinde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın 2025 yılı 1. Enflasyon Raporu'na göre, 2025 yıl sonu enflasyon beklentisi yüzde 24 olurken, 2026 yılında bu oranın yüzde 12 seviyesine gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Tablo 14: Türkiye Ekonomisi İçin Büyüme, Enflasyon ve İşsizlik Beklentileri

	2024	2025	2026
Büyüme (%)	3,5	4,0	4,5
Enflasyon (%)	41,5	17,5	9,7
İşsizlik (%)	9,3	9,6	9,2

Kaynak: Orta Vadeli Program (2025-2027)

Uluslararası Para Fonu (IMF), Nisan 2025'te yayımladığı Küresel Ekonomik Görünüm (World Economic Outlook) raporunda, Türkiye'nin 2025 ve 2026 yılları büyümesini sırasıyla yüzde 2,7 ve 3,2; enflasyon beklentisini ise yıl sonunda sırasıyla yüzde 35,9 ve 22,8 olarak açıklan-

mıştır. Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü (OECD), Nisan 2025'te yayımladığı raporunda Türkiye'nin 2025 yılında yüzde 3,1, 2026 yılında ise yüzde 3,9 oranında büyümesini beklerken; enflasyon beklentilerini sırasıyla yüzde 31,4 ve yüzde 17,3 olarak duyurmuştur.

Tablo 15: Uluslararası Kuruluşların Türkiye Ekonomisi İçin Büyüme ve Enflasyon Beklentileri

	Büyüme (%)		Enflasyon (%)	
	2025	2026	2025	2026
IMF	2,7	3,2	31,0	19,0
OECD	3,1	3,9	31,4	17,3

1.3.2. Türkiye İhracatında Beklentiler

İhracatımızın en büyük ortaklarından olan Avrupa Birliği'nde Almanya başta olmak üzere Fransa, Hollanda, İtalya, Belçika ve İspanya'nın 2024 yılında ithalatında gerileme olması, ihracatımızın istenilen düzeyde artmasına engel olmuştur. Almanya, Fransa, Belçika ve İspanya'ya ihracatımız 2024 yıl genelinde gerilemiştir. 2025 yılında ticaret gerginliklerinin gölgesinde Avrupa Birliği'nde ekonomik büyümenin yüzde 1,2 seviyesinde olması beklenirken, artan talebin ihracatımızı pozitif etkilemesi öngörülmektedir.

Eylül 2024'te açıklanan Orta Vadeli Program (OVP 2025-27)'a göre, Türkiye'nin ihracatının 2025 yılında bir önceki yıla göre 6,8 artarak 280 milyar dolara ulaşacağı öngörülmüştür.

2025 yılında ana pazarımız olan AB ülkelerinde ekonomik toparlanma etkileri ile Gümrük Birliği modernizasyonu, Uzak Ülkeler Stratejisi, Afrika ve Latin Amerika pazarlarına yönelik açılımların yanı sıra ihracatçının finansmana ulaşımındaki destek mekanizmalarının etkili olması beklenmektedir. OVP 2025-2027 beklentileri, IMF'nin Nisan 2025 verilerine paralel beklentiler içermektedir. IMF verilerine göre, Türkiye'nin mal ihracatının yüzde 8,6 artarak 284 milyar dolar seviyesine yükselmesi beklenmektedir. 2026 yılında mal ihracatında yüzde 5,5'lik artış ile 300 milyar dolar seviyesine çıkacağı tahmin edilmektedir. 2027 yılı içinse ihracattaki artışın yüzde 2,7 ile 308 milyar dolar seviyesine çıkması beklenmektedir.

Tablo 16: Türkiye'nin Mal İhracatına İlişkin Beklentiler

	İhracat (milyar dolar)			Yıllık İhracat Artışı (%)		
	2025	2026	2027	2025	2026	2027
OVP	280	296	319,6	5,9	5,9	7,9
IMF	284	300	308	8,6	5,5	2,7

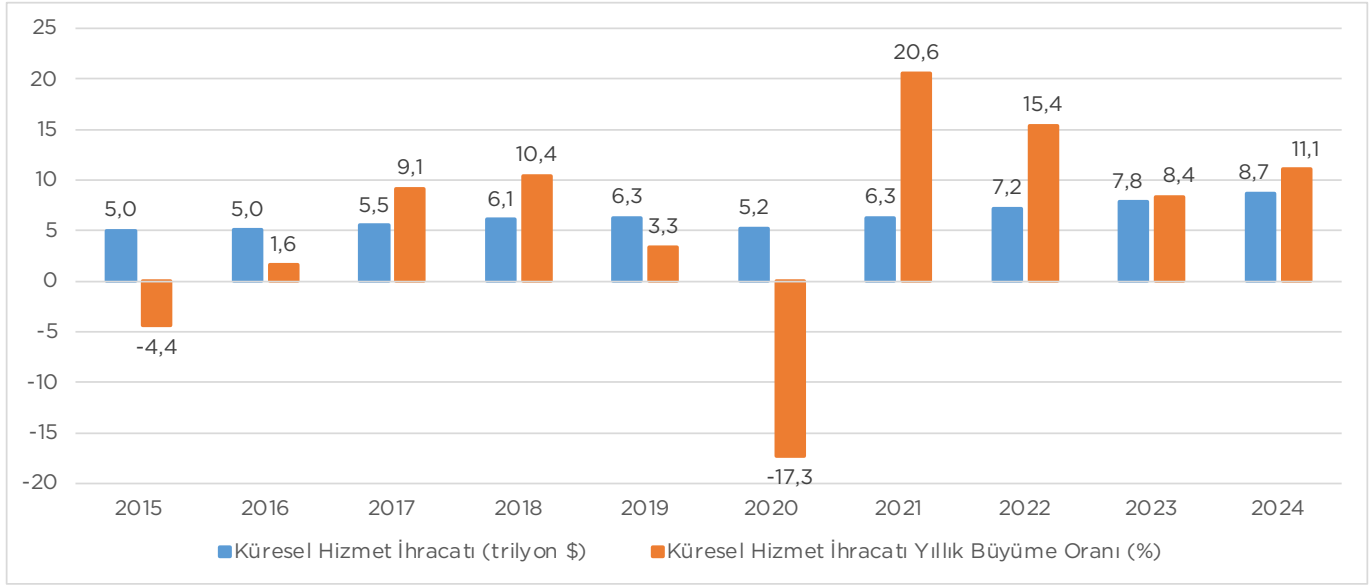
1.4. HİZMET TİCARETİ 2024 GELİŞMELERİ

1.4.1. DÜNYADA HİZMET TİCARETİ 2024

2024 yılında küresel hizmet ihracatı yüzde 11,1 oranında büyüme kaydederek 8 trilyon 687 milyar dolara ulaşmıştır. 2024 yılında küresel hizmet ihracatında oransal olarak en fazla büyümenin gerçekleştiği kalem yüzde 14,3 artış kaydeden turizm ihracatı olmuştur. Bu artış ile küresel turizm ihracatı 1 trilyon 740 milyar do-

lara ulaşmıştır. En büyük azalış ise 130 milyar dolar ile yüzde 11,6 daralan ulaştırma hizmetleri ihracatında gerçekleşmiştir. 2024 yılında mala ilişkin hizmetlerde küresel ihracat yüzde 11,1 artış ile 282 milyar dolar olurken, diğer hizmet kalemlerinde toplam ihracat küresel düzeyde yüzde 8,5 artışla 5 trilyon 182 milyar dolar olmuştur.

Şekil 12: Son On Yılda Küresel Hizmet İhracatı

Kaynak: WTO

Tablo 17: Hizmet Kalemlerine Göre Küresel Hizmet İhracatı (2023-2024)

	2023 (milyar \$)	2024 (milyar\$)	2023 (Büyüme, %)	2024 (Büyüme, %)
Mala İlişkin Hizmetler	273	282	6,5	11,1
Ulaştırma	1.352	1.482	-11,2	-11,6
Turizm	1.521	1.740	33,9	14,3
Diğer Hizmet Kalemleri	4.675	5.182	8,7	8,5
Toplam Hizmet İhracatı	7.822	8.687	8,4	8,9

Kaynak: WTO

Bu yıl da en fazla küresel hizmet ihracatı yapan ülke ABD olmuştur. 1 trilyon 77 milyar dolar hizmet ihracatı ile zirvede bulunan ABD'yi 645 milyar dolar ile Birleşik Krallık ve 519 milyar dolar ile İrlanda takip etti. İlk 20 ülkenin top-

lam hizmet ihracatı 2024 yılında yüzde 9,3 artış gösterdi ve küresel hizmet ihracatının yüzde 73,3'ünü oluşturdu. Bu oran 2023 yılında yüzde 74,5 seviyesindeydi.

Tablo 18: Küresel Hizmet İhracatında İlk 20 Ülke ve İhracatı, 2023-2024

Sıra	Ülkeler	2023 (Milyar \$)	2024 (Milyar \$)	Değişim (%)	2023 (Pay, %)	2024 (Pay, %)
1	ABD	994	1.077	8,3	12,7	12,4
2	Birleşik Krallık	583	645	10,5	7,5	7,4
3	İrlanda	431	519	20,3	5,5	6,0
4	Almanya	447	465	4,1	5,7	5,4
5	Çin	380	444	17,1	4,9	5,1
6	Singapur	358	395	10,5	4,6	4,6
7	Fransa	368	391	6,0	4,7	4,5
8	Hindistan	337	374	11,1	4,3	4,3
9	Hollanda	315	329	4,3	4,0	3,8
10	Japonya	203	223	9,5	2,6	2,6
11	İspanya	196	219	11,8	2,5	2,5
12	İsviçre	163	179	9,9	2,1	2,1
13	Kanada	153	158	3,1	2,0	1,8
14	İtalya	146	154	5,5	1,9	1,8
15	Lüksemburg	149	153	3,1	1,9	1,8
16	Belçika	150	143	-4,5	1,9	1,7
17	Güney Kore	124	138	11,0	1,6	1,6
18	Danimarka	116	126	9,0	1,5	1,5
19	İsveç	105	118	12,1	1,3	1,4
20	Polonya	108	117	7,5	1,4	1,3
Liste Toplamı		5.828	6.367	9,3	74,5	73,3

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Nisan 2025

İthalat tarafında da 2024 yılında listenin zirvesinde ABD yer aldı. 787 milyar dolar hizmet ithalatı ile zirvede bulunan ABD'yi 608 milyar dolar ile Çin ve 550 milyar dolar ile Almanya

takip etti. İlk 20 ülkenin toplam hizmet ithalatı 2024 yılında yüzde 7,8 artış gösterdi ve küresel hizmet ithalatının yüzde 72,5'ini oluşturdu. Bu oran 2023 yılında yüzde 72,2 seviyesindeydi.

Tablo 19: Küresel Hizmet İthalatında İlk 20 Ülke ve İhracatı, 2023-2024

Sıra	Ülkeler	2023 (Milyar \$)	2024 (Milyar \$)	Değişim (%)	2023 (Pay, %)	2024 (Pay, %)
1	ABD	723	787	8,8	9,8	9,9
2	Çin	549	608	10,7	7,4	7,7
3	Almanya	519	550	5,8	7,0	6,9
4	İrlanda	419	467	11,5	5,7	5,9
5	Birleşik Krallık	359	399	11,0	4,9	5,0
6	Singapur	326	351	7,6	4,4	4,4
7	Fransa	332	339	2,3	4,5	4,3
8	Hollanda	290	306	5,4	3,9	3,9
9	Hindistan	245	268	9,2	3,3	3,4
10	Japonya	226	240	6,3	3,1	3,0
11	İsviçre	192	215	11,8	2,6	2,7
12	İtalya	151	161	6,9	2,0	2,0
13	Güney Kore	151	161	6,7	2,1	2,0
14	Kanada	151	158	4,9	2,0	2,0
15	Belçika	159	157	-1,3	2,2	2,0
16	İsveç	114	124	8,9	1,5	1,6
17	Lüksemburg	121	123	1,9	1,6	1,6
18	Danimarka	113	120	6,7	1,5	1,5
19	İspanya	95	111	16,4	1,3	1,4
20	Avustralya	100	107	7,3	1,4	1,4
Liste Toplamı		5.335	5.752	7,8	72,3	72,5

Kaynak: WTO Global Trade Outlook, Nisan 2025

2024

yılında küresel hizmet
ihracatı yüzde 11,1 oranında
büyüme kaydederek
8 trilyon 687
milyar dolara
ulaşmıştır.

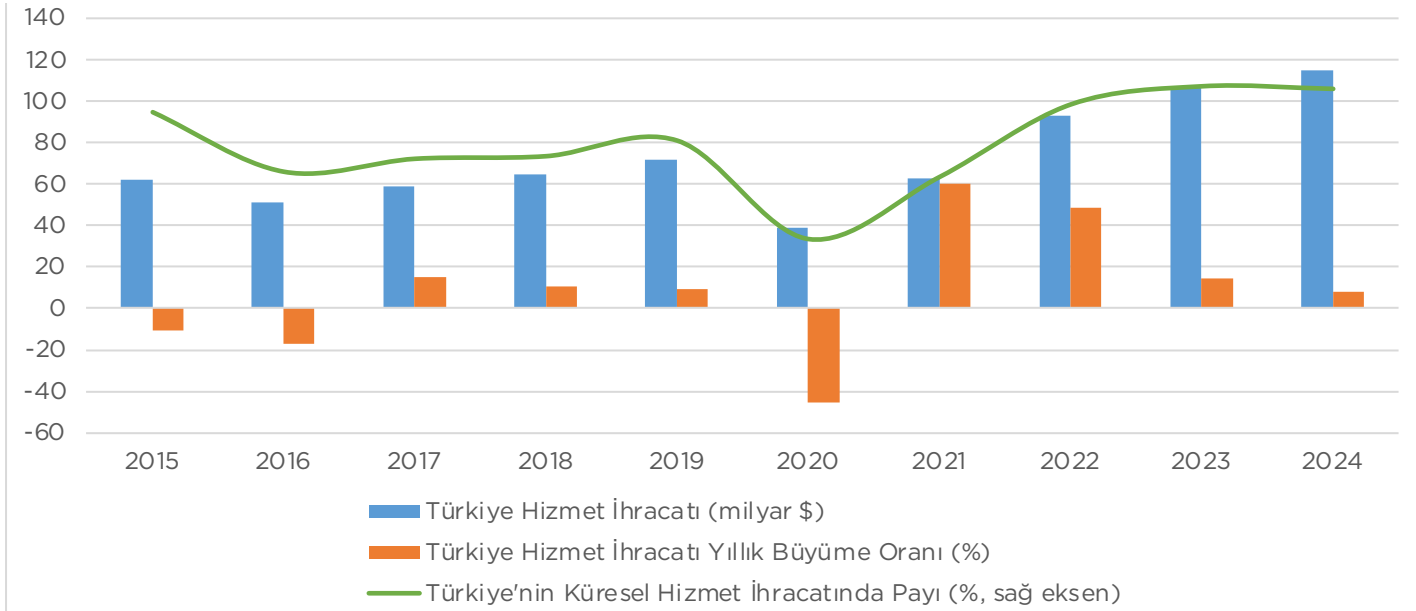
1.4.2. Türkiye Hizmet Ticaretinde 2024 Görünümü

2024 yılında Türkiye'nin hizmet ihracatı, bir önceki yıla göre yaklaşık 8 milyar dolar artarak 115 milyar dolara yükselmiştir. Böylece yıllık bazda %8,1 oranında büyüme kaydedilmiştir. 2020 yılındaki pandemi nedeniyle hizmet ihracatında %45,2 oranında sert bir daralma yaşanmasının ardından, sonraki yıllarda güçlü bir toparlanma görülmüş; 2021'de %60,1, 2022'de ise %48,3 oranında rekor düzeyde büyüme kaydedilmiştir. 2023 ve 2024 yıllarında ise büyüme oranları normalleşme eğilimine girerek, sırasıyla %14,3 ve

%8,1 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin küresel hizmet ihracatındaki payı 2024 yılında %1,33 olmuştur. Bu oran, 2023 yılına göre hafif bir gerilemeyi işaret etmektedir (2023: %1,34). Son on sekiz yıllık ortalama büyüme oranı olan %7,5'in üzerinde bir performans sergileyen Türkiye, küresel hizmet ihracatındaki büyüme hızının (%8,9) bir miktar altında kalmıştır. Buna bağlı olarak Türkiye'nin küresel hizmet ihracatındaki payı sınırlı bir şekilde gerilemiştir.

Şekil 13: Son On Yılda Türkiye'nin Hizmet İhracatı

Kaynak: TCMB, WTO

2024 yılında Türkiye'nin hizmet ihracatında değer bazında en büyük artış, 6,2 milyar dolarlık yükseliş ve %12,5 büyümeye ile turizm hizmetlerinde yaşanmıştır. Turizm ihracatı böylece 56,3 milyar dolara ulaşmıştır. Ulaştırma hizmetleri ihracatı ise bir önceki yıla göre 1 milyar dolar artarak %2,4'lük büyümeye ile 39,9 milyar dolar seviyesine yükselmiştir. Oransal olarak en yüksek artış ise %20,8 ile mala ilişkin hizmetler ka-

leminde gerçekleşmiş; bu kalemden ihracat 0,5 milyar dolar artışla 3,1 milyar dolara çıkmıştır. Diğer hizmet kalemlerinde ise ihracat 1,2 milyar dolar artış ve %8,1 oranında büyümeye ile 15,7 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 2024 yılında, küresel hizmet ticaretindeki toparlanmaya paralel şekilde, özellikle turizm ve mala ilişkin hizmetler başta olmak üzere birçok alt kalemden ihracat artışı dikkat çekmiştir.

Tablo 20: Hizmet Kalemlerine Göre Türkiye'nin Hizmet İhracatı (2023-2024)

	2023 (milyar \$)	2024 (milyar\$)	2023 (Büyüme, %)	2024 (Büyüme, %)
Mala İlişkin Hizmetler	2,6	3,1	15,4	20,8
Ulaştırma	14,5	15,7	51,7	8,1
Turizm	38,9	39,9	10,7	2,4
Diğer Hizmet Kalemleri	50,1	56,3	9,2	12,5
Toplam Hizmet İhracatı	106,6	115,2	14,3	8,1

Kaynak: TCMB, WTO

İHRACAT RAPORU | 2025

2. Orta ve Uzun Vadeli Küresel Trendler ve İhracat

2.1. KÜRESEL RİSKLER: 2024'ÜN MİRASI VE 2025'TE RİSK ALGILAMALARI

2024 yılı, küresel ölçekte birbirine bağlı ve çok katmanlı risklerin derinleştiği, jeopolitik, çevresel, teknolojik ve toplumsal tehditlerin aynı anda ve eşzamanlı biçimde etkili olduğu bir yıl olarak kayıtlara geçmiştir. İklim değişikliğine bağlı felaketlerin daha sık ve yıkıcı hale gelmesi, devlet temelli silahlı çatışmaların yayılması, dezenformasyonun kitlesel ölçekte politik ve ekonomik süreçleri etkilemesi, enerji ve gıda güvenliği gibi temel alanlarda kırılganlıkların artması; 2024'ün küresel risk mimarisini şekillendiren başlıca dinamikler olmuştur.

Aynı şekilde, yapay zekâ teknolojilerinin dengesiz yayılımı, kişisel verilerin korunması, işgücü dönüşümü ve kritik altyapıların güvenliği açısından yeni risk alanları yaratmıştır. Yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon faaliyetleri, özellikle seçim süreçlerinin yaşandığı ülkelerde kamuoyunu manipüle etme gücünü artırarak, demokratik meşruiyet algısını sarsan bir düzeye çıkmıştır.

Jeopolitik düzlemde ise, İran-İsrail geriliminin sıcak çatışmaya dönüşme riski, ABD, Çin ve Rusya arasındaki sistemik rekabetin daha da derinleşmesi ve yerel çatışmaların küresel enerji-ticaret güvenliğini tehdit edecek boyutlara ulaşması, uluslararası toplumun karşı karşıya olduğu belirsizlikleri artırmıştır. Bu bağlamda 2024, yalnızca mevcut risklerin tezahür ettiği değil, aynı zamanda risklerin tür değiştirdiği ve iç içe geçtiği bir dönüşüm yılı olmuştur.

2024'ün bu çok boyutlu risk mirası, 2025 yılına ilişkin küresel risk algısını da doğrudan şekillendirmiştir. INFORM Risk Endeksi, Münih Güvenlik Raporu, AXA Gelecek Risk Raporu ve Dünya Ekonomi Forumu gibi önde gelen kaynaklar, 2025'e girerken küresel sistemin halen

yüksek kırılganlık düzeyine sahip olduğunu ve yeni risklerin çok aktörlü ve çok kaynaklı olarak geliştiğini ortaya koymaktadır. 2025 yılı, bu nedenle yalnızca risklerin yönetilmesi değil; aynı zamanda dirençli sistemlerin inşası, etik temelli teknolojik yönetim ve iklim adaptasyonuna dayalı kalkınma gibi yapısal yaklaşımların öne çıkacağı bir dönem olma özelliği taşımaktadır.

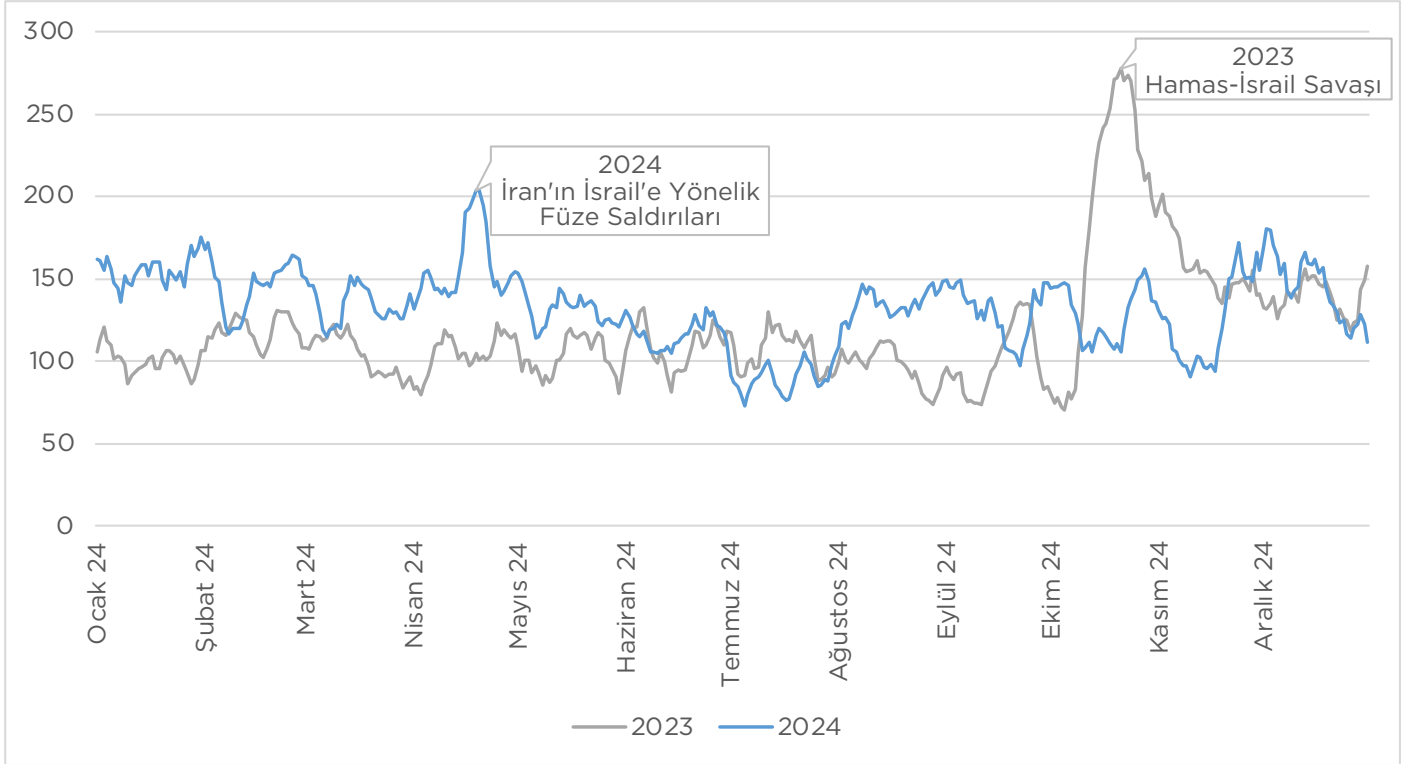
2.1.1. 2024'ÜN MİRASI

2024 yılında Türkiye'nin hizmet ihracatı, bir önceki yıla göre yaklaşık 8 milyar dolar artarak 115 milyar dolara yükselmiştir. Böylece yıllık bazda %8,1 oranında büyüme kaydedilmiştir. 2020 yılındaki pandemi nedeniyle hizmet ihracatında %45,2 oranında sert bir daralma yaşanmasının ardından, sonraki yıllarda güçlü bir toparlanma görülmüş; 2021'de %60,1, 2022'de ise %48,3 oranında rekor düzeyde büyüme kaydedilmiştir. 2023 ve 2024 yıllarında ise büyüme oranları normalleşme eğilimine girerek, sırasıyla %14,3 ve

%8,1 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin küresel hizmet ihracatındaki payı 2024 yılında %1,33 olmuştur. Bu oran, 2023 yılına göre hafif bir gerilemeyi işaret etmektedir (2023: %1,34). Son on sekiz yıllık ortalama büyüme oranı olan %7,5'in üzerinde bir performans sergileyen Türkiye, küresel hizmet ihracatındaki büyüme hızının (%8,9) bir miktar altında kalmıştır. Buna bağlı olarak Türkiye'nin küresel hizmet ihracatındaki payı sınırlı bir şekilde gerilemiştir.

Şekil 14: Jeopolitik Risk Endeksi (7 Günlük Hareketli Ortalama)

Kaynak: Geopolitical Risk Index (GPR)

2024 yılında küresel güvenlik ortamı, jeopolitik ve ekonomik alandaki kırılganlıkların derinleştiği bir çerçevede şekillenmiştir. Münih Güvenlik Raporu verilerine göre, en hızlı yükselen riskler arasında başta ABD ve Rusya'nın küresel sistemdeki agresif tutumu, ticaret savaşları, siber saldırılar ve nükleer silah kullanımı tehdidi gibi je-

opolitik odaklı başlıklar yer almaktadır. Özellikle İran'ın doğrudan İsrail'e füze saldırısı düzenlediği Nisan 2024 olayları, İran'ın da ilk 10'daki riskler arasında yer almasına neden olmuştur. Bu gelişme, ABD-İran-İsrail üçgeninde gerilimi yeniden tırmandırmış ve bölgesel bir savaş olasılığını artırarak jeopolitik risk algısını yükseltmiştir.

Tablo 21: 2024'te En Hızlı Yükselen ve Düşen Riskler

Çevre	Sosyal	Ekonomik	Jeopolitik	Teknolojik
En Hızlı Yükselen Riskler				
1	ABD			
2	Rusya			
3	Ticaret savaşları			
4	Saldırgan bir aktörün nükleer silah kullanımı			
5	Kuzey Kore			
6	Ülkedeki ekonomik veya mali kriz			
7	Ülkede demokrasinin çöküşü			
8	Ülkeye yönelik siber saldırılar			
9	Batılı güçler ve kurumlar arasındaki bölünmeler			
10	İran			
En Hızlı Düşen Riskler				
1	Çin			
2	Terörizm			
3	Gelecekteki bir pandemi			
4	Koronavirüs salgını			
5	Aşırı sağ terörizm			
6	Enerji arzında kesinti			
7	Savaş veya iklim değişikliğinin bir sonucu olarak kitlesel göç			
8	Doğal yaşam alanlarının tahrip edilmesi			
9	Irkçılık ve ayrımcılık			
10	Genel olarak iklim değişikliği			

Kaynak: Münih Güvenlik Raporu 2025

Öte yandan, 2024 yılı itibarıyla bazı risk unsurlarının görece zayıfladığı gözlemlenmektedir. 2025 Münih Güvenlik Raporu'na göre, Çin, terörizm, pandemi ve aşırı sağ terörizmi gibi konular en hızlı düşüş gösteren riskler arasında sıralanmıştır. Özellikle koronavirüs salgınına bağlı tehditlerin artık küresel risk algısında öncelik kaybettiği, kamu sağlığı alanındaki bilimsel ilerlemelerle desteklenmiştir. Aynı şekilde, 2022-2023 döneminde enerji krizinin tetikleyicisi olan Rusya-Ukrayna Savaşı, 2024'te daha durağan bir sürece evrilmiş ve enerji arzındaki kesinti riski listede gerilemiştir. Bu gelişmelerin yanı sıra, doğal yaşam alanlarının tahrip edilmesi, ırkçılık, ayrımcılık ve iklim değişikliği gibi uzun vadeli sistemik teh-

ditlerin de kısa vadede daha az aciliyet taşıyan başlıklar olarak risk algısında ikinci plana itildiği görülmektedir. Ancak bu durum, söz konusu tehditlerin ortadan kalktığı anlamına gelmemekte; aksine, dikkat odağının jeopolitik gerilimlere kayması bu sorunların ihmal edilme riskini artırmaktadır. Dolayısıyla, 2024 yılı risk sıralamaları; klasik jeopolitik tehditlerin ve devlet merkezli güç rekabetinin yeniden belirleyici konuma yükseldiğini, buna karşılık salgınlar, iklim değişikliği ve göç gibi bazı çok taraflı tehditlerin geçici olarak görece ikinci planda kaldığını göstermektedir. Bu tablo, önümüzdeki dönemde küresel sistemin daha öngörülemez, parçalı ve kırılgan bir yapıya evrilebileceğine işaret etmektedir.

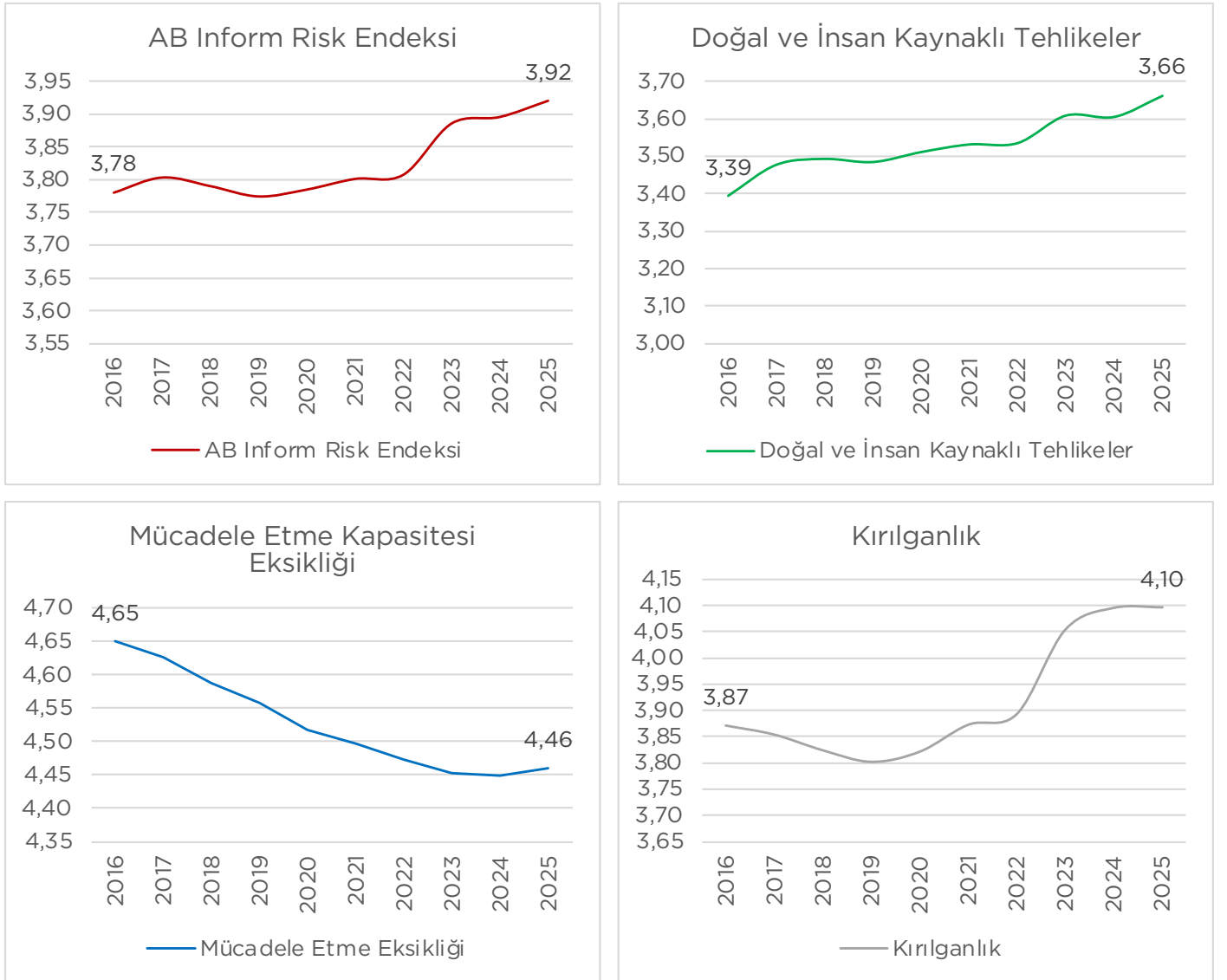

2.1.2. KÜRESEL RİSK ALGILAMALARI: 2025

AB Komisyonu tarafından her yıl düzenli olarak yayımlanan Inform Risk Endeksi'ne göre son 10 yıllık trend içerisinde küresel riskler her geçen gün artış göstermektedir. Inform Risk Endeksi 2025 yılında da risklerin artmaya devam edece-

ğini göstermektedir. Riskler artmasına rağmen mücadele etme eksikliğinde de artış görülmektedir. Buna ek olarak doğal ve insan kaynaklı tehditlerde artış, kırılganlık oranında ise geçen yıla göre sabit bir gidişat görülmesi beklenmektedir.

Şekil 15: INFORM Risk Endeksi ve Alt Bileşenlerindeki Küresel Eğilimler (2016-2025, Ortalama Trend)

Kaynak: Inform Report 2025

Dünya Ekonomi Forumu tarafından yayımlanan 2024 yılına ilişkin küresel risk raporu incelendiğinde, 2025 yılında tezahür eden ilk beş risk unsuru arasında devlet temelli silahlı çatışma riskinin ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Devlet

temelli silahlı çatışmaların ardından 2025 yılında en yoğun şekilde ortaya çıkan diğer riskler arasında, aşırı hava olayları, jeoekonomik cephelleşme, yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon ve toplumsal kutuplaşma öne çıkmaktadır.

Tablo 22: 2025 Yılında Tezahür Eden Risk Unsurları (Şiddetlerine Göre İlk 5)

Sıra	RİSKLER	RİSK KATEGORİLERİ
1	Devlet temelli silahlı çatışma	Jeopolitik
2	Aşırı hava olayları	Çevresel
3	Jeoekonomik cepheleşme	Jeopolitik
4	Yanılıcı bilgi ve dezenformasyon	Teknolojik
5	Toplumsal Kutuplaşma	Sosyal

Kaynak: Dünya Ekonomi Forumu Küresel Risk Raporu 2025

Geleceğe ilişkin küresel ölçekteki riskleri yansıtan en kapsamlı çalışmalardan biri, Münih Güvenlik Endeksi Risk Isı Haritası olmuştur. 2024 dönemine ait ısı haritası incelendiğinde, ilk 10 risk unsurunun büyük ölçüde çevresel, toplumsal, ekonomik ve jeopolitik boyutlardan oluştuğu görülmektedir. Bu kapsamda, en yüksek düzeyde gerçekleşmesi beklenen ilk üç riskin tamamı çevresel tehditlerden oluşmaktadır: aşırı hava ve orman yangınları, genel olarak iklim değişikliği ve doğal yaşam alanlarının yok edilmesi.

Çevresel riskleri izleyen sırada, Rusya'nın jeopolitik etkisi, ülkelere yönelik siber saldırılar, ekonomik veya mali krizler ve artan eşitsizlik gibi tehditler öne çıkmaktadır. Bunları, iklim değişikliği ya da savaş kaynaklı kitlesel göç, terörizm

ve düşman aktörler tarafından yürütülen dezenformasyon kampanyaları takip etmektedir. Bu dağılım, sadece iklim temelli krizlerin değil, aynı zamanda sistemik sosyal eşitsizliklerin, teknolojik kırılmalıkların ve jeopolitik gerilimlerin de küresel tehdit algısında ne denli belirleyici hale geldiğini göstermektedir.

2025 yılında risk beklentilerinin bu şekilde şekillenmesinde, iklim değişikliği temelli afetlerin artışı kadar, Orta Doğu'da süregelen Hamas-İsrail çatışmasının jeopolitik yansımaları, Rusya'nın bölgesel etkisi ve artan dezenformasyon kampanyaları da etkili olmuştur. Bu tablo hem doğal sistemler hem de uluslararası ilişkiler bağlamında belirsizliklerin derinleştiği hibrit bir risk ortamına işaret etmektedir.

Tablo 23: Münih Güvenlik Endeksi Risk Isı Haritası, Kasım 2024

Çevre	Sosyal	Ekonomik	Jeopolitik	Teknolojik
Riskler				
1	Aşırı hava ve orman yangınları			
2	Genel olarak iklim değişikliği			
3	Doğal yaşam alanlarının yok edilmesi			
4	Rusya			
5	Ülkenize yapılan siber saldırılar			
6	Ülkenizdeki ekonomik veya mali kriz			
7	Artan eşitsizlik			
8	Savaş veya iklim değişikliğinin bir sonucu olarak kitlesel göç			
9	Terörizm			
10	Düşmanların dezenformasyon kampanyaları			

Kaynak: Münih Güvenlik Raporu 2025

Dünya Ekonomi Forumu 2025 Küresel Risk Raporu, küresel riskleri önem derecelerine göre orta vade (gelecek iki yıl) ve uzun vade (gelecek on yıl) olarak iki ayrı dönemde sınıflandırmaktadır. Raporda ortaya konan değerlendirmelere göre, önümüzdeki iki yıllık süreçte en yüksek öncelikli küresel risk unsurunun yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon faaliyetleri olduğu görülmektedir. Özellikle 2024 yılında dünya nüfusunun yarısından fazlasını ve küresel GSYH'nin yaklaşık yüzde 60'ını oluşturan ülkelerde seçimlerin gerçekleşmiş olması, dezenformasyonun siyasi süreçler üzerindeki etkisini artırmış; bu durum, küresel düzeyde karar alma mekanizmalarının meşruiyeti ve güvenilirliği açısından ciddi bir tehdit olarak öne çıkmıştır.

Orta vadede önem sırasına göre ikinci risk olan aşırı hava olayları, iklim değişikliğinin doğrudan bir yansıması olarak, üretim faaliyetlerini, tarım verimliliğini ve küresel tedarik zincirlerini tehdit etmeye devam etmektedir. Devlet temelli silahlı çatışmalar, toplumsal kutuplaşma, siber casusluk ve savaş, eşitsizlik, jeoekonomik cepheleşme ve zorunlu göç gibi riskler ise, çok boyutlu kriz ortamlarının süregeldiğini ve bu ortamların birbirini tetikleyerek küresel düzeyde belirsizlik yarattığını göstermektedir. Ayrıca, insan hakları ve sivil özgürlüklerdeki erozyon gibi demokratik gerileme göstergeleri de orta vade risk sıralamasında ilk 10 içinde yer alarak siyasi sistemlerin dayanıklılığına dair endişeleri yansıtmaktadır.

Tablo 24: Önem Derecesine Göre Sıralanmış Küresel Riskler

Çevre	Sosyal	Ekonomik	Jeopolitik	Teknolojik
2 yıl içinde - Orta vade				
1	Yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon			
2	Aşırı hava olayları			
3	Devlet temelli silahlı çatışma			
4	Toplumsal kutuplaşma			
5	Siber casusluk ve savaş			
6	Kirlilik			
7	Eşitsizlik			
8	Zorunlu göç veya yerinden edilme			
9	Jeoekonomik çatışma			
10	İnsan hakları ve/veya sivil özgürlüklerin aşınması			
10 yıl içinde - Uzun vade				
1	Aşırı hava olayları			
2	Biyçeşitlilik kaybı ve ekosistem çöküşü			
3	Yeryüzü sistemlerinde kritik değişim			
4	Doğal kaynak kıtlığı			
5	Yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon			
6	Yapay zeka teknolojilerinin olumsuz sonuçları			
7	Eşitsizlik			
8	Toplumsal kutuplaşma			
9	Siber casusluk ve savaş			
10	Kirlilik			

Kaynak: Dünya Ekonomi Forumu Küresel Risk Raporu 2025

Uzun vadeye bakıldığında ise, risk profilinin belirgin biçimde çevresel tehditlere kaydığı görülmektedir. Aşırı hava olayları, biyolojik çeşitlilik kaybı, yeryüzü sistemlerindeki kritik değişimler ve doğal kaynak kıtlığı, önümüzdeki on yılın en ciddi risk başlıkları arasında yer almaktadır. Bu durum, iklim krizinin sistemik ve geri döndürülemez etkiler doğurabileceği yönündeki küresel endişelerin güçlendiğini göstermektedir.

Bununla birlikte, teknolojik gelişmelere bağlı olarak yanıltıcı bilgi ve dezenformasyon, yapay zeka teknolojilerinin olumsuz sonuçları ve siber güvenlik açıkları uzun vadeli riskler arasında da güçlü bir şekilde yer almaktadır. Özellikle yapay zekanın karar alma süreçlerinde daha yaygın hale gelmesi, kişisel verilerin korunması, algoritmik önyargılar ve kritik altyapıların güvenliği gibi çok katmanlı tehditleri beraberinde getirmektedir. Uzun vadede bu teknolojik risklerin, toplumsal yapılar üzerinde dönüştürücü etkiler yaratması beklenmektedir.

Son olarak, eşitsizlik, toplumsal kutuplaşma ve kirlilik gibi sosyal ve çevresel kökenli risklerin hem orta hem uzun vadede kalıcılığını sürdürmesi; bu tehditlerin yalnızca anlık krizler değil, aynı zamanda yapısal dönüşüm gerektiren alanlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu çerçevede, orta ve uzun vadeli riskler arasında görülen bu süreklilik, küresel politika yapıcılar açısından çok boyutlu ve proaktif stratejilerin geliştirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Uzun vadeli riskleri değerlendiren bir diğer önemli çalışma ise AXA Gelecek Risk Raporu 2024'te yer almaktadır. Rapor kapsamında gerçekleştirilen anket çalışmasında, uzman katılımcılara önümüzdeki beş ila on yıllık dönemde küresel ölçekte en fazla yükselmesi beklenen riskler sorulmuştur. Alınan yanıtlar doğrultusunda, ilk sırada iklim değişikliği yer alarak çevresel risklerin uzun vadeli tehditler arasında hâlâ en

öncelikli alan olduğunu ortaya koymuştur. İklim değişikliğini sırasıyla jeopolitik istikrarsızlık, siber güvenlik riskleri, yapay zekâ ve büyük veriyle ilgili riskler, toplumsal gerginlikler ve kitlesel hareketler, doğal kaynaklar ile biyoçeşitlilik riskleri, enerji güvenliği sorunları, yeni güvenlik tehditleri ve terörizm, pandemi ve bulaşıcı hastalıklar ile finansal istikrar riskleri takip etmektedir.

Bu tablo, uzun vadede küresel risk yapısının yalnızca çevresel tehditlerle sınırlı kalmadığını, aynı zamanda jeopolitik çalkantılar, dijitalleşmenin getirdiği güvenlik açıkları, veri yönetimi ve yapay zekâya dair etik ve regülasyon eksiklikleri, enerji dönüşüm sürecinin yarattığı kırılganlıklar ve toplumsal eşitsizlik kaynaklı gerilimlerin de küresel risk ajandasında kalıcı biçimde yer alacağını göstermektedir. AXA raporundaki bu bulgular, küresel risk algısının giderek daha karmaşık ve disiplinler arası bir boyut kazandığını teyit etmekte hem kamu otoriteleri hem özel sektör açısından ileriye dönük stratejik planlama süreçlerinde bu çok boyutlu tehdit haritasının dikkate alınması gerektiğini ortaya koymaktadır.

Tablo 25: AXA Gelecek Risk Raporu 2024 - Uzmanlara Göre Yükselen İlk 10 Küresel Risk

Riskler	
1	İklim değişikliği
2	Jeopolitik istikrarsızlık
3	Siber güvenlik riskleri
4	Yapay zeka ve büyük veri ile ilgili riskler
5	Toplumsal gerginlikler ve hareketler
6	Doğal kaynaklar ve biyoçeşitlilik riskleri
7	Enerji Riskleri
8	Yeni güvenlik tehditleri ve terörizm
9	Pandemi ve bulaşıcı hastalıklar
10	Finansal istikrar riskleri

Kaynak: AXA Future Risk Report 2024

Tüm bu gelişmeler ışığında, 2025 yılı ve onu izleyen orta-uzun vadeli süreçte küresel ticaret ikliminin; çevresel, teknolojik, jeopolitik ve toplumsal pek çok risk başlığı tarafından şekillendirildiği görülmektedir. Özellikle iklim değişikliği, dezenformasyon, yapay zekâ kaynaklı tehditler, jeoekonomik cepheleşme ve toplumsal kutuplaşma gibi çok boyutlu risk unsurları, yalnızca ticaretin akışını değil aynı zamanda üretim kararlarını, yatırım yönelimlerini ve uluslararası iş birliklerini de doğrudan etkilemektedir.

Bu doğrultuda, 2025 yılı ve sonrasında hem politika yapıcılar hem de özel sektör açısından küresel tedarik zincirlerinin daha dirençli,

sürdürülebilir ve esnek hale getirilmesi kritik bir öncelik olacaktır. Başta çevresel riskler ve teknolojik kırılganlıklar olmak üzere, sistemik tehditlerin etkin biçimde yönetilebilmesi için çok katmanlı risk analizleri, dijital ve fiziksel altyapıların güçlendirilmesi, stratejik ürünlerde bölgesel çeşitlilik ve etik temelli yapay zekâ regülasyonları gibi adımların hızla hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, önümüzdeki dönemde yalnızca ekonomik verimlilik değil, aynı zamanda jeopolitik duyarlılık, iklim adaptasyonu ve siber güvenlik kapasitesi gibi unsurlar da ticaret politikalarının ve kurumsal kararların belirleyici bileşenleri haline gelecektir.

2.2. YEŞİL DÖNÜŞÜM: TÜRKİYE’NİN İHRACATINA ETKİLERİ VE FİNANSMAN SORUNU

2.2.1. TÜRKİYE’DE YEŞİL DÖNÜŞÜM

Yeşil Mutabakat Eylem Planı

Ülkemizin, uluslararası ticaret düzeninde son yıllarda ivme kazanan iklim değişikliği ile mücadelede politikalarına adaptasyonunu sağlamayı hedefleyen ve ihracatta rekabetçiliğimizi güçlendirecek bir yol haritası niteliğinde olan “Yeşil Mutabakat Eylem Planı” 16 Temmuz 2021 tarihinde yayınlanmıştır. Eylem planında ülkemizin sürdürülebilir, kaynak-etkin ve yeşil bir ekonomiye geçişine tüm paydaşlarımızla birlikte katkı sağlanması hedeflenmiştir. Bu çerçevede ihtisas çalışma grupları oluşturulmuş olup yeşil dönüşümün finansmanına yönelik çalışmaların görüldüğü çalışma grupları; Hazine ve Maliye Bakanlığı koordinasyonunda çalışmalarını gerçekleştiren “Yeşil Finansman İhtisas Çalışma Grubu” ve Dışişleri Bakanlığı koordinasyonunda çalışmalarını yürüten “AB Projelerinin Finansmanı İhtisas Çalışma Grubu”dur.

Yeşil Mutabakat Eylem Planı, 9 ana başlıkta 81 eylemi içermektedir.

Avrupa Birliği, 11 Aralık 2019 tarihinde açıklanan Avrupa Yeşil Mutabakatı ile, 2030 yılına yönelik sera gazı emisyon azaltımını 1990 yılı seviyesine göre en az yüzde 55 oranına yükseltmeyi ve Avrupa’nın 2050 yılına kadar dünyanın ilk iklim-nötr kıtasına dönüştürülmesi hedefini ortaya koymuştur. Avrupa Yeşil Mutabakatı bu dönüşümün detaylı planını oluşturmuştur.

Avrupa Yeşil Mutabakatı biyo-çeşitlilik, dögüsel ekonomi, sıfır kirlilik, sürdürülebilir ve akıllı mobilite, renovasyon dalgası, sürdürülebilir yemek, hidrojen, piller, açık denizde yenilenebilir enerji ve birçok diğer konuda

kilometre taşı niteliğinde stratejilerle yarının ekonomisinin yapıtaşlarını hazırlamıştır.

Bu geçiş döneminin finanse edilmesi için, AB’nin yeşil dönüşüme en az yüzde 37 oranında katkı yapan iyileştirme planı NextGenerationEU, 2021-2027 yılları için ayrılan yeni dönem AB bütçesi ve sürdürülebilir finans ile özel yatırım elde etme üzerinde odaklanan, süregelen çalışmalar gibi daha önce eşi görülmemiş kaynaklar ayrılmıştır. Bunların yanında, iklim nötrlüğüne geçişi desteklemek için araştırma, yetenekler, endüstri, rekabet ve ticaret politikaları gibi tüm AB politikalarından faydalanmaya devam edilecektir.

Avrupa’nın 2050 yılında İklim-Nötr ilk kıta olma hedefi, iklim değişikliği ile mücadeleyi AB’nin en öncelikli politika alanı haline getirmiştir. AB 2050 yılına kadar sanayisinin dönüşümünü gerektiren yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini açıklamıştır.

Avrupa Yeşil Mutabakatı AB’nin iklimden enerjiye, sanayiden tarıma, ulaşımdan finansmana varan geniş bir yelpazedeki politikalarının yükseltilecek iklim hedefleri doğrultusunda gözden geçirilmesini hedeflemektedir.

- İklim Kanunu
- Temiz Enerji Dönüşümü
- Fit for 55 Paketi
- Sanayi Stratejisi ve Döngesel Ekonomi Eylem Planı
- Sürdürülebilir Akıllı Ulaşım
- Çiftlikten çatala Stratejisi
- Biyoçeşitlilik Stratejisi
- Sıfır Kirlilik
- Finansman

Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları

Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (ISSB)'nin global S1 ve S2 sürdürülebilirlik raporlama standartlarıyla tam uyumlu Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları ve “Uygulama Kapsamına İlişkin Kurul Kararları” 29 Aralık 2023 tarihinde yayınlanmıştır.

Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları'nın uygulanmasına ilişkin karara göre “Sürdürülebilirlik Raporlaması”, belirlenen kapsama tabi işletmelerden, aşağıda belirtilen ölçütlerinden en az ikisinin eşik değerlerini art arda iki raporlama döneminde aşan işletmeler için 01/01/2024 tarihinden itibaren zorunlu hale getirilmiştir.

TSRS kapsamında belirlenen eşik değerler:

- Çalışan sayısı: 250 kişi
- Aktif toplam: 500 Milyon Türk Lirası
- Yıllık net satış hasılatı: 1 Milyar Türk Lirası

Bankacılık Kanunu uyarınca Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun düzenleme ve denetimine tabi bankalar, değere tabi olmaksızın zorunlu raporlama kapsamındadırlar. Ancak Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu bünyesinde yer alanlar bankalar bu uygulamadan muaf tutulmuştur. Zorunlu olmamakla birlikte, kapsam dışında yer alan işletmeler de gönüllülük esasına göre Türkiye Sürdürülebilirlik Raporlama Standartlarına uygun raporlama yapabileceklerdir.

TİM Yeşil Dönüşümün Finansmanı Çalışmaları **TİM'in Sürdürülebilirlik Vizyonu ve Eylemleri**

Türkiye'nin ihracat odaklı büyüme modelinde kilit bir rol üstlenen Türkiye İhracatçılar Meclisi, sürdürülebilirliği ekonomik ve toplumsal kalkınmanın vazgeçilmez bir unsuru olarak konumlandırmaktadır. “Dünyayı tüketmeden, Dünya için üretmek” ilkesini benimseyen TİM, ihracatçı firmalara iklim değişikliğiyle mücadele, çevre

re dostu üretim teknikleri ve küresel ticaretin çevresel standartlarına uyum gibi alanlarda yol göstermekte; aynı zamanda Türkiye'yi sürdürülebilirlik alanında küresel bir marka haline getirmeyi amaçlamaktadır.

Bu vizyon doğrultusunda, 21 Haziran 2021 tarihinde kamuoyuyla paylaşılan TİM Sürdürülebilirlik Eylem Planı, 12 temel hedef etrafında şekillendirilmiş ve ihracat ekosisteminin yeşil dönüşümle uyumlu hale getirilmesi için kapsamlı bir strateji sunmuştur. Bu plan, yalnızca çevresel etkilerin azaltılmasını değil, aynı zamanda ihracatçıların rekabet gücünün artırılmasını ve toplumsal faydanın en üst seviyeye çıkarılmasını hedeflemektedir.

TİM'in sürdürülebilirlik konusundaki genel yaklaşımı, ihracatta çevre duyarlılığını teşvik etmek ve sektörel dönüşüm süreçlerine yön vermek üzerine kuruludur. Bu çerçevede, Sanayide Sürdürülebilirlik Bilim Kurulu gibi oluşumlarla sektöre özel stratejiler geliştirilmiş; yenilenebilir enerji kullanımı desteklenmiş ve sıfır atık uygulamalarıyla döngüsel ekonomi ilkeleri sanayiye entegre edilmiştir.

Sürdürülebilirlik stratejisinin bir diğer temel ayağını eğitim ve farkındalık oluşturmakta; Bölgesel Sürdürülebilir İhracat Seferberliği Eğitim Programları ile Türkiye'nin yedi bölgesinde 2000'den fazla firmaya ulaşılmıştır. Bu programlar, iklim değişikliği, döngüsel ekonomi ve tedarik zinciri yönetimi gibi konularda bilgi ve bilinç düzeyini artırmayı amaçlamaktadır.

Ayrıca, ECOTİM ve TİM-TÜBİTAK Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı gibi inisiyatifler aracılığıyla firmalara sürdürülebilirlik alt yapısı kurmaları ve yeşil dönüşüm stratejileri geliştirmeleri konusunda destek sağlanmaktadır. GREENTİM Platformu sayesinde ihracatçıların karbon ayak izlerini ücretsiz şekilde ölçüp

raporlayabilmekte, bu sayede Sınırdaki Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) gibi uluslararası düzenlemelere daha kolay uyum sağlayabilmektedirler.

TİM'in bu alandaki girişimleri, Türkiye'nin küresel ticaretteki yerini sağlamlaştırmayı ve ekonomik dayanıklılığını artırmayı hedeflemektedir. Yeşil Dönüşüm odaklı finansmana erişim toplantıları, sektör temsilcileri ile ulusal ve uluslararası finans kuruluşlarını bir araya getirerek çevreci yatırımları teşvik etmektedir. Aynı zamanda, UN Global Compact üyeliği ile TİM'in çevresel sorumluluk, insan hakları ve etik iş anlayışı konularındaki taahhütleri uluslararası platformlara taşınmıştır.

Tüm bu çalışmalar, yalnızca çevresel sürdürülebilirliği değil, aynı zamanda istihdam artışı ve toplumsal refah gibi sosyal faydaları da göz önünde bulundurmaktadır. Sıfır atık ve geri dönüşüm projeleri, kaynak kullanımında verimliliği artırırken firmaların maliyetlerini azaltmakta ve sürdürülebilir üretim modellerinin yaygınlaşmasına katkı sunmaktadır.

Sonuç olarak, TİM'in sürdürülebilirlik stratejisi; çevresel, ekonomik ve sosyal boyutları bir araya getiren kapsamlı ve vizyoner bir yaklaşımı temsil etmektedir. Dijital platformlardan sektörel eylem planlarına, eğitim programlarından uluslararası iş birliklerine kadar uzanan bu çok

yönlü çalışmalar, Türkiye'yi küresel değer zincirlerinde lider konuma taşıırken, sürdürülebilir bir dünya için üretim yapma hedefini güçlendirmektedir. TİM, bu doğrultuda hem topluma hem de ihracatçılara uzun vadeli değer üretmeye kararlılıkla devam etmektedir.

GREENTİM

GREENTİM; ihracatçı firmaların Avrupa Yeşil Mutabakatı ve sürdürülebilir bir gelecek kapsamında ilgili analizleri, Türk Standartları Enstitüsü (TSE) tarafından akredite edilen ISO 14064-1 standardı ile uyumlu karbon emisyon hesaplamaları ve raporlamaları yapabileceği, farkındalık oluşturacak bilgi ve eğitimlere erişebileceği dijital bir platformdur.

İhracatçı firmalar karbon ayak izi hesaplamaları ve raporlarının yanı sıra sera gazı emisyonu hakkında önemli bilgi ve dokümanlara, regülasyon ve yönetmeliklerin güncel versiyonlarına GREENTİM üzerinden ulaşabilecektir.

GREENTİM; Avrupa Yeşil Mutabakatı, iklim değişikliği ve sürdürülebilirlik kapsamında yüksek emek ve uzmanlık gerektiren analizleri gerçekleştirdikleri "özel durum tespiti, doğrulama ve yol haritası" imkanlarını ihracatçı firmalara sağlamaktadır.

Ücretsiz kayıt olmak için: www.greentim.com

**Daha Yeşil
Bir Gelecek için
GREENTİM
Yanınızda!**

Karbon Ayak İzinizi Ücretsiz
Olarak Hesaplamak için:
www.greentim.com

CO₂

ECOTİM Programı

Türkiye İhracatçılar Meclisi olarak firmalarımızda sürdürülebilirlik yönetimi altyapısının oluşturulması, yetkinliğin artırılması adına firma yapısı, hedefleri ve ihtiyaçlarına uygun kurumsal sürdürülebilirlik sistemlerinin tasarlanması amacıyla ECOTİM programı hayata geçirilmiştir.

ECOTİM programı, ülkemizde “sürdürülebilirlik yönetimi” ile üniversite-sanayi iş birliği konusunda yetkinliği bulunan mentorlerimiz ile kurumsal sürdürülebilirlik sistemlerini kendi hedeflerine, yapısına ve ihtiyaçlarına uygun şekilde oluşturmayı ve bu konuda ülkemizde öncü olmak isteyen ihracatçı firmalarımızı bir araya getirmeyi hedeflemektedir. Program kapsamında ECOTİM’in finansmanının %50’si programda yer alacak firma tarafından, %40’ı programa katılan firmanın üyesi olduğu İhracatçı Birliği ile %10’u TİM tarafından karşılanacaktır.

Programa başvurmak ve detaylı bilgi almak için: <https://tim.org.tr/tr/ecotim>

TİM-TÜBİTAK Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı

Dünya Bankası desteğiyle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı’nın koordinasyonunda TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından yürütülen Türkiye Yeşil Sanayi Projesi çerçevesinde, TÜBİTAK 1831 Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Çağrısı kapsamında

Türkiye İhracatçılar Meclisi, çözüm ortağı olarak, kurumların kendi hedeflerine, yapısına ve ihtiyaçlarına uygun kurumsal sürdürülebilirlik sistemlerinin tasarlanması, hayata geçirilmesi ve izlenebilirliğin sağlanması ile KOBİ’lerin ihtiyaç duyduğu mentörlük hizmetini TİM Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Programı ile sağlayacaktır.

KOBİ'lere Özel 6 Aylık Çalışma Planı

Programın ilk adımında KOBİ’nin mevcut durumu analiz edilmektedir. Daha sonrasında ise sürdürülebilirlik hedeflerine ulaşmasını sağlayacak dönüşüm planı için 6 aylık destek sunulmaktadır. Mentor ile birlikte firmanın sürdürülebilirlik ve yeşil inovasyon ihtiyaçlarına yönelik çalışmaların yürütüleceği, mevcut durum analizi, boşluk analizi, yol haritası ve etki analizi iş paketleriyle KOBİ’leri yeşil dönüşüm konusunda bir adım öne taşıyoruz.

KOBİ'lere Özel Fiziki Mentör

6 aylık dönüşüm süreci boyunca mentor, her hafta bir gün en az 4 saatlik bir zaman diliminde şirketi ziyaret edecek ve şirketlerin yeşil dönüşüm süreçlerinin geliştirilmesi çalışmalarında rehberlik edecektir. Program kapsamında tüm süreci başarılı şekilde yöneten ve raporlayan firmalara sağlanmış olan teknik danışmanlık hizmetinin %90’ı TÜBİTAK tarafından hibe edilir.

Programa başvurmak ve detaylı bilgi almak için: <https://tim.org.tr/tr/tim-tubitak-yesil-inovasyon-teknoloji-mentorluk-programi>

2.2.2. DÜNYADA YEŞİL DÖNÜŞÜM

Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi (CSRD)

Küresel tedarik zincirlerinde kurumsal faaliyetlerin çevresel ve sosyal etkilerine ilişkin özen yükümlülüğünün tesis edilmesine yönelik AB yasal çerçevesini hazırlayan Kurumsal Sürdürülebilirlik ve Özen Yükümlülüğü Direktifi Taslağı (Corporate Sustainability Due Diligence and Amending Directive -CSDD) Avrupa Komisyonu tarafından 23 Şubat 2022 tarihinde yayımlanmıştır.

Akabinde Komisyon tarafından 5 Ocak 2023 tarihinde yayınlanan Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi ile (Corporate Sustainability Reporting Directive -CSRD) AB’de faaliyet gösteren belli büyüklükteki firmalara özen yükümlülüğünü şirket politikalarına entegre etme, faaliyetlerinin sosyal ve çevresel etkilerini tespit etme, potansiyel olumsuz etkileri önleme ve azaltma, mevcut olumsuz etkileri ortadan kaldırma ve bunları raporlama zorunluğu getirilmesi hedeflenmektedir.

Bu çerçevede, Kurumsal Sürdürülebilirlik Raporlama Direktifi’ne tabi tüm şirketler tarafından kullanılmak üzere, 31 Temmuz 2023 tarihinde Avrupa Komisyonu tarafından Avrupa Sürdürülebilirlik Raporlama Standartları (European Sustainability Reporting Standards-ESRS) kabul edilmiştir. Komisyon tarafından yapılan açıklamada;

- Standartların, iklim değişikliği, biyolojik çeşitlilik ve insan hakları da dahil olmak üzere tüm çevresel, sosyal ve yönetim konularını kapsadığı,
- Yatırımcıların, yatırım yaptıkları şirketlerin sürdürülebilirlik etkisini anlamaları için bilgi edinmesinin amaçlandığı,

- AB standartları ve küresel standartlar arasında birlikte çalışabilirliği sağlamak ve şirketler tarafından gereksiz yere çifte raporlamayı önlemek için Uluslararası Sürdürülebilirlik Standartları Kurulu (International Sustainability Standards Board- ISSB) ve Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative-GRI) ile yapılan görüşmelerin de dikkate alındığı,

- Raporlama gerekliliklerinin, farklı şirketler için zaman içinde aşamalı olarak uygulanacağı bildirilmektedir.

CSRD’nin kapsamı ve takvimi: AB üyesi ülkeler, CSRD’yi ulusal mevzuata aktarmaya başlamış ve ilk yükümlüler 2024 mali yılıyla birlikte raporlama sürecine dahil olmuştur. 2024 yılı raporlama döneminden itibaren halihazırda eski direktife tabi büyük kamu yararı kuruluşları (500+ çalışan) CSRD’ye uygun rapor hazırlayacak, 2025 raporlama yılında ise tüm diğer büyük şirketler (250+ çalışan veya €40m ciro veya €20m bilanço kriterlerinden ikisini sağlayan) kapsama girecektir. 2026 yılında da halka açık KOBİ’ler için raporlama başlayacaktır (isteğe bağlı olarak 2028’e kadar erteleme imkânıyla). Bu takvim uyarınca ilk CSRD raporları 2025 yılında yayınlanacak ve 2024 faaliyet yılını kapsayacaktır.

CSRD’nin uygulamaya geçmesiyle şirketler hazırlıklarını sürdürürken, AB Komisyonu düzenlemenin KOBİ’ler üzerindeki olası yükünü hafifletmek amacıyla Şubat 2025’te önemli bir değişiklik önerisi getirdi. 26 Şubat 2025 tarihinde Komisyon, CSRD kapsamını sadece 1000’den fazla çalışanı olan en büyük şirketlerle sınırlandırmayı öneren bir yasa paketi sundu. Amaç, sürdürülebilirlik raporlama yükümlülüğünün en büyük etkiye sahip şirketlere odaklanmasını sağlarken, tedarik zincirlerindeki

daha küçük firmaların aşırı yük altına girmesini engellemektir. Bu öneri kabul edilirse, başlangıçta CSRD kapsamında olan bazı orta ölçekli firmaların raporlama zorunluluğu kalkabilecektir. Öneri paketi halen AB yasama organlarında değerlendirme aşamasındadır.

Özetle, CSRD Avrupa’da kurumsal sürdürülebilirlik raporlamasında bir dönüm noktasıdır. Türkiye’de yürürlüğe giren TSRS ile uyumlu şekilde, AB pazarıyla iş yapan büyük Türk şirketleri de ESRS/CSRD gerekliliklerini yakından takip etmektedir. CSRD’nin uygulaması ve olası sadeleştirme adımları 2025 ve sonrasında da güncel bir konu olmaya devam edecektir.

Avrupa Yeşil Mutabakatı

İş insanlarımız tarafından Avrupa Birliği üyesi ülkelerin pazarına erişimde dikkate alınması gereken önemli bir husus Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde gerçekleşmekte olan ekonomik dönüşüm sürecidir.

Avrupa Birliği (AB), 11 Aralık 2019 tarihinde açıkladığı Avrupa Yeşil Mutabakatı (AYM) ile 2050 yılında iklim-nötr ilk kıta olma hedefini ortaya koymuştur. AB, bu hedefe ulaşmak için yeni bir büyüme stratejisi benimseyeceğini ve tüm politikalarını iklim değişikliği ekseninde yeniden şekillendireceğini açıklamıştır. Sanayiden finansmana, enerjiden ulaştırmaya ve binalardan tarıma uzanan bir dizi alanda AB politikalarında kapsamlı değişiklikler öngören Yeşil Mutabakat, Tek Pazar’ın tesisinden bu yana AB’nin en büyük girişimlerinden birisidir.

Bu kapsamda, AB’nin iklim, enerji, arazi kullanımı, ulaşım ve vergilendirme politikalarının 2030 yılına kadar 1990’daki seviyesine kıyasla %55 emisyon azaltımı sağlanacak şekilde gözden geçirilmesi için “Fit for 55 (55’e Uyum)” mevzuat değişikliği paketi Avrupa Komisyonu’nca 14 Temmuz 2021’de yayımlanmıştır.

Paketin uluslararası ticareti etkileyecek en önemli unsurlarından birisi, dünyada ilk kez uygulamaya konulacak olan Sınırdaki Karbon Düzenlemesidir (SKDM/CBAM).

1 Ekim 2023 itibarıyla yürürlüğe girmesi beklenen düzenlemeye ilk etapta demir-çelik, çimento, alüminyum, gübre, elektrik ve hidrojen ürünleri dahil olacaktır. Uygulama kapsamında, 1 Ocak 2026 tarihine kadar olan geçiş döneminde, AB’ye ithal edilen söz konusu ürünlerin üretimi aşamasında salınan karbon emisyonları ile üretim süreçlerinde kullanılan elektriğin üretiminden kaynaklı (dolaylı) emisyonların raporlanması yapılacaktır.

1 Ocak 2026 tarihinden itibaren başlayacak asıl uygulama döneminde ise ithal ürünlere gömülü emisyonlar için, AB’de yetkilendirilmiş ithalatçılar tarafından AB Emisyon Ticaret Sistemi (ETS)’ndeki haftalık karbon fiyatları dikkate alınarak karbon ücreti ödenmeye başlanacak, çimento ve gübre sektörlerinde dolaylı emisyonlar da ücretlendirmeye tabi olacaktır. SKDM kapsamında AB ETS’inde Avrupalı üreticilere sağlanmakta olan ücretsiz tahsisatlar da mali yükümlülüğü azaltacak şekilde dikkate alınacak, bir yandan AB ETS’inde ücretsiz tahsisatlar 2026-2034 döneminde belirli bir indirim takvimi çerçevesinde kaldırılırken, aynı zamanda SKDM mali yükümlülükleri bu oranda artacaktır. Uygulama esaslarına ilişkin ikincil düzenlemeler geçiş dönemi içinde yürürlüğe konulacak olup, bu alandaki mevzuat çalışmalarının takibi önemlidir.

Bu kapsamda, iş insanlarımız tarafından dikkate alınmasında fayda görülen Avrupa Yeşil Mutabakatı kapsamındaki temel strateji belgeleri aşağıda sıralanmaktadır:

- Avrupa Yeşil Mutabakatı
- AB İklim Yasası

- Avrupa Yeşil Mutabakatı Metni:
- 55'e Uyum (Fit for 55) Paketi
- Taslak SKDM mevzuat metni

Yeşil Mutabakatın ana unsurlarından bir diğeri ise ilgili tüm ürün mevzuatına etki edecek olan döngüsel ekonomidir. Bu ana tema altında, 10 Mart 2020 tarihinde AB Yeni Sanayi Stratejisi, 11 Mart 2020 tarihinde ise Döngüsel Ekonomi Eylem Planı açıklanmıştır. Böylece AB, hammadde temini aşamasından ürünlerin üretimi, tüketimi ve atık yönetimine dair döngüsel bir yaklaşım ile yeni kurallar getirileceğini açıklamış, elektronik ve bilişim teknolojileri, piller ve araçlar, ambalaj, plastikler, tekstil, yapı ve inşaat, gıda, su ve besinler öncelikli sektörler olarak belirlenmiştir.

Gümrük Birliği kapsamında ülkemizce uyum sağlanan ürün mevzuatında önemli değişiklikler getirecek olan ve 30 Mart 2022 tarihinde açıklanan Sürdürülebilir Ürün İnisiyatifi ile gıda, yem ve medikal ürünler haricinde tüm ürün grupları için sürdürülebilirliğin bir norm olarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede açıklanan Yeni Eko-Tasarım Tüzüğü Taslağı ile ürünlerin daha dayanıklı, tamir edilebilir, karbon emisyonu düşük, zararlı kimyasallardan arı, geri dönüştürülebilir olmasına yönelik AB düzeyinde ortak kurallar belirlenmesi, bu doğrultuda ürünlerin AB piyasasına arzı için karşılaması gereken standartların sürdürülebilirlik ekseninde şekillendirilmesi, ürüne ilişkin söz konusu bilgilerin tüketici, piyasa gözetimi otoriteleri, geri dönüşüm sektörüncə kolayca ulaşılabilir olmasını sağlamak üzere ürüne eşlik edecek “dijital ürün pasaportları” geliştirilmesi, zorunlu yeşil kamu alımları kriterleri getirilmesi amaçlanmıştır.

Bu çerçevede, AB'nin Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında öncelikli ürün gruplarından başlamak üzere tüm ürünlere yönelik mevzuat tasarıları hazırlaması öngörülmekte olup, ilk aşamada batarya, tekstil, yapı malzemeleri, ambalaj ve ambalaj atıklarına ilişkin mevzuat taslakları/stratejiler yayımlanmıştır. Anılan taslaklarla, söz konusu ürün gruplarının tasarımından atık haline gelene kadar yaşam döngüsünün tamamını ilgilendirecek zorunlu gereklilikler ve sürdürülebilirlik kriterlerinin genel çerçevesinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

AB tarafından 1 Şubat 2023 tarihinde açıklanan Yeşil Mutabakat Sanayi Planı ile de sanayi sektörünün yeşil dönüşümü ve rekabet edebilirliğini ve ekonominin dönüşümüne yönelik yatırımları sağlamak için bir politika çerçevesi çizilmiş olup, Planın, Avrupa Yeşil Mutabakatı, AB Sanayi Stratejisi ve özellikle Döngüsel Ekonomi Eylem Planı kapsamında sanayiye dönüşürmeye yönelik sürdürülen çabaları tamamlaması öngörülmektedir.

Öte yandan, AB tarafından açıklanan Atık Seviyesi Tüzüğü Taslağı ile ,AB bir taraftan üçüncü ülkelere kontrolsüz atık ihracatını kontrol altına almayı hedeflediğini açıklarken, diğer yandan AB içindeki mevcut atıkların bir kaynak olarak ekonomiye kazandırılması ve döngüsel ekonomi hedeflerinin desteklenmesinin amaçlandığı görülmektedir.

Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizması

Avrupa Birliği'nin (AB) Avrupa Yeşil Mutabakatı ile koyduğu sera gazı emisyon azaltımı hedefine ulaşılması açısından temel araçlardan birisi Sınırda Karbon Düzenleme Mekanizmasıdır (SKDM). AB bu mekanizma ile bir yandan yeşil dönüşümün yaratacağı maliyet karşısında Avrupa'nın rekabetçiliğinin korunmasını, diğer taraftan küresel düzeyde iklim değişikliği ile mücadele çabasının artırılmasını hedeflemektedir.

SKDM ile AB içinde 2005 yılından bu yana uygulanan Emisyon Ticaret Sistemine (ETS) eşdeğer bir karbon fiyatlandırmasının, SKDM kapsamına giren ürünlerin ithalatı aşamasında da uygulanması öngörülmektedir.

AB içinde emisyon azaltım hedeflerine ulaşılabilmesi için bir dizi düzenleyici tedbir alınmaktadır. Bunlardan birisi de Birlik içinde sera gazı emisyonlarının sınırlandırılması amacıyla geliştirilmiş karbon fiyatlandırması aracı olan ETS uygulamasını sıkılaştıracak mevzuat güncellemesidir. Söz konusu mevzuat güncellemesi ile ETS kapsamında yer alan sektörlerde emisyonların 2005 yılına kıyasla 2030 yılında %62 oranında azaltılması hedeflenmekte; bu çerçevede, bir defaya mahsus olmak üzere sistemden 2024 yılında 90 milyon, 2026 yılında 27 milyon ton tahsisatın (emission allowance) kaldırılması, eş anlı olarak da piyasada işlem gören tahsisatların 2024-2027 döneminde yıllık %4,3, 2028-2030 döneminde ise %4,4 oranında azaltılması öngörülmektedir. Bunun yanında, sistem içinde dağıtılan ücretsiz tahsisatlar 2026-2034 döneminde belirli oranlarda azaltılarak kaldırılacaktır. Piyasada işlem gören tahsisat miktarının azaltılması, karbon ücretinin yükselmesine sebep olacak, bu da firmaları maliyetlerini düşürmek üzere üretim süreçlerinin yenilenmesi, temiz üretim teknolojilerinin adaptasyonu gibi emisyon azaltımına yönelik yatırımları artırmaya yönlendirecektir.

Öte yandan, AB ETS kapsamındaki karbon fiyatlandırmasının sera gazı emisyonu yüksek, enerji-yoğun sektörlerde maliyet artışlarına sebep olarak firmaların üretimlerini iklim değişikliğiyle mücadele çabası AB seviyesinde olmayan ülkelere kaydırması riskine (karbon kaçağı riski) yol açacağı anlayışı mevcuttur. AB ETS'sinin sıkılaştırılması nedeniyle emisyon azaltımı yapamayan firmaların karbon maliyetleri de artacaktır. Bu çerçevede, SKDM, ETS içinde karbon

kaçağı riskini önlemek üzere sağlanan ücretsiz tahsisatların yerini alacak şekilde geliştirilmiş bir mekanizma olup ücretsiz tahsisatlar aşamalı olarak sonlandırılırken SKDM yükümlülükleri de bununla orantılı olarak devreye girecektir. Uygulama ile SKDM kapsamına giren ürünlerin üretiminden kaynaklı sera gazı emisyon değerleri ile bağlantılı olarak, AB ETS ile eşdeğer maliyetlerin ithalatçılar tarafından da yüklenilmesi öngörülmektedir.

SKDM Tüzük Metni, Avrupa Parlamentosu (AP) ve Konsey tarafından 10 Mayıs 2023 tarihinde imzalanmış ve 16 Mayıs 2023 tarihli ve L 130/52 AB Resmi Gazetesi'nde yayımlanmış olup 17 Mayıs 2023 tarihi itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Varılan Uzlaş Çerçevesinde SKDM'nin Ana Uygulama Esasları:

1- Uygulama Takvimi

SKDM Tüzüğü 1 Ekim 2023 tarihinde raporlama yükümlülüğü ile sınırlı olarak uygulamaya girecektir. Bu kapsamda, 1 Ekim 2023-31 Aralık 2025 tarihleri arasında, mali yükümlülük doğmayacak bir geçiş dönemi söz konusu olacaktır.

Geçiş dönemi, uygulama esaslarının oturtulması, veri toplanması ve uygulamanın iyileştirilmesine yönelik aksayan noktaların tespit edilmesi gibi amaçlara hizmet edecek, bu dönemdeki deneyim çerçevesinde gerekli iyileştirmeler ve ikincil mevzuat düzenlemeleri gerçekleştirilecektir.

Yukarıda da belirtildiği üzere, 2025 sonuna kadar olan geçiş döneminde, ithal edilen ürünlere gömülü emisyonlar (embedded emissions) için herhangi bir ücretlendirme yapılmayacak; mali yükümlülüklerin devreye girdiği asıl uygulama dönemi 1 Ocak 2026'da başlayacaktır. Ancak, SKDM sertifikalarının satışı 2027 yılı Şubat

ayında başlayacaktır. Bu kapsamda, 2026 yılına ilişkin emisyon verileri üzerinden hesaplanan mali yükümlülükler, 2027 yılında ödenecek ve sertifikalar bu tarihte teslim edilecektir.

2- Ürün ve Sera Gazı Kapsamı

SKDM, demir-çelik, alüminyum, çimento, gübre, elektrik ve hidrojen sektörlerini kapsamaktadır. SKDM'ye tabi ürünler ve ilgili ürünlerle ilişkili sera gazları mevzuat metninin ekinde listelenmektedir. Ürünlerin tanımlanmasında gümrük tarife istatistik pozisyonu (GTİP/CN) kodları esas alınmıştır.

Kapsamda, ticaret sapmasını önlemek gayesiyle birincil ürünlerin girdi olarak kullanıldığı ve üretim süreçleri karmaşık olmayan çeşitli kullanıcı ürünlere (downstream products) yer verilmiştir. Ayrıca SKDM kapsamındaki ürünlerin üretiminde kullanılan belirli girdiler (precursors) kapsama dahil edilmiştir. Bu çerçevede, SKDM kapsamındaki ürünler hem doğrudan AB'ye ithal edildikleri hem de diğer SKDM ürünlerinin üretimi aşamasında girdi olarak kullanıldıkları durumlar itibariyle mevzuatla getirilen yükümlülükler tabi olacaktır.

Öte yandan, AB içindeki üretime yönelik ETS daha geniş bir sektörel kapsama sahiptir. İthalat aşamasında uygulanmak üzere ETS'nin eşdeğeri bir mekanizma olarak tasarlanan SKDM'nin kapsamı belirlenirken, üretimin AB dışına kayması riski yüksek olan sektörler arasından, ürün bazında karbon emisyon ölçümünün nispeten kolay yapılabileceği sektör ve ürün grupları seçilmiştir. Zaman içinde, ürün bazında karbon ayak izi ölçümüne yönelik uygun metodolojilerin geliştirilmesi ile birlikte daha fazla kullanıcı sektör veya ürünün SKDM kapsamına alınması beklenebilecektir.

Buna ilaveten, ürün kapsamına ilişkin, ilk olarak geçiş dönemi sona ermeden (2025 sonuna ka-

dar) ve sonrasında 2028 yılı itibariyle iki yıllık dönemler içinde, Komisyon tarafından gerçekleştirilecek analizler çerçevesinde karbon kaçağı riskleri dikkate alınarak kapsamın genişletilmesi hususu değerlendirilecektir. Kapsamın yeni kullanıcı sektör ve ürünleri içerecek şekilde genişletilmesi ve en geç 2030 yılına kadar AB ETS'si içindeki tüm sektörleri içermesi konuları da söz konusu analizler dikkate alınarak karara bağlanacaktır.

Avrupa Komisyonu tarafından geçiş dönemi bitmeden yapılacak ilk analiz kapsamında, öngörülebilirliği ve güvenilirliği artırmak üzere, yeni ürün ve sektörlerin hangi ölçüde ve zaman diliminde sisteme dahil edilebileceğine ilişkin bir takvimlendirmenin de yapılması amaçlanmaktadır.

3- Emisyon Hesaplamalarının Kapsamı

SKDM'nin emisyon hesaplamalarına doğrudan emisyonların yanı sıra belirli ürünler itibariyle üretim sürecinde kullanılan elektriğin üretimden kaynaklanan dolaylı emisyonlar da hesaplama kapsamına dahil edilmiştir. Ancak, elektrik ürününün kendisi için yalnızca doğrudan emisyonlar dikkate alınacaktır. Bu durum, mevzuatta elektrik ürününe özel olarak belirtilmiştir. Taslak mevzuat metni, dolaylı emisyonlara ilişkin karbon maliyetini ilk etapta daha dar bir ürün grubuna getirmekte olup bu alandaki yükümlülüklerin geçerli olacağı ürün kapsamı uygun hesaplama metodolojilerinin geliştirilmesine de bağlı olarak aşamalı şekilde genişletilecektir.

SKDM Tüzüğü'nde, SKDM kapsamındaki ürünlerden hangileri için sadece doğrudan emisyonların dikkate alınacağı listelenmektedir. Buna göre, 2026 itibariyle dolaylı emisyonlara bağlı maliyetler ilk etapta çimento ve gübre ürünleri ile aglomere demir cevherleri gibi sınırlı sayıda ürün için getirilecektir. Bununla birlikte, geçiş dönemi sona ermeden yapılacak

değerlendirmede, uygun hesaplama metodolojilerinin geliştirilmesine bağlı olarak, SKDM kapsamındaki diğer ürünler için de 2026 itibarıyla dolaylı emisyonların mali yükün hesaplanmasında dikkate alınıp alınmayacağı karara bağlanacaktır.

3- Kapsamdan Çıkarılan Ürün

Avrupa Komisyonu'nun 2025 yılı düzenlemeleriyle birlikte, kalsine edilmemiş kaolinik killer (non-calcined kaolinic clays) SKDM kapsamından çıkarılmıştır. Bu ürünler için raporlama ve sertifika yükümlülüğü bulunmamaktadır.

4- Geçiş Dönemindeki Raporlama

Yükümlülükleri (SKDM Tüzüğü, Madde 35)

SKDM Tüzüğü kapsamındaki ürünlerin ithalatı, mevcut durumda da olduğu gibi ya doğrudan ithalatçı firmalar ya da ithalatçı firmalar hesabına gümrük işlemlerini gerçekleştiren dolaylı gümrük temsilcileri tarafından yapılacaktır. Geçiş döneminde ithalatçılara yönelik olarak AB gümrük mevzuatında yer alan olağan kayıt süreçlerinin dışında bir onay/kayıt süreci öngörülmektedir.

Bu dönemde, SKDM ürünlerini ithal eden ithalatçılar veya dolaylı gümrük temsilcileri, her bir çeyrek dönem için, o çeyrekte ithal ettikleri ürünlere ilişkin, takip eden ilk 1 ay içinde raporlama yapacaktır (SKDM Raporu). Örnek olarak, Ocak-Mart dönemi içinde yapılan ithalat için Nisan sonuna kadar SKDM Raporu sunulacaktır. SKDM Raporunda aşağıdaki bilgilere yer verilecektir:

a. Her bir ürün türü için ayrıştırılmış olarak ve elektrik için megavat saat, diğer ürünler için ton değerleri üzerinden ifade edilecek şekilde, ithal edilen toplam ürün miktarı ile ürünün ithal edildiği menşe ülke ve üretici tesis;

b. Belirlenen yöntem çerçevesinde hesaplanan, elektrik için megavat saat başına ton karbon-

dioksit eşdeğeri emisyon miktarı, diğer ürünler için 1 ton ürün başına ton karbondioksit eşdeğeri emisyon miktarı şeklinde ifade edilen gerçekleşen toplam gömülü emisyon miktarı (bu hususta, bir ikincil mevzuat düzenlemesi ile uygulama esasları detaylandırılacaktır);

c. Komisyon tarafından yayımlanacak uygulama yönetmeliği çerçevesinde hesaplanacak toplam dolaylı emisyonlar;

d. Ürüne gömülü emisyonlar için menşe ülkesinde ödenecek olan, olası ücret iadesi veya diğer telafi ödemeleri de dikkate alınarak hesaplanmış net karbon ücreti tutarı.

İthalat gerçekleştirmelerine ilişkin olarak, Avrupa Komisyonu, ithalatçıların yanı sıra gümrük idarelerinden de ithal edilen SKDM ürünlerine ilişkin düzenli veri alacak ve SKDM raporlarını, yükümlülüklerin yerine getirilip getirilmediğini de gözeterek şekilde inceleyecektir. Bu çerçevede, Komisyon, düzenli olarak üye ülkelerdeki yetkili otoritelere SKDM raporlama yükümlülüklerini yerine getirmedeğini değerlendirdiği ithalatçılar hakkında bilgi aktararak, raporlamadaki eksikliklerin giderilmesini teminen gerekli ilave bilgi gereksinimlerini bildirecektir.

Raporlama yükümlülüğünü yerine getirmeyen veya tespit edilen eksiklikleri gidermeyen ithalatçılara, ilgili üye ülke yetkili otoritesi tarafından etkili, orantılı ve caydırıcı nitelikte para cezası uygulanmasına ilişkin hususlar Taslak Tüzüğün 35'inci maddesinin (5) ve (5a) bentlerinde düzenlenmektedir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, geçiş döneminde ithalatçılar, üçer aylık dönemler itibarıyla, AB'ye ithal edilen SKDM kapsamındaki tüm ürünler için, ürünün üretim süreci ile ilişkili doğrudan ve dolaylı emisyonları ürün ve üretici tesis ayırıştırması yaparak raporlayacaktır.

Bu çerçevede;

- Ürünün üretimi esnasında açığa çıkan, üretim sürecinden kaynaklanan doğrudan emisyonlar (Kapsam-1 emisyonlar) - [Isıtma ve soğutma kaynaklı emisyonlar dahil üretici firmanın üretim sürecinden kaynaklanan emisyonlar],
- Üretim sürecinde kullanılan ve üretici firma dışından temin edilen, yine SKDM kapsamındaki üretim girdilerinin üretimi aşamasında açığa çıkan emisyonlar (kısmi Kapsam-3) - [girdinin üretim sürecinde açığa çıkan ve girdinin tedarik edildiği üreticiden temin edilecek olan emisyon verisi]
- Ürünün üretiminde kullanılan elektrikten kaynaklanan dolaylı emisyonlar (Kapsam-2 emisyonlar) ürün bazında raporlanacaktır.

Bu hususta, her ne kadar mevzuatla getirilen yükümlülük ithalatçılar üzerinde ise de ürüne gömülü emisyonların izlenmesi, raporlanması ve 2026 itibariyle doğrulanması ithalatçılardan üretici firmalardan talep edilecektir. Bu kapsamda SKDM kapsamındaki ürünleri üreten firmaların, yine SKDM kapsamında yer alan girdi niteliğindeki ürünleri tedarik ettiği firmalardan ilgili emisyon değerlerini temin edebilmesi gerekecektir. Ancak üretim sürecinde yer alsa dahi SKDM Tüzüğü'nde yer almayan -örneğin çelik üretiminde girdi olarak kullanılan "kok (coke)", alüminyum üretiminde girdi olan "alümin (alumina)" gibi- girdiler için, tedarikçilerden girdinin üretiminde salınan sera gazı verilerinin temin edilmesi gerekmeyecek; tüzükte yer almayan girdiler sadece üretim süreci (proses) emisyonları itibariyle hesaplama dahil olacaktır.

Çeyrek dönemler itibariyle yapılacak olan emisyon ve üçüncü ülkelerde ödenen karbon ücreti raporlamalarından ilki için geçerli tarih aralığı 1-31 Ocak 2024 olarak öngörülmektedir. İlk raporlama tarihi ihtiyaçlar doğrultusunda değiş-

tirirse dahi her halükârda emisyonların bildirimi için 1 Ekim 2023 itibariyle veri toplanmaya başlanması veya bu tarihin sunulacak veri için başlangıç noktası olarak alınması gerekecektir.

Öte yandan, raporlamaya esas teşkil edecek emisyon izleme ve hesaplama metodolojileri, Avrupa Komisyonu tarafından oluşturulmuş bir uzman grubu tarafından çalışılmış ve SKDM geçiş döneminin uygulanmasına ilişkin usul ve esasları içeren ikincil mevzuat, 17 Ağustos 2023 tarihinde kabul edilmiştir. Böylece, SKDM ürünleri için geçiş dönemi raporlama yükümlülükleri ve bu ürünlerin üretim sürecinde açığa çıkan gömülü emisyonların hesaplanmasına yönelik metodoloji ortaya konmuştur.

Bununla birlikte, AB ithalatçıları ve AB dışı tesisler için yeni kuralların uygulamasına yönelik Komisyon tarafından hazırlanan rehber dokümanlar ve hesaplama şablonu da Komisyon'un web sitesinde yayımlanmıştır.

Dikkate alınması önemli olan bir diğer husus ise 1 Ekim 2023-31 Aralık 2025 tarihleri arasındaki geçiş döneminde gerçekleşen emisyonların raporlanmasında, doğrulama (verification) gerekliliğinin bulunmadığıdır. Bu çerçevede, raporlamalar için üçüncü taraf sera gazı doğrulama firmalarından doğrulama hizmeti alınması zorunlu değildir. Ancak Komisyon, ithalatçıların sunduğu SKDM raporlarını periyodik olarak gözden geçirecek, eksiklik veya olağandışı veriler tespit edildiğinde ilgili üye ülke otoritesine bildirecek ve bu durumlarda idari yaptırımlar uygulanabilecektir. Yukarıda da değinildiği gibi geçiş döneminde Komisyon, raporları periyodik olarak inceleyerek eksiklik ve olağan durumdan sapmaları tespit edecek ve üye ülke yetkili otoritelerine ithalatçılara yönelik cezai işlem gerekip gerekmediğinin değerlendirilmesi amacıyla düzenli bilgilendirmede bulunacaktır.

5- 1 Ocak 2026 Sonrasındaki Uygulama Dönemi

SKDM kapsamında mali yükümlülüklerin doğacağı asıl uygulama döneminin başlangıcı olan 1 Ocak 2026 tarihi itibarıyla, düzenleme kapsamındaki ürünlerin ithalatı sadece “yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü (authorized CBAM declarant)” tarafından yapılabilecektir. Bu dönemde de ithalatın/gümrük işlemlerinin doğrudan ithalatçı firma veya gümrük müşavirleri (dolaylı gümrük temsilcileri) aracılığıyla yapılması mümkün olacaktır.

Mali yükümlülüklerin tahsili açısından SKDM yükümlüsünün yetkilendirilme kriterleri arasında yerleşiklik şartı getirilmektedir. Bu çerçevede, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsünün, esas olarak doğrudan AB’de yerleşik olan ithalatçı olması öngörülmektedir. Ancak AB’de yerleşik bir ithalatçı firmanın yine AB’de yerleşik dolaylı gümrük temsilcisi, rızası olması halinde, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü olabilecektir. AB’de yerleşik olmayan ithalatçılar için ise yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü sadece ithalatçı firmanın AB’de yerleşik dolaylı gümrük temsilcisi olabilecektir.

Mevzuat hükümlerinin yürürlüğe giriş takvimini düzenleyen Madde 36 çerçevesinde, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü başvurularının yapılması (Madde 5) ve yetkilendirme (Madde 17) hükümleri 31 Aralık 2024’ten itibaren geçerlik kazanacaktır. Dolayısıyla yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü başvuruları 2025 yılı itibarıyla alınmaya başlanacak, ihracatçı firmalarımızın da AB’de yerleşik ithalatçıların SKDM yükümlüsü yetkisini alıp almadığını 2025 yılı içinde kontrol etmesi önemli olacaktır.

SKDM Mali Yükümlülüğü ve SKDM Bildiriminin Esasları: 2026 itibarıyla başlayacak ana uygulama döneminde, SKDM Tüzüğü ekinde yer alan

ithal ürünlerle ilişkili karbon emisyonları için oluşan mali yükümlülük, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü tarafından yıl boyunca satın alınan SKDM sertifikalarının teslimi suretiyle karşılanacaktır. Bu kapsamda, ürüne gömülü her 1 ton CO₂ eşdeğeri sera gazı emisyonu için 1 SKDM sertifikası teslim edilecektir. Bu çerçevede SKDM sertifikası, ithalatta bir belgelendirme/sertifikasyon yükümlülüğü olarak algılanmamalı, 1 ton CO₂ eşdeğeri sera gazına denk gelen kıymetli kâğıt gibi düşünülmelidir.

SKDM sertifika ücretleri, Avrupa Komisyonu tarafından, AB Emisyon Ticaret Sistemi içinde oluşan bir önceki haftanın ortalama fiyatı üzerinden haftalık olarak yayımlanacaktır.

SKDM kapsamında oluşacak mali ve idari tüm yükümlülük, AB’de yerleşik yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsünün üzerindedir. Ancak ticaret hayatında, ithal ürünün ve ürünün üçüncü ülkedeki üreticisinin hangi ölçüde ikame edilebilir olduğuna göre, oluşacak karbon maliyet-

lerinin üçüncü ülke ihracatçı/üreticilerine de yansıtılması beklenebilecektir.

Bildirim Yükümlülüğü: Ana uygulama döneminde, geçiş dönemindeki raporlama yükümlülüğüne benzer şekilde, her yıl Mayıs sonuna kadar, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü tarafından, bir önceki yıl içinde gerçekleşen ithalat ve emisyon değerlerine ilişkin bir SKDM bildirimi (CBAM declaration) yapılacaktır. Bu çerçevede, uygulama kapsamında ilk bildirim 1 Ocak-31 Aralık 2026 döneminde gerçekleşen SKDM ürünleri ithalatı için 31 Mayıs 2027 tarihine kadar yapılacaktır.

Bildirimler, AB Komisyonu tarafından kurulacak bir Merkezi Elektronik Kayıt Sistemi (CBAM Registry) üzerinden gerçekleştirilecektir. Ayrıca ihracatçı ülkelerdeki üreticilerin, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüleri tarafından SKDM bildirimleri yapılırken kullanılması amacıyla, doğrulanmış emisyon verilerini merkezi kayıt sistemine yüklemesi mümkün olacaktır. Üçüncü ülkelerdeki üreticilerce emisyon verilerinin sisteme girilebilmesi imkânı, özellikle emisyon değerleri düşük üreticiler için pazara girişte de avantaj sağlayabilecektir.

Öte yandan, yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü tarafından yapılacak SKDM bildiriminde aşağıdaki hususlara yer verilecektir:

a. Her bir ürün türü için ayrıştırılmış olarak ve elektrik için megavat saat, diğer ürünler için ton değerleri üzerinden ifade edilecek şekilde, bir önceki takvim yılı içinde ithal edilen toplam ürün miktarı;

b. İthal edilen söz konusu ürünler için SKDM Tüzüğü Madde 7 çerçevesinde hesaplanmış ve Madde 8 çerçevesinde doğrulanmış olan, elektrik için megavat saat başına ton karbondioksit eşdeğeri emisyon miktarı, diğer ürünler için 1

ton ürün başına ton karbondioksit eşdeğeri emisyon miktarı şeklinde ifade edilen gerçekleştiren toplam gömülü emisyon miktarı (Komisyon, ikincil mevzuat düzenlemeleri ile gömülü emisyon hesaplama ve doğrulamaya yönelik uygulama esaslarını detaylandıracaktır);

c. Teslim edilecek toplam SKDM sertifikası miktarı (Bu değere, hesaplanan toplam gömülü emisyonu karşılık gelen sertifika miktarından menşe ülkede ödenmiş karbon ücretlerine denk gelen kısım düşülüp, AB ETS içinde geçerli ücretsiz tahsisatları yansıtacak indirim de yapıldıktan sonra ulaşılabilecektir.)

d. SKDM Tüzüğü Madde 8 ve Ek V çerçevesinde, bir akredite doğrulayıcı tarafından hazırlanmış doğrulama raporunun örneği.

Avrupa Komisyonu, SKDM bildirimi için standart formatı belirlemeye; hesaplanan toplam gömülü emisyon değerleri ile ilişkili olarak her bir ürün, menşe ülke ve üçüncü ülke üretici tesisi bazında, emisyon verisi ve ödenmiş karbon ücreti başta olmak üzere, hangi destekleyici bilgi ve belgelerin sağlanacağına; SKDM bildiriminin merkezi kayıt sistemi üzerinden yapılmasına ilişkin usule ve SKDM sertifikalarının teslimine yönelik esaslara dair ikincil mevzuat düzenlemelerini en geç 2025 yılı içinde yayımlayacaktır.

Karbon ücretlendirmesi esasları: SKDM kapsamında oluşacak mali yükün hesaplanmasında, ithal edilen elektrik haricindeki her bir tür ürün için toplam ürün miktarı, gömülü emisyon miktarı, AB ETS’inde ürünün muadiline sağlanan ücretsiz tahsisat miktarı ve menşe ülkede ödenmiş karbon ücretleri dikkate alınacaktır. AB ETS’inde aynı ürüne sağlanan ücretsiz tahsisatlar ile menşe ülkede tabi olunan karbon ücreti mali yükümlülüğü azaltacaktır. Hesaplama esasları SKDM Tüzüğü’nde düzenlenmekte

olup, uygulama esasları ikincil düzenlemelerle açıklığa kavuşturulacaktır.

Ürüne gömülü emisyon hesaplamasında ürünün “basit ürün (simple good)” veya “karmaşık ürün (complex good)” olup olmadığına göre hesaplama unsurları da değişecektir.

Basit ürünler yalnızca üretim süreci kaynaklı doğrudan emisyonlarla değerlendirilen ürünlerdir. Karmaşık ürünlerde ise üretim sürecinde kullanılan ve SKDM kapsamında yer alan girdilerin gömülü emisyonları da dikkate alınır. Bu girdilere ait emisyon verileri, tedarikçilerden temin edilir ve toplam emisyonu dahil edilir. Bunun dışındaki tüm ürünler ise karmaşık ürün tanımına girmektedir.

Basit ürünler için ton başına doğrudan gömülü emisyon miktarı, ürünün üretim sürecinde salınan toplam sera gazı miktarının toplam ürün miktarına bölünmesiyle bulunacaktır.

Karmaşık ürünler söz konusu olduğunda ise, SKDM EK-1’inde yer alan diğer ürünler emisyon hesabı yapılacak ürünün üretim sürecinde girdi olarak kullanılıyorsa, bu girdilerin gömülü emisyonları bunların temin edildiği üreticilerden edinilerek hesaplama dahil edilecektir. Dolayısıyla karmaşık ürünler için gömülü emisyonlar hem ürünün kendi üretim sürecinde salınan sera gazlarının, hem de diğer üreticilerden alınan SKDM kapsamındaki girdilerin üretiminde salınan sera gazlarının toplamı üzerinden hesaplanacaktır.

Gerçekleşen emisyonların hesaplanamadığı/ raporlanamadığı durumlarda, Avrupa Komisyonu tarafından belirlenecek varsayılan emisyon değerleri dikkate alınacaktır. Varsayılan değerlerin hesaplanmasında, raporlama dönemi boyunca yapılacak bildirimler ve kamuya açık güvenilir kaynaklardan temin edilebi-

lecek ülke veya bölge bazında ürüne gömülü emisyon değerleri dikkate alınacaktır. Bunlara da ulaşamadığı durumda ise AB içinde aynı ürünü üreten, emisyon salımı en yüksek “%X” tesisin emisyon ortalamaları üzerine eklenecek bir tutar (mark-up) üzerinden hesaplanan varsayılan değerler kullanılacaktır. AB’de en kötü performans gösteren tesislerin yüzde kaçının hesaplamada dikkate alınacağına yönelik “%X” oranı, Komisyon tarafından ikincil düzenlemelerle belirlenecektir.

Bu çerçevede, özellikle emisyon performansı AB’deki muadillerine kıyasla iyi olan firmaların gerçekleşen emisyon değerlerini raporlaması, ithalatta karbon maliyetinin azaltılması ve tedarikçi olarak tercih edilebilirliğin artırılması açısından önemli olacaktır.

Gerekli hallerde, ürünün üretim sürecinde kullanılan elektriğin üretiminden kaynaklı dolaylı emisyonların hesaplanmasında ise ilgili mevzuat çerçevesinde Komisyon tarafından belirlenecek varsayılan değerlerin dikkate alınması öngörülmektedir. Bu kapsamda varsayılan değerler;

AB elektrik şebekesinin karbon emisyon faktörü ortalaması, veya

- Menşe ülke elektrik şebekesinin karbon emisyon faktörü ortalaması, veya
- Menşe ülkedeki fiyat belirleyen elektrik üreticilerinin (price setting sources) karbon emisyon faktörü ortalaması üzerinden hesaplanacaktır.

Menşe ülke veya menşe ülkenin de dahil olduğu ortak elektrik şebekesine sahip olan bir ülke grubu tarafından, güvenilir veriler çerçevesinde, gerçek emisyon faktörü ortalamasının varsayılan değerden daha düşük olduğu gösterilebilirse, daha düşük olan söz konusu değer hesaplama esas teşkil edecektir.

Dolaylı emisyonların hesaplanmasında varsayılan değer için yukarıdaki seçeneklerden hangisinin esas alınacağı, geçiş döneminde yapılacak raporlamalarda yer alan ürünün üretiminde ne kadar elektrik kullanıldığı, menşe ülke, elektrik üretim kaynağı (generation source) ve söz konusu elektrik üretimi ile ilişkili emisyon faktörleri de dikkate alınarak, Komisyon tarafından geçiş dönemi sona ermeden en az 6 ay önce yayımlanacak bir ikincil mevzuat ile açıklığa kavuşturulacaktır.

6- SKDM Kapsamında Komisyon/ Üye Ülke Yetkili Otoriteleri Arasında Yetki Dağılımı SKDM'nin uygulanmasına yönelik belirli unsurlar Komisyon tarafından kurulup idare edilecek merkezi sistemler üzerinden gerçekleştirilecekken (SKDM raporlamaları, bildirimleri, SKDM sertifikalarının satın alınması ve teslimi, vb.); SKDM yükümlüsünün yetkilendirilmesi, SKDM bildirimlerinin gözden geçirilmesi, SKDM sertifikalarının satılması ve geri alınması, mevzuata uyumsuz uygulamaların incelenmesi ve cezai müeyyidelerin uygulanması gibi belirli hususlar ise üye ülke yetkili otoritelerinin görev alanına girmektedir.

Yetkilendirilmiş SKDM Yükümlüsü:

SKDM kapsamındaki ürünlerin ithalatı, 2026 iti-

barıyla yalnızca “yetkilendirilmiş SKDM yükümlüsü” statüsüne sahip kişiler tarafından yapılabilecektir. Bu statüye ilişkin başvuru koşulları arasında AB’de yerleşiklik, mali güvenilirlik, geçmişteki cezai kayıtlar gibi kriterler yer almaktadır. Ayrıca, güvence teminatı verilmesi ve bu teminatın ikinci yıl sonunda iade edilmesi hükme bağlanmıştır.

Varsayılan Değer Kullanımı

Geçiş döneminde, üreticiler doğrudan emisyon verilerini sağlayamadıklarında belirli ürünler için Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanmış varsayılan değerler kullanılabilir. Ancak 2025 sonrası için varsayılan değerler, güvenilir verilerin elde edildiği ülkelerden alınan ortalamalar ve en yüksek emisyonlu %10’luk dilime mark-up uygulanarak hesaplanacaktır. Bu, düşük emisyonlu üreticileri doğrudan veri sunmaya teşvik etmektedir.

COP-29’da Alınan Kararlar

Birleşmiş Milletler 29. Taraflar Konferansı (COP29), 11 Kasım 2024’te Azerbaycan’ın başkenti Bakü’de başladı ve kapanış müzakerelerinin uzaması nedeniyle 24 Kasım 2024’te tamamlandı. Konferansta, iklim finansmanı, karbon piyasa-

ları ve dijital dönüşüm gibi alanlarda önemli kararlar alındı. Konferansta öne çıkan başlıklardan biri, iklim değişikliğinden en çok etkilenen ülkelere destek sağlamak amacıyla 2025'te faaliyete geçmesi planlanan Kayıp ve Zarar Fonu oldu. Fonun yapısı, Filipinler ile ev sahipliği ve Dünya Bankası ile mütevellî heyeti anlaşmalarıyla oluşturuldu. Avustralya ve İsveç'in katkılarıyla fon taahhütleri 730 milyon doları aştı.

COP29'da gelişmiş ülkelerin, 2035'e kadar yılda en az 300 milyar dolar iklim finansmanı sağlaması hedeflendi. Bu miktar, önceki taahhütlerin üç katına denk geliyor ve toplamda 1,3 trilyon dolarlık bir finansman planı anlamına geliyor. Enerji dönüşümü kapsamında 150 ülke, enerji depolama ve yeşil hidrojen gibi alanlarda ortak taahhütlerde bulundu. Ayrıca dijital dönüşüm çerçevesinde 75'ten fazla ülke ve teknoloji topluluğu, dijital araçlarla emisyonların azaltılması yönünde iş birliği yaptı.

İklim dayanıklılığı ve sağlık temaları da öne çıktı. BM kuruluşları, kalkınma bankaları ve iklim fonları "Bakü Rehber İlkeleri"ni kabul ederken, Dünya Sağlık Örgütü önderliğinde "İklim ve Sağlık Devamlılık Koalisyonu" kuruldu. Türkiye'nin fosil yakıt ithalatını azaltması ve yenilenebilir enerji taahhütlerini artırması yönünde beklentiler dile getirildi. Konferans, somut adımların izlenebilirliği açısından önemli bir eşik olarak değerlendirildi.

COP 29'da şu hususlar öne çıktı;

Kayıp ve Zarar Fonu'nun Tam Faaliyete Geçirilmesi:

- İklim değişikliğinin etkilerine karşı en savunmasız ülkeler için mali yardım sağlamayı amaçlayan Kayıp ve Zarar Fonu'nun tam faaliyete geçmesi kararı alındı.

- Fon, 2025 yılında dağıtımına hazır hale getirildi ve bugüne kadar yapılan toplam taahhütler 730 milyon doları aştı.

Bakü Finans Hedefi:

- 2035 yılına kadar gelişmekte olan ülkelere 1,3 trilyon dolarlık iklim finansmanı yönlendirmek için yeni bir küresel hedef belirlendi.
- Gelişmiş ülkelerin, 2035 yılına kadar gelişmekte olan ülkeler için yılda en az 300 milyar dolar seferber etmesi hedeflendi.

- **Karbon Piyasaları ve Paris Anlaşması'nın 6. Maddesi:** Paris Anlaşması'nın 6. maddesi kapsamında, uluslararası karbon ticareti kuralları arasında önemli ilerlemeler sağlandı. Ülkeler arası karbon kredisi ticareti ve yeni bir uluslararası karbon piyasası için kurallar belirlendi.

- **Enerji Taahhütleri ve Beyanları:** COP29 Başkanlığı, 150 taraf tarafından onaylanan enerji depolama, şebekeler, bölgeler, koridorlar ve hidrojenle ilgili taahhütleri ve beyanları yayınladı.

- **Yeşil Dijital Eylem Beyannamesi:** 75'ten fazla hükümet ve dijital teknoloji topluluğunun 1.100'den fazla üyesi, emisyonları azaltmak ve iklim dayanıklılığını güçlendirmek için dijital araçların kullanılması beyannamesini onayladı.

- **İklim Dayanıklılığı için İnsan Gelişimi Bakü Girişimi:** 8 BM kuruluşu, 3 çok taraflı kalkınma bankası ve 3 iklim fonu arasında yapılan ortak bir bildiride, İklim Dayanıklılığı için İnsan Gelişimi Bakü Rehber İlkeleri kabul edildi. İklim ve Sağlık için Bakü COP Başkanlıkları Süreklilik Koalisyonu kuruldu.

- **İklim ve Sağlık Devamlılık Koalisyonu:** COP26'dan COP30'a kadar olan beş COP Başkanlığı, Dünya Sağlık Örgütü Genel Direktörü ile birlikte, iklim gündemine sağlığı yerleştirmek amacıyla İklim ve Sağlık Devamlılık Koalisyonu'nu kurdu.

2.2.3. YEŞİL DÖNÜŞÜMÜN FİNANSMAN MEKANİZMALARI

Sürdürülebilir Enerji Finansmanı Tesisleri (SEFF)

Sürdürülebilir Enerji Finansmanı Tesisleri (SEFF) aracılığıyla EBRD, kalıcı bir iş alanı olarak sürdürülebilir enerji finansmanı geliştirmeyi amaçlayan yerel finans kuruluşlarına kredi limitleri sağlamayı hedeflemektedir. Sürdürülebilir enerji projeleri için finansman iki temel alan için sağlanmaktadır: enerji verimliliği ve küçük ölçekli yenilenebilir enerji.

Yerel finans kuruluşları, EBRD'den aldıkları fonları küçük ve orta ölçekli işletmeler, kurumsal ve konut kredisi alanlar ve yenilenebilir enerji proje geliştiricileri dahil olmak üzere müşterilerine borç vermektedir. Bu çerçevede Sürdürülebilir Enerji Finansmanı Tesisleri (SEFF) yardımları; Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı (TurSEFF), Türkiye Konutlarda Enerji Verimliliği Finansman Programı (TuREEFF), Türkiye Orta Ölçekli Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı (MİDSEFF) ve Yeşil Ekonomi Finansman Programı Türkiye (GEFF Türkiye) başlıkları altında finansman desteği sağlamaktadır.

Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı (TurSEFF)

Türkiye Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı (TurSEFF) kamu ve özel sektör tarafından uygulanacak Sürdürülebilir Enerji ve Kaynak Verimliliği yatırımları için finansman sağlamak üzere oluşturulmuş bir programdır.

Proje Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafından geliştirilmiştir. TurSEFF 2010 yılından bugüne kadar 3.110 projeye 908 milyon euro değerinde finansman sağlamış ve 830 MW yenilenebilir enerji gücü kurulmasını desteklemiştir.

Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası tarafından yeni fazi başlatılan TurSEFF'e Su Verimliliği,

Hammadde Verimliliği ve Atık Yönetimi yatırımları eklendi. Uygun faydalanıcılar kategorisine "Kamu Kurumları" da katıldı. Kredi harcinde leasing seçeneği de kullanıma sunuldu.

TurSEFF III'te sağlanacak olan toplam finansman miktarı 400 milyon eurodur.

Yerli ve yabancı uzmanlardan oluşan bir ekip, yatırımcıların Sürdürülebilir Enerji ve Kaynak Verimliliği projelerini belirlemelerine ve geliştirmelerine yardımcı olmakta ve TurSEFF kapsamında başarılı kredi veya leasing başvuruları hazırlamak için destek sağlamaktadır. Sağlanan bu teknik destek ücretsiz olup Türkiye Cumhuriyeti Hazine ve Maliye Bakanlığı ve Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir.

Türkiye Konutlarda Enerji Verimliliği Finansman Programı (TuREEFF)

Türkiye Konutlarda Enerji Verimliliği Finansman Programı (TuREEFF), Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafından geliştirilmiş olup Temiz Teknoloji Fonu (CTF) ve Avrupa Birliği'nden (AB) destek görmektedir. Program, evlerinde enerji tasarrufuna ve yenilenebilir enerji tedbirlerine yatırım yapmak isteyen yerleşik tüketicilere finans sağlamak üzere 270 milyon dolar krediyi bir araya getirmektedir.

Türkiye Orta Ölçekli Sürdürülebilir Enerji Finansman Programı (MİDSEFF)

2011 yılı Ocak ayında, EBRD, Türkiye'deki yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği yatırımlarını arttırmak amacıyla Avrupa Yatırım Bankası (EIB) ve Avrupa Birliği destekli bir finansman programı olan MidSEFF'i başlatmıştır. MidSEFF sayesinde sekiz adet Türk bankası yoluyla, orta ölçekli Yenilenebilir Enerji, Atıktan Enerji ve Endüstriyel Kaynak Verimliliği alan-

larında yeni yatırımlarda bulunmaları için özel sektör yatırımcılarına toplamda 1,6 milyar euro kredi sağlanmıştır.

Türkiye, artan enerji talebini karşılamak, üretim süreçlerinde kaynak verimliliğini iyileştirmek ve ithal enerji kaynaklarına olan bağımlılığı azaltmak amacıyla yenilenebilir enerji kaynaklarından sağladığı enerji üretimini artırmayı hedeflemektedir. Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) bu alanda, endüstriyel rekabeti artıracak, sera gazı salımını azaltacak ve kaynak yönetimini geliştirecek bir programa öncülük yapmaktadır.

Yeşil Ekonomi Finansman Programı Türkiye (GEFF Türkiye)

Yeşil Ekonomi Finansman Programı Türkiye (GEFF Türkiye), konutlarda, kamuda ve özel sektörde yararlanıcıların daha rekabetçi ve iklimle dayanıklı olmalarına yardımcı olmak için finansman sağlamaktadır.

GEFF Türkiye, “Yeşil Teknolojiler”e yapılan yatırımlar için finansman sağlayarak yeşil ekonomiye geçiş sürecini desteklemektedir. GEFF Türkiye, Avrupa İmar ve Kalkınma Bankası (EBRD) tarafından yerel anlaşmalı finans kurumları aracılığıyla yeşil ekonomi yatırımları için kullanılmak üzere verilen 500 milyon euroluk finansmanla Türkiye’nin yeşil ekonomiye geçişini desteklemektedir. Temiz Teknoloji Fonu (CTF) tarafından GEFF Türkiye’ye sağlanan 21,5 milyon Euro’luk finansmanla GEFF Türkiye kapsamında verilen teknik destek paketi finanse edilmektedir.

Teknik destek paketi, Kurumsal İklim Yönetişimi (CCG) ve faydalanıcılara bedelsiz olarak sağlanan teknik destekleri kapsar. GEFF Türkiye teknik destekleri, CTF ile birlikte EBRD Ortaklar Özel Fonu ve Türkiye – EBRD İşbirliği Fonu tarafından finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği Destekleri

Avrupa Birliği’nin 2021-27 dönemini kapsayan 1,074 trilyon avroluk Çok Yıllı Mali Çerçevesi (ÇYMÇ) ve buna ek olarak COVID-19 krizinin yarattığı olumsuz etkilerle mücadele etmek için açıkladığı 750 milyar euroluk YeniNesilAB (NextGenerationEU) toparlanma fonu, AB’nin uzun vadede daha sürdürülebilir bir ekonomiye dönüşmesini destekleyecektir. Bahsedilen kaynağın, yüzde 30’unun iklim değişikliğiyle mücadele, yüzde 20’sinin ise dijital dönüşümü gerçekleştirmek için harcanması planlanmaktadır.

YeniNesilAB’nin merkezinde yer alan 672,5 milyar avroluk Toparlanma ve Dayanıklılık Mekanizması (Recovery and Resilience Facility-RRF), üye ülkelerin pandeminin olumsuz etkileriyle mücadele ederken yeşil ve dijital dönüşümü gerçekleştirmelerine yardımcı olacaktır.

AB Geri Kazanım ve Dayanıklılık Tesisi (RRF)’nin, yeşil ve dijital dönüşüm alanlarındaki kamu yatırımlarına büyük ölçekli finansal destek sağlaması ve bu kaynağın en az yüzde 37’sinin yeşil projeleri, yüzde 20’sinin ise dijital dönüşümü desteklemesi planlanmaktadır. 19 Şubat 2021 tarihinde yürürlüğe giren AB Geri Kazanım ve Dayanıklılık Tesisi(RRF), üye devletlerdeki reform ve yatırımları 31 Aralık 2026 tarihine kadar finanse edecektir.

Yeşil Ekonomi Geçiş (GET)

EBRD’nin yeni yaklaşımı olan Yeşil Ekonomi Geçiş (GET) 2021-2025, EBRD’nin çalıştığı ekonomilere yeşil, düşük karbonlu ve dirençli ekonomiler inşa etmelerine yardımcı olmak için tasarlanmıştır. Yeni GET yaklaşımıyla, EBRD, 2025 yılına kadar yıllık iş hacminin yüzde 50’sinden fazlasını yeşil finansmana yönlendirmeyi ve beş yıllık dönemde en az 25 milyon tonluk yıllık net sera gazı emisyon azaltımına ulaşmayı hedeflemektedir.

EBRD, 2006 yılından bu yana 49 milyar euro tutarında yeşil yatırım imzalamış ve 2.600'den fazla yeşil projeyi finanse etmiştir ve yıllık olarak 124 milyon ton karbon emisyonunu azaltması beklenmektedir.

GET 2021-2025, düşük karbonlu ve dirençli ekonomilere geçişi desteklemek için sistemik bir yaklaşım benimsemektedir. Bununla şu adımlar atılmaktadır:

- Uluslararası iklim anlaşmalarının ilkeleri, özellikle Paris Anlaşması'na göre projelerin değerlendirilmesi,
- Uzun vadeli düşük karbon stratejilerinin ve finansal sistemlerin yeşillenmesi için politika katılımının artırılması,
- 2025 sonuna kadar yıllık yeni yatırım tutarının en az %50'sini yeşil projelere yönlendirilmesi,
- Aynı dönemde finanse edilen projelerle yıllık en az 25 milyon ton net sera gazı emisyon azaltımı sağlamak,
- Finans sektörünün yeşillenmesi, enerji sistemleri, endüstriyel karbonsuzlaştırma, şehirler ve çevresel altyapı, sürdürülebilir gıda sistemleri, yeşil binalar ve sürdürülebilir bağlantı olmak üzere öncelikli çevresel, iklim değişikliği ve dayanıklılık konularında yatırımların ölçeklendirilmesi.

Türkiye Yeşil Sanayi Projesi

Dünya Bankası desteğiyle Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, TÜBİTAK ve KOSGEB tarafından Türkiye Yeşil Sanayi Projesi yürütülecektir. Amacı Türkiye'de sanayinin sürdürülebilir ve verimli yeşil dönüşümü desteklemek olan projenin toplam bütçesi 450 milyon ABD Doları olarak belirlenmiştir. Türkiye Yeşil Sanayi Projesi'nin birinci bileşeni KOSGEB, ikinci bileşeni TÜBİTAK, üçüncü bileşeni Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından yürütülecektir.

KOSGEB Bileşeni

Sanayi KOBİ'lerinin Güneş Enerjisi Yatırımlarının Desteklenmesi

KOSGEB tarafından yürütülecek bu bileşen, endüstriyel faaliyetlerde enerji sistemlerinin karbonsuzlaştırılmasını ve KOBİ'lerin enerji maliyetlerini düşürerek rekabet güçlerini artırmayı hedeflemektedir.

Yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılması ve sanayide temiz, güvenilir enerji dönüşümüne ilişkin faaliyetlerde enerjinin güvenli ve sürdürülebilir olması önceliklendirilecektir.

Proje bileşeni kapsamında on-site olarak tarifiilen çatı üstü GES ve sanayi tesisi içerisindeki bileşik GES projeleri desteklenecektir.

1.1. Temiz ve Döngüsel Ekonomi için Sanayinin Mobilize Edilmesi

KOSGEB tarafından yürütülecek bu bileşen, KOBİ'lerin çevresel sürdürülebilirlik, rekabet edebilirlik, yatırım fırsatları, dijitalleşme ve kaynak temininde kapasitelerinin geliştirilmesine ve öncelikli ihtiyaçlarının çevresel duyarlılık ve kaynak verimliliği olarak karşılanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Bu bileşende;

- Enerji verimliliği (örneğin, daha yüksek verimli fırınlar),
- Su verimliliği,
- Hammadde verimliliği (örneğin, süreçlerin yapay zeka optimizasyonu),
- Sürdürülebilir atık geri dönüşümü (ör. tekstilde sentetik liflerin geri dönüşümü),
- Endüstriyel simbiyoz,
- Döngüsel ekonomi (ör. gıda atıklarından organik gübre üretimi) vb. yatırımlar desteklenecektir.

Üretimde enerji ve su tüketiminin azaltılması, atıklarının yönetilebilir olması, makine modernizasyonu ve ürün yaşam döngüsü yönetimi ise temiz ve döngüsel ekonomi kavramları çerçevesinde önceliklendirilecektir.

TÜBİTAK Bileşeni

Türkiye Yeşil Sanayi Projesi kapsamında TÜBİTAK bünyesinde:

- 175 milyon dolar bütçe ile Türkiye’de veya diğer pazarlarda yer alacak yeni yeşil teknolojilerin, ürünlerin veya süreçlerin geliştirilmesini içeren ve yeşil inovasyon faaliyetlerinde bulunan firmalar desteklenecektir.
- Teknoloji tabanlı başlangıç firmaları, KOBİ’ler ve büyük firmaların yanı sıra üniversiteler, araştırma altyapıları ve kamu araştırma merkezleri de bu destekler ile yeşil dönüşüm odaklı teknolojik çözümleri geliştirebilecektir.
- Yeşil üretime, daha yüksek enerji ve kaynak verimliliğine katkıda bulunan Ar-Ge, prototip geliştirme, standart geliştirme ile yeni ürün veya süreç geliştirmeye yönelik projeler desteklenecektir.

Proje kapsamında özel sektöre yönelik hibe ve faizsiz geri ödemeli destekler, ayrıca projelerde ortak olarak yer alabilecek araştırma kurumlarına hibe destek verilecektir.

Destekler üç farklı bileşen altında açılacak çağrılar aracılığıyla sağlanacaktır.

Yeşil İnovasyon Teknoloji Mentörlük Desteği

Kazanım: KOBİ’lerin yeşil dönüşüm sürecinde teknoloji ve yenilik ihtiyaçlarına yönelik stratejik yol haritalarının oluşturulması.

Bu kapsamda, yeşil dönüşüme uygun iş modellerini, tedarik ve değer zincirlerini, ürün ve hizmetlerini gözden geçirmek isteyen KOBİ’lere çözüm ortakları ile birlikte teknik yardım sağlanacaktır.

Sanayide Yeşil Dönüşüm Desteği

Sanayinin yeşil dönüşümüne yönelik teknolojik çözümlerin ticarileşmesini kolaylaştıracak Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Bu kapsamda, firmaların yeşil dönüşüm faaliyetlerine yönelik Teknoloji Hazırlık Seviyesi (THS) 5-9 aralığını kapsayan prototip geliştirme ya da iyileştirme, validasyon ve sertifikasyon testleri, yerinde uygulama, ölçeklendirme, demonstrasyon ve saha denemeleri çalışmaları desteklenecektir.

SAYEM Yeşil Dönüşüm Desteği

Türkiye’nin yeşil büyümesine katkı sağlayacak katma değeri yüksek ürün veya ürün gruplarının geliştirilmesi için teknoloji ekosistemlerinin (Sanayiye Yönelik Ar-Ge ve Yenilik Ağları) oluşturulması hedeflenmektedir.

Bu destek ile, özel sektör öncülüğünde ortak bir vizyon ve yol haritası etrafında bir araya gelen paydaşları içeren yenilik platformlarının oluşturulması ve ürünleştirme odağında oluşturulan yol haritaları kapsamındaki Ar-Ge ve yenilik projeleri desteklenecektir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Bileşeni

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı teknik destek bileşeni altında 25 milyon USD bütçeyi belirlenmiştir. Bu bileşende,

- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve Proje Ortakları için teknik yardım ve kapasite geliştirme faaliyetleri gerçekleştirilecektir.
- Yeşil dönüşüm ile ilgili kuruluşlar, şirketler ve bireyler arasında farkındalığın artırılması, çeşitli paydaşlarla ağ kurmanın kolaylaştırılması ve yeşil dönüşüm çabalarının ulusal görünürlüğünün artırılması sağlanacaktır.

2.3. KÜRESEL TİCARETİ YENİDEN ŞEKİLLENDİREN FAKTÖRLER

2.3.1. TİCARETİN YENİ DİLİ: 2025'TE EKONOMİK BLOKLARIN STRATEJİK HAMLELERİ

Küresel ticarete gelişmeler ve stratejiler son yıllarda çok yoğun bir süratle değişiyor ve dönüşüyor. Bu dönüşüm ikliminde her coğrafi bölge kendi dinamikleriyle öne çıkıyor. Avrupa mevcut durumunu gözden geçirirken, karbon vergileri ve çevresel düzenlemelerle lokal üretimi korumaya çalışıyor, bir yandan da ABD'nin tarife uygulamalarıyla ilgili yapılacaklara karar vermeye çalışıyor. Kuzey Amerika kutuplaşıyor, ABD-Çin ticaret savaşları ve iç siyasi gerilimler bölgeyi şekillendiriyor. Asya rekabete odaklanıyor, Çin, Hindistan ve Japonya ekonomik liderlik için yarışıyor. Afrika entegrasyonu hızlandırıyor, AfCFTA ile kıta içi ticareti büyötmeye çalışıyor. Güney Amerika dönüşüm geçiriyor, Mercosur-AB anlaşması ile yeni pazarlara açılıyor. Okyanusya çeşitlenmeye gidiyor, Çin bağımlılığını azaltıp farklı ticaret rotaları oluşturuyor. Türkiye, küresel ekonomik dalgalanmaların ve ticaret dinamiklerindeki hızlı değişimlerin şekillendirdiği bir ortamda, ihracatını sürdürülebilir ve rekabetçi bir zemine oturtma hedefiyle stratejik adımlar atıyor. Katma değeri yüksek üretimi teşvik eden, pazar çeşitliliğini artırmayı amaçlayan ve dijitalleşme ile yeşil dönüşümü merkeze alan bu strateji, Türkiye'nin küresel ticaretteki konumunu güçlendirmeye odaklanıyor.

2025 yılında küresel ticaret zorlu jeopolitik ortamda temkinli bir büyüme sergiliyor. 2024 yılında dünya mal ve hizmet ticareti hacmi yaklaşık 33 trilyon dolar ile rekor kırdı ancak 2025 görünümünde belirsizlikler bulunuyor. Küresel ekonomi büyümesinin %3,3 civarında kalacağı öngörölüyor ve bu oran 2000-2019 dönem ortalamasının altında kalıyor. Ticarete korumacılık eğilimleri ve jeopolitik gerginlikler (özellikle ABD-Çin rekabeti ve bölgesel çatışmalar) risk

oluştururken, hizmet ticaretindeki artış ve enflasyonun düşüşe geçmesi gelişmekte olan ekonomiler için 2025'te toparlanma fırsatı sunuyor.

Türkiye - Yeni Yıl, Yeni Hedefler

Türkiye, 2025 yılında ihracatını rekor seviyelere taşımayı hedefleyerek yıla başladı. 2025 yılında mal ihracatı hedefi 279,6 milyar \$, hizmet ihracatı hedefi ise 121 milyar \$ olarak belirlendi. Böylece yeni hedef 400 milyar \$'a yükseldi.

Küresel ticaretteki yavaşlama beklentilerine rağmen Türkiye, özellikle Asya-Pasifik ve Orta Doğu pazarlarında güçlü bir şekilde yer alarak sürdürülebilir ihracat artışı planlıyor. Bu doğrultuda ihracat destekleri her geçen yıl daha da artıyor. İhracatı artırırken ithalatı kontrollü tutarak dış ticaret açığını azaltmak da temel önceliklerden biri. Nitekim 2024'te dış ticaret açığı %23 civarında gerileyerek cari açığın düşmesine katkı sağladı.

2025'te Türkiye, yeni ticaret anlaşmaları ve diplomatik açılımlarla pazar çeşitliliğini artırmaya odaklanıyor. Mart 2024'te Ankara ile Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) ülkeleri arasında Serbest Ticaret Anlaşması müzakerelerinin başlatılması için mutabakat imzalandı.

Bu adım, Suudi Arabistan, BAE, Katar, Kuveyt, Umman ve Bahreyn'i kapsayan dev bir serbest ticaret bölgesi oluşturma potansiyeli taşıyor. Hedeflenen anlaşma hayata geçerse, Türkiye-KİK serbest ticaret alanı toplamda 2,4 trilyon dolarlık bir piyasayı kapsayacak. Benzer şekilde, Birleşik Krallık ile 2021'de devreye giren Serbest Ticaret Anlaşması'nın kapsamını genişletmek için 2024'te görüşmelere başlanması kararlaştırıldı.

tırıldı. Bu sayede Britanya ile hizmetler ve yatırımları da içerecek daha kapsamlı bir ticaret ilişkisi hedefleniyor. Öte yandan Türkiye, “Uzak Ülkeler Stratejisi” ve İslam İşbirliği Teşkilatı ülkeleri ile ticareti geliştirme planlarıyla Latin Amerika, Afrika ve Asya’daki uzak pazarlarda etkinliğini artırmayı amaçlıyor. 2028’e kadar uzak coğrafyalara ihracatın 50 milyar \$’a çıkarılması, İİT ülkelerine ihracatın toplam içindeki payının %26’dan %30’a yükseltilmesi planlanıyor.

Türkiye’nin genel ticari stratejisi, yüksek katma değerli ve teknoloji yoğun ürün ihracatını artırmak, yeni pazarlarda kalıcı yer edinmek ve ticaret diplomasisini aktif şekilde yürütmek üzerine kurulu. 2025’te küresel büyümenin zayıf olduğu Avrupa pazarındaki durgunluğu, güçlü olduğu Asya ve Orta Doğu pazarlarıyla dengeleyerek ihracat artışını sürdürmek kritik hedef olarak öne çıkıyor. Ancak bir yandan da Avrupa Birliği’nin nispeten yalnızlaştığı bir ortamda Türkiye, bu durumu ilişkileri geliştirmek için bir fırsat olarak da görüyor. Bu koşullar altında her kıta, kendi dinamiklerine göre uluslararası ticaret stratejilerini şekillendiriyor.

Ticaret Bakanlığı’nın açıkladığı 2025 İhracat Eylem Planı’na göre bu yıl 269 ticaret ve 85 alım heyeti gerçekleştirilecek.

Avrupa

Avrupa Birliği, 2025 yılında ticaret politikasını “açık stratejik otonomi” anlayışı ile şekillendirmeye devam ediyor. Bu yaklaşım, AB’nin geleneksel açık ticaret tutumunu korurken kritik sektörlerde tedarik çeşitlendirmesi ve bağımsızlığını artırmayı amaçlıyor. Son yıllarda yaşanan tedarik zinciri aksamaları, enerji krizleri ve jeopolitik gerilimler AB’yi ticarete daha dirençli olma arayışına itti. 2025’te AB, bir yandan Dünya Ticaret Örgütü reformu ve çok taraflı sisteme liderlik etmeye çalışırken diğer yandan gerektiğinde tek taraflı ticaret önlemleri alabileceğini gösteriyor. Örneğin, karbon emisyonuna bağlı Sınırdan Karbon Düzenleme Mekanizması (SKDM) gibi uygulamalarla çevresel standartları ticaret politikasıyla entegre ediyor. Ayrıca, kritik hammaddelerde dışa bağımlılığı azaltmak için yarı iletken, pil ve kritik maden tedarik zincirlerinde yatırımlar ve müttefik ülkelerle iş birliği adımları öne çıkıyor. Bu denge arayışı, bir yandan küresel tedarik zinciri risklerini azaltma, diğer yandan AB’nin açık piyasalardan faydalanmaya devam etme hedefini yansıtır.

AB'nin 2025 ticaret gündeminde önemli anlaşmalar ve güncellemeler bulunuyor. Özellikle AB-Mercosur Serbest Ticaret Anlaşması nihayete çok yaklaşmış durumda. 6 Aralık 2024'te AB ile Mercosur (Brezilya, Arjantin, Paraguay, Uruguay) arasında siyasi düzeyde anlaşmaya varıldı.

20 yılı aşkın süredir müzakere edilen bu anlaşma, 800 milyona yakın nüfusu kapsayan dünyanın en büyük serbest ticaret bölgelerinden birini oluşturacak. Anlaşma, sanayi ve tarım ürünlerinde karşılıklı tarife indirimleri, kamu alımlarına erişim ve hizmet ticaretinin liberalizasyonunu içeriyor. Ancak, çevresel taahhütler ve AB tarım sektörü kaygıları nedeniyle bazı AB üyeleri çekinceler taşıyor; bu nedenle anlaşmanın onay süreci halen belirsizliğini koruyor. Yine de, 2025'te taraflar ek güvence metinleriyle bu engelleri aşmaya çalışıyor. Bu anlaşmanın devreye girmesi Güney Amerika ile AB arasındaki ticareti ciddi oranda artırma potansiyeline sahip.

AB, Latin Amerika ile ilişkilerinde sadece Mercosur değil, Şili ve Meksika ile güncellenen anlaşmalarla da ilerleme kaydetti. AB-Şili arasında modernize edilen Ticaret Anlaşması Aralık 2023'te imzalandı ve Şili Parlamentosu'nun onayı sonrası 2025 başında yürürlüğe girdi.

Bu yeni anlaşma ile AB, Şili'ye yaptığı ihracatta gümrük vergilerinin %99,9'unun kaldırılmasını sağladı ve kritik hammaddeler (özellikle lityum, bakır) konusunda tedarik güvenliğini artıracak iş birliği mekanizmaları oluşturdu. Benzer şekilde, AB-Meksika ile 20 yıllık mevcut anlaşmayı güncelleyen yeni bir serbest ticaret anlaşması metni üzerinde teknik uzlaşa sağlandı ve 2025'e girerken onay süreci bekleniyor. Bu anlaşmalar, AB'nin Latin Amerika ülkeleriyle ilişkilerini derinleştirirken ABD ve Çin'in bölgede artan nüfuzuna karşı da ekonomik bağları güçlendirme stratejisini yansıtıyor.

Avrupa kıtasının 2025 ticaret politikalarında Birleşik Krallık da dolaylı bir rol oynuyor. Brexit sonrası AB'den ayrılan İngiltere, AB ile 2020'de imzalanan Ticaret ve İşbirliği Anlaşması çerçevesinde ticaretini sürdürürken, 2025'e doğru kendi küresel STA ağını genişletti. İngiltere'nin 2023'te Kapsamlı ve İlerlemeci Trans-Pasifik Ortaklığı'na (CPTPP) katılımı onaylandı ve bu sayede Asya-Pasifik pazarlarına entegrasyonu arttı. AB ise Hindistan, Avustralya gibi büyük ekonomilerle müzakerelerini sürdürüyor. 2025'te AB-Hindistan arasında bir serbest ticaret anlaşması için görüşmeler devam etmekte; ancak fikri mülkiyet, tarife indirimleri ve hizmetler konularında zorlu müzakere başlıkları bulunuyor. Avustralya ile müzakereler ise 2023 sonunda anlaşmazlık nedeniyle durakladı, 2025'te tekrar ivme kazanması bekleniyor. Öte yandan, AB-Singapur Dijital Ticaret Anlaşması ve AB-Güney Kore Dijital Ortaklık Anlaşması gibi yeni nesil dijital ekonomi odaklı anlaşmalar da 2025'te AB'nin ticaret portföyüne ekleniyor. Bu dijital anlaşmalar, e-ticaret, veri akışı ve yapay zeka standartları gibi alanlarda iş birliği çerçevesi sunarak geleneksel ticaret anlaşmalarını tamamlıyor.

Avrupa ekonomisinin 2025'te yavaş büyüme patikasında olması, ticaret politikalarına temkinli bir ton katıyor. Avro Bölgesi'nde büyümenin sadece %1 civarında kalacağı ve iç talebin zayıf seyredebileceği öngörülüyor.

Özellikle Almanya gibi sanayi devleri 2024'te resesyona yakın performans gösterdi; 2025'te toparlanmanın sınırlı olması bekleniyor. Bu nedenle AB, ticaret anlaşmalarını ekonomik büyümeyi destekleyici bir kaldıraç olarak görüyor. Yeşil Mutabakat kapsamında temiz teknolojiler ve sürdürülebilir ticaret, AB'nin 2025 ajandasının merkezinde. Ayrıca, Rusya'ya uygulanan yaptırımlar ve bunun enerji ticaretine etkisi, AB'nin alternatif tedarikçilere yönelmesini hızlandırdı.

Sonuç olarak Avrupa, 2025'te ticaret politikalarında çok taraflı iş birliği ile stratejik otonomi dengesini gözeterek hem küresel ticarete yön vermeye hem de kendi ekonomik çıkarlarını korumaya çalışıyor.

ABD Başkanı Donald Trump'ın 25 Şubat 2025'te Avrupa Birliği'nden ithal edilen ürünlere gümrük vergisi uygulama planını açıklaması, transatlantik ticaret ilişkilerinde gerilime neden oldu. Avrupa Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, bu adımın karşılıksız kalmayacağını ve "kararlı ve orantılı" karşı önlemler alacaklarını belirtti. Avrupa Birliği, gümrük vergilerine misilleme olarak, 26 milyar avro değerinde ABD menşeli ürünlere ek gümrük vergileri uygulama kararı aldı. Bu karşı önlemler, viski, motosiklet ve tekneler gibi çeşitli Amerikan ürünlerini hedef alıyor ve 1 Nisan'dan itibaren yürürlüğe girecek.

Kuzey Amerika

2025 yılı itibarıyla Amerika Birleşik Devletleri'nde ticaret politikalarında önemli bir yön değişikliği yaşandı. Kasım 2024 seçimlerinin ardından göreve yeniden gelen Donald Trump yönetimi, ticarete daha agresif ve korumacı bir çizgi izlemeye başladı. Önceki dönemde öne çıkan iş birliğine açık, işçi odaklı ve müttefiklerle uyumlu ticaret yaklaşımı yerini, daha çok iç üretimi korumaya ve ticaret açığını azaltmaya yönelik sert önlemlere bıraktı.

Yılın en dikkat çeken adımlarından biri, Nisan 2025'te uygulamaya konulan ve kamuoyunda "Liberation Day" olarak anılan genel tarife artışı oldu. Bu kapsamda, ABD tüm ithalat ürünlerine %10 oranında ek vergi uygulamaya başladı. Bazı ülkeler için bu oran %50'ye kadar çıkabiliyor. Bu hamleyle hem üretimin ülke içinde kalması hem de ticaret açığının azaltılması hedefleniyor.

Çin'e yönelik kısıtlamalar ise devam ettirildi ve bazı alanlarda daha da sertleştirildi. Çin menşeli

elektrikli araçlara uygulanacak vergi %25 seviyesinden %100'e çıkarılması planlandı, ancak bu uygulama bazı ürünler için kademeli şekilde yürürlüğe girecek. Aynı şekilde çelik, alüminyum, yarı iletken, güneş paneli ve batarya gibi stratejik sektörlerde ya gümrük tarifeleri artırıldı ya da kota uygulamaları devreye alındı. Beyaz Saray, bu adımları "Amerikan sanayisini ve işçisini Çin'in piyasa dışı uygulamalarına karşı koruma" gerekçesiyle savunuyor.

Müttefiklerle ilişkilerde ise karma bir tablo söz konusu. Kanada ve Meksika ile ticaretin temel çerçevesini belirleyen USMCA anlaşması yürürlükte kalmaya devam ediyor. 2025 itibarıyla özellikle otomotiv sektöründe menşe kuralları tam olarak uygulanmaya başlandı. Bu durum, Kuzey Amerika içi tedarik zincirlerini güçlendirirken, bölgesel üretimi de teşvik ediyor. Meksika, ABD'nin en büyük ticaret ortağı konumuna yükselmiş durumda. Near-shoring eğilimi sayesinde özellikle otomotiv, elektronik ve tıbbi cihaz sektörlerinde Meksika'ya olan ilgi artıyor.

Kanada tarafında ise ticaret stratejisi iki ana eksen üzerine oturuyor: ABD ile entegrasyonu sürdürmek ve pazar çeşitliliği sağlamak. Ekonomisinin yaklaşık %75'i ABD'ye entegre olan Kanada, bu bağımlılığı azaltmak için Avrupa ve Asya-Pasifik ile olan ilişkilerini aktif şekilde kullanıyor. AB ile yürürlükteki CETA anlaşması ve CPTPP üyeliği, Kanada'ya yeni ihracat kapıları açıyor. 2025 yılında Birleşik Krallık ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşması'nın onay süreci de devam ediyor.

ABD ekonomisi ise 2024'te %2,5 civarında büyüyerek 2025'e görece güçlü bir zeminde girdi. Enflasyonun düşmesi ve tedarik zincirindeki sıkıntıların azalması ithalat tarafında istikrar sağladı. Ancak 2025 yılında uygulamaya alınan yaygın tarife artışlarının, iş dünyasında belirsizlik yarattığı ve bazı yatırımların ertelendiği görülüyor. Özellikle ABD ile yoğun ticaret yapan

ülkeler, bu yeni dönemle birlikte ticaret stratejilerini gözden geçiriyor.

Asya

2025 yılı itibarıyla Asya-Pasifik bölgesi, küresel ticaretin en yoğunlaştığı coğrafya olmayı sürdürüyor. Bölge içi ticaret, toplam ihracatın %59'una ulaşarak Avrupa'nın bile önüne geçmiş durumda. Bu entegrasyonun temelinde, son yıllarda yürürlüğe giren mega ticaret anlaşmaları yatıyor. 2022'de devreye giren RCEP, Çin, Japonya ve Güney Kore'yi ilk kez aynı serbest ticaret şemsiyesi altında buluştururken; CPTPP, 2023'te Birleşik Krallık'ın katılımıyla 12 üyeye ulaştı. 2025 itibarıyla her iki anlaşma da tarife indirimleri, standart uyumu ve sadeleşen gümrük işlemleri sayesinde bölge içi ticareti hızlandırıyor.

Bu güçlü entegrasyona rağmen IMF'nin Nisan 2025 tarihli raporu, bölgede büyüme ivmesinde zayıflamaya işaret ediyor. 2024'te %4,6 olan Asya'nın gelişen ekonomileri büyüme oranı, 2025 için %3,9'a çekilmiş durumda. ABD'nin ithalata yönelik yeni tarifeleri ve jeopolitik gerilimler, dış talebi baskılayan başlıca faktörler arasında.

Çin, “çifte dolaşım” stratejisiyle hem ihracatı hem iç talebi dengelemeye çalışırken, Kuşak ve Yol Girişimi (BRI) kapsamında yürüttüğü projelerle 2024'teki ticaret hacmini %6,4 artırdı. Hindistan, “Make in India” vizyonu doğrultusunda üretim teşviklerini artırdı, Birleşik Krallık'la Serbest Ticaret Anlaşması imzaladı ve AB ile geçici anlaşma görüşmelerini sürdürüyor. Ülkenin RCEP ve CPTPP'ye yeniden katılım ihtimali, politika çevrelerinde giderek daha fazla dile getiriliyor.

Japonya ve Güney Kore, ihracat pazarlarını çeşitlendirmeye odaklanmış durumda. Kore tarafı, yarı iletken ve dijital ürünlerde toparlanma beklentisiyle DEPA girişimine katılmaya

hazırlanıyor. Güneydoğu Asya'da ise Vietnam, Endonezya ve Tayland gibi ülkeler, elektronik, otomotiv ve batarya sektörlerinde bölgesel tedarik merkezine dönüşüyor.

IMF, bölgedeki merkez bankaların düşük enflasyon sayesinde gerektiğinde para politikasını gevşetme esnekliğine sahip olduğunu not ediyor. Öte yandan, ABD-Çin gerilimi, Tayvan meselesi ve Güney Çin Denizi anlaşmazlıkları, tedarik zincirlerinde kırılma yararmaya devam ediyor.

Sonuç olarak, Asya 2025'te küresel ticaretin merkez üssü konumunu koruyor; ancak artan dışsal riskler ve zayıflayan dış talep, bölgenin ekonomik gidişatını daha temkinli bir rotaya sokmuş durumda.

Afrika

2025 yılı itibarıyla Afrika, ticaret politikalarını Afrika Kıtasal Serbest Ticaret Bölgesi (AfCFTA) etrafında şekillendirmeye devam ediyor. 54 ülkenin imzaladığı, 47'sinin onayladığı anlaşma kapsamında hâlen 31 ülke fiilen ticaret yapıyor. Anlaşmanın tam uygulanması hâlinde kıta içi ticaretin %50'ye yakın artabileceği ve Afrika'nın GSYH'sine 2035'e kadar 450 milyar \$ katkı sağlanabileceği öngörülüyor. Ancak uygulama hızı, idari engeller ve bazı bölgelerdeki istikrarsızlık süreci yavaşlatıyor.

Kıta içi ödeme altyapısını güçlendirmek amacıyla geliştirilen Pan-Afrika Ödeme ve Takas Sistemi'ne (PAPSS) 2025 itibarıyla 33 ülke entegre oldu. Yerel parayla ticaret uygulamaları sayesinde döviz bağımlılığı azaltılıyor.

ABD'nin Sahra Altı Afrika'ya sağladığı gümrüksüz erişim hakkı tanıyan AGOA programı Eylül 2025'te sona eriyor. Programın 2041'e kadar uzatılmasına yönelik tasarı Kongre'de görüşülüyor. Aksi takdirde tekstil ve hazır giyim gibi

sektörlerde Afrika ülkeleri ciddi rekabet kaybı yaşayabilir.

IMF, Sahra Altı Afrika'da 2025 büyümesini %3,8 olarak tahmin ediyor. Büyümeyi, iç talebin canlanması ve enerji ile maden ihracatındaki toparlanma destekliyor. Özellikle kobalt ve lityum gibi stratejik madenlerde daha fazla katma değer yaratma arayışı, Afrika'nın küresel değer zincirindeki konumunu güçlendirmeyi hedefliyor.

Güney Amerika

2025 yılı itibarıyla Güney Amerika ülkeleri, ticaret politikalarını büyük ölçüde bölgesel bloklar ve yeni ticaret anlaşmaları üzerinden şekillendiriyor. Atlantik tarafında Mercosur, Pasifik kıyısında ise Pasifik İttifakı, kıtanın dışa açılımında belirleyici konumda.

Mercosur ile Avrupa Birliği arasında 25 yılı aşkın süredir süren Serbest Ticaret Anlaşması müzakereleri, 6 Aralık 2024'te siyasi mutabakatla sonuçlandı. Anlaşma onaylandığında, 700 milyondan fazla kişiyi kapsayan dev bir serbest ticaret alanı oluşacak. Mercosur ülkeleri (Brezilya, Arjantin, Paraguay, Uruguay, yeni üye Bolivya), AB pazarına özellikle tarım ve gıda ürünlerinde avantajlı erişim sağlayacak; AB ise sanayi malları için Güney Amerika'da gümrük avantajı elde edecek. Ancak anlaşmanın nihai onayı, çevre güvenceleri konusunda AB içindeki tartışmalar nedeniyle 2025 boyunca takip edilmeye devam ediyor.

Blok içi entegrasyon açısından Bolivya'nın üyeliği önemli bir adım olurken, Uruguay'ın Çin ile yürüttüğü ikili STA girişimi tartışma yaratmış; ancak 2025'te Mercosur ortak çizgisine yeniden yakınlaşmıştır. Kanada ile STA görüşmeleri hız kazanmış, ABD ise doğrudan bir STA yerine Brezilya ile ikili ekonomik iş birlikleri geliştirmiştir.

Pasifik İttifakı (Şili, Kolombiya, Peru, Meksika),

2025'te Asya-Pasifik ile ilişkilerini derinleştirmeyi sürdürüyor. Singapur'un 2022'de ortak üye olmasıyla birlikte ittifak dışa açılım stratejisinde yeni bir aşamaya geçti. Ancak Meksika'nın ittifaka ilgisinin azalması, Peru'daki istikrarsızlık ve Şili'deki anayasal süreç ittifakın ivmesini yavaşlatmış durumda. 2025'te dijital ekonomi, KOBİ entegrasyonu ve "ortak marka" tanıtım çalışmaları gibi yeni gündemlerle toparlanma hedefleniyor.

Ülke bazında:

- Brezilya, yeşil hidrojen ve sanayi ihracatını artırmayı hedefliyor.
- Arjantin, lityum üretiminde büyük artış planlıyor, serbest piyasa yönelimli ticaret politikaları izliyor.
- Şili, AB ile modernize STA sayesinde lityum ve bakırda rekabet avantajını güçlendiriyor.
- Kolombiya, petrol-dışı ihracat yapısını tarım ve imalat ürünleriyle çeşitlendirmeye odaklanıyor.

IMF'ye göre Latin Amerika ve Karayipler'de büyüme 2025'te %2 civarında seyredecek. Emtia fiyatlarındaki toparlanma, özellikle bakır ve lityuma dayalı ihracat yapan ülkeler için fırsat sunuyor. Petrol ihracatçıları ise OPEC+ politikaları çerçevesinde dengeli bir üretim stratejisi izliyor. Bölge genelinde faiz oranlarının düşmesi, yatırımı ve ticareti destekleyen bir zemine işaret ediyor.

Sonuç olarak, Güney Amerika 2025'te dışa açılım, ticaretin çeşitlendirilmesi ve bölgesel bütünleşme hedefleri doğrultusunda temkinli ancak kararlı adımlar atıyor.

Okyanusya

Avustralya ve Yeni Zelanda, 2025'te ticaret stratejilerini Asya-Pasifik'le entegrasyon, pazar çeşitlendirme ve güçlü ikili anlaşmalar üzerine kuruyor. Her iki ülke de CPTPP ve RCEP

üyelikleri sayesinde bölge içi ticaretten ciddi kazanımlar sağlıyor.

Avustralya; Çin, Japonya, Güney Kore, ABD, Kanada ve ASEAN ülkeleriyle kapsamlı STA'lara sahip. Birleşik Krallık ile yapılan anlaşma 2023'te yürürlüğe girdi. Avrupa Birliği ile yürütülen müzakereler 2023'te sonuçsuz kalmış olsa da, tarafların yeniden masaya oturma ihtimali konuşuluyor. 2020'de Çin'le yaşanan gerilim sonrası uygulanan arpa ve şarap vergilerinin kaldırılması, iki ülke arasında ticareti yeniden canlandırdı. Avustralya, Çin'le ilişkilerde normalleşmeyi memnuniyetle karşılarsa da, Hindistan gibi alternatif pazarlara yönelmeyi sürdürüyor. Hindistan'la yürürlükte olan EC-TA'nın kapsamı genişletilmeye çalışılıyor.

Yeni Zelanda ise daha küçük ama dış ticarete bağımlı bir ekonomi. Çin'e yönelik süt tozu ve et ihracatı devam ediyor ancak Çin'deki yavaşlama nedeniyle Güneydoğu Asya, Orta Doğu ve Kuzey Asya gibi yeni pazarlara yönelim var.

AB ile yapılan anlaşma 2024'te yürürlüğe girdi ve gümrüksüz erişimi artırdı. Birleşik Krallık ile olan anlaşma da tarım ürünleri ihracatında önemli avantajlar sağlıyor. Yeni Zelanda ayrıca "temiz ve yeşil" imajını öne çıkararak yüksek katma değerli gıda ihracatına odaklanıyor.

Makroekonomik olarak, Avustralya ılımlı bir büyüme patikasında ilerliyor. İç talep faiz baskısıyla sınırlı olsa da, LNG ve demir cevheri ihracatı Asya'daki talep sayesinde canlı. Yeni Zelanda ise 2023'teki teknik durgunluğun ardından toparlanma sürecinde. Turizmin yeniden canlanması ve ihracatçıların zayıf Yeni Zelanda Doları sayesinde avantaj yakalaması bu süreci destekliyor.

Genel olarak Avustralya ve Yeni Zelanda, küçük nüfuslarına rağmen küresel ihracatta kişi başına yüksek performans sergiliyor. Çin'le ilişkilerde toparlanma olsa da, her iki ülke de daha dengeli bir dağılım için yeni pazarlara yönelmeye devam ediyor.

2.3.2. OTONOM VE YAPAY ZEKA DESTEKLİ DİJİTALLEŞME VE TİCARET

Dijital Ticaretin Büyümesi ve E-Ticaretin Yaygınlaşması

Dijitalleşme, küresel ticaretin yapısını değiştirmeye devam ediyor. Özellikle e-ticaret, mal ve hizmetlerin sınır ötesi dolaşımını kolaylaştırarak ticaret hacmini artırıyor. 2025 yılı itibarıyla küresel perakende satışların yaklaşık %20,5'inin çevrimiçi kanallardan gerçekleşmesi bekleniyor. Bu oran, 2015'te %10'un altındaydı.

Sınır ötesi e-ticaret de bu dönüşümün önemli bir parçası haline geldi. 2025 itibarıyla küresel sınır ötesi e-ticaret hacminin 1,4 trilyon doları aşacağı öngörülüyor. Küçük ve orta ölçekli işletmeler, büyük dijital pazaryerleri aracılığıyla doğrudan küresel tüketicilere erişim sağlıyor. Bu eğilim, özellikle gelişmekte olan ülkelerden yapılan ihracatı çeşitlendiriyor ve tabana yayıyor.

Küresel platformlar, lojistik ve ödeme altyapılarını entegre ederek KOBİ'ler için sınır ötesi satışları daha ulaşılabilir hale getiriyor. Devletler de bu gelişmeyi desteklemek amacıyla düşük değerli gönderilere gümrük muafiyetleri, dijital hizmetlere uygulanan vergilerde indirimler ve akıllı sınır teknolojilerine yatırım gibi adımlar atıyor.

2025 itibarıyla dijital ticaretin kurumsal alt yapısı da güçlenmiş durumda. Singapur, Şili ve Yeni Zelanda tarafından başlatılan Dijital Ekonomi Ortaklığı Anlaşması (DEPA), dijital hizmetler, veri akışı, yapay zeka ve elektronik belgeler gibi alanlarda kurallar oluşturuyor. Güney Kore'nin katılımıyla anlaşma genişlemeye devam ediyor.

Kripto varlıklar ve blockchain teknolojileri de dijital ticaretin yapısını etkilemeye başla-

dı. 2025 itibarıyla bazı ihracatçılar stablecoin bazlı ödeme sistemlerini alternatif olarak kullanıyor. Blockchain teknolojisi, özellikle tedarik zinciri takibi ve belge güvenliği gibi alanlarda ihracat işlemlerini kolaylaştırıyor. ABD'de gündeme gelen GENIUS Act gibi düzenlemeler, dijital varlıkların ticari işlemlerde daha güvenli kullanılmasına yönelik altyapı hazırlıklarını hızlandırıyor.

Sonuç olarak, dijital ticaretin küresel ticaretin içindeki payı büyüyor. E-ticaret, veri akışları, dijital ödeme sistemleri ve blockchain çözümleri, ihracatın yapısını yeniden tanımlıyor. Bu dönüşüm, sadece büyük şirketleri değil, küçük ölçekli ihracatçıları da küresel ticaretin bir parçası haline getiriyor.

Yapay Zeka, Otomasyon ve Lojistikte Dönüşüm

2020'li yıllarda yaşanan pandemi, jeopolitik gerilimler ve iklim kaynaklı felaketler, küresel tedarik zincirlerinde ciddi kırılmalıklara gün yüzüne çıkardı. Bu süreç, hem kamu otoritelerini hem de özel sektörü daha esnek, dayanıklı ve teknoloji odaklı tedarik ağları kurmaya yöneltti.

2025 itibarıyla yapay zeka, büyük veri analitiği ve otonom teknolojiler, küresel ticaretin lojistik altyapısını yeniden şekillendiriyor. Bu teknolojiler; envanter yönetimi, talep tahmini, rota optimizasyonu ve tedarik risklerinin önceden belirlenmesi gibi alanlarda zaman ve maliyet tasarrufu sağlıyor. Gerçek zamanlı veri akışıyla çalışan yapay zeka sistemleri, dış şoklara karşı hızlı uyum sağlayabilen bir tedarik ağı kurmak açısından kritik bir araç haline gelmiş durumda.

Fiziksel lojistikte de dönüşüm hızlanıyor.

Karayolu taşımacılığında otonom araçların ticari kullanımı, 2025 yılı itibarıyla farklı ülkelerde yaygınlaşmaya başladı. Bu gelişme, sürücü eksikliği gibi yapısal sorunlara çözüm getirirken, yakıt tüketimini ve karbon salımını azaltarak sürdürülebilir taşımacılığa katkı sunuyor. Ayrıca otonom sistemlerin 7/24 kesintisiz çalışabilmesi, tedarik süresini kısaltıyor ve teslimat güvenilirliğini artırıyor.

Limanlarda ise otomasyon ve yapay zeka uygulamaları sayesinde yükleme-boşaltma süreçleri hızlanıyor. Otonom vinçler, robotik taşıma sistemleri ve dijital kontrol altyapıları liman verimliliğini artırırken, hata oranlarını da düşürüyor. 2025 itibarıyla bu dönüşüm, özellikle yüksek

işlem hacmine sahip limanlarda belirginleşmiş durumda.

Ticaret belgelerinin dijitalleşmesi de bu dönüşümün önemli bir boyutunu oluşturuyor. Elektronik konşimento, dijital gümrük beyannamesi ve e-sertifika gibi uygulamalar artık birçok ülkede yasal geçerlilik kazanmış durumda. Bu sayede işlemler hızlanırken, belge sahteciliği ve bürokratik gecikmelerin önüne geçiliyor. Uluslararası kuruluşlar da dijital belge tanınması ve sınır ötesi veri paylaşımına yönelik ortak altyapılar üzerinde çalışıyor.

Ticaret finansmanı alanında da yapay zeka ve blokzincir tabanlı sistemler devreye giriyor. Otomatik ödeme sistemleri, akıllı sözleşmeler ve yapay zeka destekli kredi risk analizleri, özellikle küçük işletmelerin finansmana erişimini kolaylaştırıyor. Bu teknolojiler, aynı zamanda ticaret işlemlerini daha izlenebilir ve güvenli hale getiriyor.

Genel olarak bakıldığında, 2025 yılı itibarıyla dijitalleşme ve otomasyon, küresel ticaretin hem fiziksel akışını hem de idari süreçlerini daha hızlı, verimli ve sürdürülebilir hale getiriyor. Tedarik zinciri dayanıklılığı, rekabetçilik ve sürdürülebilirlik açısından bu teknolojilerin etkin kullanımı, ülkelerin ve firmaların ticari performanslarını doğrudan etkileyen bir faktör haline gelmiş durumda.

Bitcoin ve Kripto Paraların Küresel Ticaretteki Yeri

2025 itibarıyla kripto varlıklar, uluslararası ticarete ana akım ödeme araçlarının yerini almış değil. Ancak belirli alanlarda dikkat çekici bir alternatif haline geldi. Özellikle stablecoin'ler, sınır ötesi ödemelerde düşük maliyetli, hızlı ve erişilebilir çözümler sunması nedeniyle yaygınlık kazanmış durumda.

Bankalararası Ödemeler Bankası (BIS) verilerine göre, Bitcoin, Ethereum, USDT ve USDC gibi dijital varlıklarla yapılan sınır ötesi transferlerin toplam hacmi 2024'ün ikinci çeyreğinde 600 milyar doları aştı. Bu işlemlerin çoğu bireysel ve finansal hareketlerden kaynaklansa da, gelişmekte olan ülkelerde işletmeler stablecoin'leri ödeme ve havale aracı olarak benimsemeye başladı. Özellikle enflasyonun yüksek olduğu ve bankacılık sistemine erişimin sınırlı kaldığı bölgelerde, bu dijital varlıklar değer koruma ve işlem kolaylığı açısından öne çıkıyor.

Kripto varlıkların geleneksel ödeme sistemlerine erişimi kısıtlı aktörler tarafından dış ticarette kullanılabildiğini gösteren pek çok durum vuku buldu.

Ancak kripto paraların ticarette geniş çaplı kullanımı önünde bazı yapısal engeller var. Yüksek fiyat oynaklığı, düzenleyici belirsizlikler ve güvenlik açıkları, büyük ölçekli ticari işlemlerde bu varlıkların kullanımını kısıtlıyor. Bu nedenle ticari işlemlerde stablecoin'ler daha fazla tercih ediliyor. ABD dolarına sabitlenen

bu varlıklar, fiyat istikrarı sunduğu için ödeme güvenliğini artırıyor.

Stablecoin piyasasının günlük işlem hacmi 2025 itibarıyla on milyarlarca dolara ulaşmış durumda. Ethereum blokzincirinde gerçekleşen işlemlerin büyük kısmını stablecoin transferleri oluşturuyor. Bu eğilim, düzenleyici otoritelerin ilgisini çekmiş durumda.

Devlet destekli dijital para projeleri de uluslararası ticarette yeni bir başlık açıyor. Bu alanda pek çok girişim, gelecekte dijital itibari paraların ticarette daha fazla kullanılabileceğine işaret ediyor.

Kripto varlıklar 2025 itibarıyla küresel ticarette tamamlayıcı bir araç olarak konumlanıyor. Geleneksel para birimleri dış ticarette hâlen temel ödeme aracı olmaya devam ediyor. Ancak stablecoin'ler, Merkez Bankası dijital para girişimleri (CBDC) ve blokzincir tabanlı platformlar, ödeme sistemlerinin dijitalleşme sürecinde önemli bir rol üstleniyor. Önümüzdeki dönemde bu alanın gelişimi, düzenleyici uyum, teknik altyapı ve küresel iş birliklerine bağlı şekilde şekillenecek.

İHRACAT RAPORU | 2025

3. **ODAK:** Avrupa Birliği ■ Serbest Ticaret Anlaşmalarının Türkiye İhracatına Olası Etkisi

3. ODAK: AVRUPA BİRLİĞİ SERBEST TİCARET ANLAŞMALARININ TÜRKİYE İHRACATINA OLASI ETKİSİ

Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasında 1995 yılında yürürlüğe giren Gümrük Birliği, Türkiye'nin AB ile ticaret ilişkilerinde bir dönüm noktası olmuştur. Gümrük vergilerinin kaldırılması, Türk mallarının Avrupa pazarına daha rekabetçi şekilde girmesini sağlarken, Türkiye'nin AB ile birlikte hareket etmesini de zorunlu kılmıştır. Türkiye'nin Gümrük Birliği içinde yer alması, diğer ülkelerle Serbest Ticaret Anlaşması (STA) yapma sürecinde bazı kısıtlamalar ve şartlar doğurmaktadır. AB, üçüncü ülkelerle STA imzaladığında, bu ülkelerin malları Türkiye'ye gümrüksüz girebilirken, Türkiye aynı ayrıcalığı otomatik olarak elde edemez. Türkiye'nin, AB'nin STA imzaladığı bir ülke ile görüşmelere başlayabilmesi için öncelikle ilgili STA'nın yürürlüğe girmesi ve o ülkenin Türkiye ile müzakereye açık olması gerekmektedir. Bu sebeple, Avrupa Birliği'nin STA müzakereleri yürütmesi, Türkiye bu ülkelerle STA imzalanana kadar ihracatımız açısından risk oluşturmaktadır. Mayıs 2025 itibarıyla Avrupa Birliği'nin müzakerede olduğu ülkeler şunlardır: Avustralya, Hindistan, Endonezya, Filipinler, Singapur, Tacikistan ve Tayland.

Bu bölümde, Dünya Bankası SMART platformu kullanılarak, Avrupa Birliği'nin söz konusu ülkelerle Serbest Ticaret Anlaşması (STA) imzalaması durumunda, Türkiye'nin ihracatına olası etkileri değerlendirilmiştir. SMART platformu; kısmi denge modeli kullanarak bir ülkenin uyguladığı tarifelerdeki değişikliklerin ticaret, gelir ve refah üzerindeki etkilerini analiz etmektedir. Ülkelerin toplam ithalat harcamalarını sabitleyip (durağan model), tarife değişikliklerinden dolayı birbirlerinin kusurlu ikamesi olan ülkeler (ihracatçı ülke) arasında paylaştıran; fiyat değişiminden dolayı ticaret yaratımı, düşük tarifieden dolayı ise ticaret sapması etkilerini he-

saplayarak olası etkileri inceleyen kısmi denge analizidir.

Özellikle hangi sektörlerin bu gelişmeden olumsuz yönde etkilenebileceği analiz edilmiştir. Türkiye'nin hem Avrupa Birliği'ne hem de ilgili ülkelere yaptığı ihracatın nasıl etkilenebileceği ayrı ayrı incelenmiştir.

İlk senaryoda, Avrupa Birliği'nin Avustralya ile STA imzalaması durumunda, ülkemizin AB'ye ihracatında kayda değer bir değişiklik olması beklenmemektedir. 2024 yılı verilerine göre, AB'nin Türkiye'den ithalatı 117,2 milyar dolar

seviyesinde olurken anlaşma sonrası da aynı seviyelerin korunacağı öngörülmektedir. Türkiye'nin Avrupa ülkelerine Avustralya'dan daha yakın olması ülkemizin ihracatının sınırlı sevi-

yede düşmesinde etkili olmuştur. Olası bir STA imzalanması durumunda sektör ihracatlarındaki beklenen olası değişim Tablo 26'da gösterilmektedir.

Tablo 26: AB-Avustralya STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	AB'nin Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	117.222	117.218	%0,0	-4,3
Otomotiv Endüstrisi	31.631	31.630	%0,0	-1,4
Hazırgiyim ve Konf.	15.181	15.180	%0,0	-0,9
Kimyevi Maddeler	14.131	14.131	%0,0	-0,6
Elektrik ve Elektronik	8.439	8.439	%0,0	-0,2
Demir ve Demir Dışı	7.249	7.249	%0,0	-0,2
Çelik	7.113	7.113	%0,0	0,0
Makine ve Aksamları	5.274	5.274	%0,0	-0,2
Tekstil ve Ham Mad.	3.762	3.762	%0,0	-0,1
İklimlendirme Sanayii	3.665	3.665	%0,0	-0,1
Mobilya, Kağıt ve Orm.	2.289	2.289	%0,0	0,0
Madencilik Ürünleri	1.989	1.989	%0,0	0,0
Çimento Cam Seramik	1.892	1.892	%0,0	0,0
Hububat, Bakliyat	1.846	1.846	%0,0	0,0
Fındık ve Mamulleri	1.788	1.788	%0,0	0,0
Savunma ve Havacılık	1.596	1.596	%0,0	-0,1
Yaş Meyve ve Sebze	1.594	1.594	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1.209	1.209	%0,0	0,0
Mücevher	1.147	1.147	%0,0	-0,1
Su Ür. ve Hayv. Mam.	1.116	1.116	%0,0	0,0
Kuru Meyve ve Mam.	995	995	%0,0	0,0
Deri ve Deri Mam.	812	811	%0,0	-0,1
Halı	588	588	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	432	432	-%0,1	-0,2
Zeytin ve Zeytinyağı	321	321	%0,0	0,0
Tütün	215	215	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	72	72	%0,0	0,0

Olası anlaşmanın etkisiyle Avustralya'nın Türkiye'den ithalatının yüzde 0,9 azalarak 1,14 milyar dolar seviyesine gerileyeceği öngörülmektedir. Otomotiv endüstrisi, kimyevi maddeler ile elektrik-elektronik sektörlerinde

ülkemizin Avustralya'ya ihracatının düşüş yaşayabilecek sektörler olarak öne çıkmaktadır. Avustralya'ya ihracatımızın hali hazırda düşük olması, ihracatımızdaki ılımlı azalışta etkili olmaktadır.

Tablo 27: AB-Avustralya STA Senaryosu, Avustralya'nın İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	Avustralya'nın Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	1.152	1.142	-%0,9	-10,3
Otomotiv Endüstrisi	297	295	-%0,8	-2,3
Makine ve Aksamı	99	99	-%0,3	-0,3
Kimyevi Maddeler	95	94	-%1,7	-1,6
Hazırgiyim ve Konf.	83	82	-%1,1	-0,9
Elektrik ve Elektronik	76	75	-%1,5	-1,1
Madencilik Ürünleri	53	53	-%0,7	-0,4
Kuru Meyve ve Mam.	51	50	-%1,3	-0,7
Çelik	47	47	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	46	45	-%2,0	-0,9
Meyve Sebze Mam.	40	40	%0,0	0,0
Mücevher	37	37	-%1,7	-0,6
İklimlendirme Sanayii	33	33	%0,0	0,0
Fındık ve Mamulleri	31	31	-%0,8	-0,3
Hububat, Bakliyat	31	31	%0,0	0,0
Tekstil ve Ham Mad.	27	27	-%0,4	-0,1
Demir ve Demir Dışı	20	20	-%2,3	-0,5
Halı	20	20	-%1,0	-0,2
Deri ve Deri Mam.	16	15	-%0,7	-0,1
Mobilya, Kağıt ve Orm.	14	14	-%1,4	-0,2
Zeytin ve Zeytinyağı	10	10	%0,0	0,0
Çimento Cam Seramik	10	10	-%0,1	0,0
Tütün	6	6	-%0,2	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	5	5	%0,0	0,0
Savunma ve Havacılık	4	4	%0,0	0,0
Su Ür. ve Hayv. Mam.	0	0	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	0	0	-	0,0

Bir diğer olası senaryo, Avrupa Birliği ile Hindistan arasında STA imzalanmasıdır. Türkiye'nin hazır giyim ve konfeksiyon sektöründe rekabetçiliğinin azalacağı, AB'nin Türkiye'den ithalatında binde 2 seviyesinde bir düşüş ya-

şanabileceği gözlenmektedir. Hindistan'ın tarife düşüşü ile Avrupa Birliği ülkelerine ihracatımızı etkilemesi öngörülen sektörler Tablo 28'de gösterilmektedir.

Tablo 28: AB-Hindistan STA Senaryosu, Hindistan'ın İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	AB'nin Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	117.222	116.984	-%0,2	-237,7
Otomotiv Endüstrisi	31.631	31.623	%0,0	-8,3
Hazır giyim ve Konf.	15.181	15.065	-%0,8	-116,0
Kimyevi Maddeler	14.131	14.116	-%0,1	-15,1
Elektrik ve Elektronik	8.439	8.433	-%0,1	-5,7
Demir ve Demir Dışı	7.249	7.239	-%0,1	-10,0
Çelik	7.113	7.109	-%0,1	-3,7
Makine ve Aksamları	5.274	5.264	-%0,2	-9,8
Tekstil ve Ham Mad.	3.762	3.760	-%0,1	-2,2
İklimlendirme Sanayii	3.665	3.650	-%0,4	-15,1
Mobilya, Kağıt ve Orm.	2.289	2.289	%0,0	0,0
Madencilik Ürünleri	1.989	1.988	-%0,1	-1,1
Çimento Cam Seramik	1.892	1.889	-%0,1	-2,7
Hububat, Bakliyat	1.846	1.846	%0,0	0,0
Fındık ve Mamulleri	1.788	1.788	%0,0	0,0
Savunma ve Havacılık	1.596	1.596	%0,0	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	1.594	1.594	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1.209	1.209	%0,0	0,0
Mücevher	1.147	1.141	-%0,6	-6,6
Su Ür. ve Hayv. Mam.	1.116	1.114	-%0,2	-1,9
Kuru Meyve ve Mam.	995	995	%0,0	0,0
Deri ve Deri Mam.	812	811	%0,0	-0,3
Halı	588	582	-%1,0	-6,1
Gemi, Yat ve Hizm.	432	432	%0,0	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	321	321	%0,0	0,0
Tütün	215	215	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	72	72	%0,0	0,0

Avrupa Birliği ile Endonezya arasında imzalanacak STA ile AB'nin Türkiye'den ithalatında kayda değer bir değişiklik beklenmemektedir. Hazırgiyim ve konfeksiyon, tekstil ve hammaddeleri ile deri ve deri mamulleri sektörle-

rinde ihracatımızın ılımlı da olsa düşebileceği öngörülmektedir. Türkiye'nin olası bir STA sonrası ihracatındaki sektörel değişimler Tablo 30'da gösterilmektedir.

Tablo 29: AB-Endonezya STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	AB'nin Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	117.222	117.186	%0,0	-36,2
Otomotiv Endüstrisi	31.631	31.631	%0,0	-0,4
Hazırgiyim ve Konf.	15.181	15.158	-%0,1	-22,6
Kimyevi Maddeler	14.131	14.131	%0,0	-0,4
Elektrik ve Elektronik	8.439	8.439	%0,0	0,0
Demir ve Demir Dışı	7.249	7.248	%0,0	-0,6
Çelik	7.113	7.113	%0,0	0,0
Makine ve Aksamı	5.274	5.274	%0,0	0,0
İklimlendirme Sanayii	3.665	3.665	%0,0	0,0
Tekstil ve Ham Mad.	3.762	3.759	-%0,1	-2,6
Mobilya, Kağıt ve Orm.	2.289	2.289	%0,0	0,0
Madencilik Ürünleri	1.989	1.989	%0,0	0,0
Çimento Cam Seramik	1.892	1.892	%0,0	-0,2
Fındık ve Mamulleri	1.788	1.788	%0,0	0,0
Hububat, Bakliyat	1.846	1.846	%0,0	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	1.594	1.594	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1.209	1.209	%0,0	0,0
Su Ür. ve Hayv. Mam.	1.116	1.116	%0,0	0,0
Deri ve Deri Mam.	812	810	-%0,3	-2,4
Mücevher	1.147	1.147	%0,0	0,0
Kuru Meyve ve Mam.	995	995	%0,0	0,0
Savunma ve Havacılık	1.596	1.596	%0,0	0,0
Halı	588	588	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	432	432	%0,0	0,0
Tütün	215	215	%0,0	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	321	321	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	72	72	%0,0	0,0

Endonezya'nın ülkemizden ithalatında ise binde 7 seviyesinde bir düşüş beklenirken hazır-giyim ve konfeksiyon, gemi, yat ve hizmetleri, deri ve deri mamulleri ile mobilya, kağıt ve or-man ürünleri sektörlerinin olumsuz etkilene-

bileceği tahmin edilmektedir. Endonezya'nın Türkiye'den ithalatı 2024 yılında 461 milyon dolar ile düşük seyrederken, ılımlı bir düşüş ile 458 milyon dolar seviyesine gerileyebileceği öngörülmektedir.

Tablo 30: AB-Endonezya STA Senaryosu, Endonezya'nın İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	Endonezya'nın Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	461	458	-%0,7	-3,4
Savunma ve Havacılık	95	93	-%1,5	-1,4
Madencilik Ürünleri	59	58	-%0,4	-0,2
Kimyevi Maddeler	48	48	-%0,2	-0,1
Hububat, Bakliyat	48	48	%0,0	0,0
Elektrik ve Elektronik	41	40	-%1,2	-0,5
Makine ve Aksamları	33	33	-%1,2	-0,4
Tütün	29	29	%0,0	0,0
Hazırgiyim ve Konf.	24	24	-%2,2	-0,5
Tekstil ve Ham Mad.	19	19	%0,0	0,0
Çelik	18	18	-%0,6	-0,1
Otomotiv Endüstrisi	17	17	-%0,9	-0,2
İklimlendirme Sanayii	8	8	-%0,9	-0,1
Mobilya, Kağıt ve Orm.	4	4	-%2,1	-0,1
Deri ve Deri Mam.	4	4	-%2,1	-0,1
Demir ve Demir Dışı	3	3	-%1,7	-0,1
Gemi, Yat ve Hizm.	3	3	-%2,2	-0,1
Fındık ve Mamulleri	2	2	%0,0	0,0
Halı	2	2	%0,0	0,0
Çimento Cam Seramik	1	1	-%0,8	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	1	1	%0,0	0,0
Su Ür. ve Hayv. Mam.	1	1	%0,0	0,0
Kuru Meyve ve Mam.	1	1	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1	1	%0,0	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	0	0	%0,0	0,0
Mücevher	0	0	-%4,4	0,0
Süs Bitkileri	0	0	%0,0	0,0

Avrupa Birliği ile Filipinler arasında imzalanması muhtemel bir STA ile Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne ihracatının değişiklik göstermesi beklenmemektedir. Avrupa Birliği'nin Filipinler'e düşük vergi uygulaması, ülkemizin ihracatının değiş-

memesinde etkili olmuştur. Tablo Z'de Avrupa Birliği ile Filipinler arasında imzalanacak olası STA'nın Türkiye ihracatında sektörel değişimi gösterilmektedir.

Tablo 31: AB-Filipinler STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	AB'nin Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	117.222	117.222	%0,0	0,0
Otomotiv Endüstrisi	31.631	31.631	%0,0	0,0
Hazırgiyim ve Konf.	15.181	15.181	%0,0	0,0
Kimyevi Maddeler	14.131	14.131	%0,0	0,0
Elektrik ve Elektronik	8.439	8.439	%0,0	0,0
Demir ve Demir Dışı	7.249	7.249	%0,0	0,0
Çelik	7.113	7.113	%0,0	0,0
Makine ve Aksamları	5.274	5.274	%0,0	0,0
Tekstil ve Ham Mad.	3.762	3.762	%0,0	0,0
İklimlendirme Sanayii	3.665	3.665	%0,0	0,0
Mobilya, Kağıt ve Orm.	2.289	2.289	%0,0	0,0
Madencilik Ürünleri	1.989	1.989	%0,0	0,0
Çimento Cam Seramik	1.892	1.892	%0,0	0,0
Hububat, Bakliyat	1.846	1.846	%0,0	0,0
Fındık ve Mamulleri	1.788	1.788	%0,0	0,0
Savunma ve Havacılık	1.596	1.596	%0,0	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	1.594	1.594	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1.209	1.209	%0,0	0,0
Mücevher	1.147	1.147	%0,0	0,0
Su Ür. ve Hayv. Mam.	1.116	1.116	%0,0	0,0
Kuru Meyve ve Mam.	995	995	%0,0	0,0
Deri ve Deri Mam.	812	812	%0,0	0,0
Halı	588	588	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	432	432	%0,0	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	321	321	%0,0	0,0
Tütün	215	215	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	72	72	%0,0	0,0

Olası bir Serbest Ticaret Anlaşması imzalandığında, Türkiye'nin Filipinler'e ihracatında kayda değer bir değişiklik beklenmemektedir. Kimyevi maddeler, mobilya, kağıt ve orman ürünleri, hazır giyim ve konfeksiyon ile tekstil ve ham maddeleri sektörlerinin olumsuz etkilenebile-

ceği öngörülmektedir. Filipinler'in AB'den ithalatında kimyevi maddeler, savunma ve havacılık ile otomotiv endüstrisi sektörlerinde artış beklenmektedir. Tablo 33'te etkilenmesi olası sektörler ile 2024 yılında Filipinler'in Türkiye'den ithalatı gösterilmektedir.

Tablo 32: AB-Filipinler STA Senaryosu, Filipinler'in İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	Filipinler'in Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	164	163	-%0,6	-1,0
Kimyevi Maddeler	34	34	-%1,1	-0,4
Mobilya, Kağıt ve Orm.	23	23	-%0,2	-0,1
Savunma ve Havacılık	19	19	-%0,3	-0,1
Hazır giyim ve Konf.	18	18	-%0,7	-0,1
Makine ve Aksamları	14	14	-%0,1	0,0
Hububat, Bakliyat	13	13	%0,0	0,0
Elektrik ve Elektronik	12	12	-%0,3	0,0
Tekstil ve Ham Mad.	7	7	-%1,0	-0,1
Tütün	5	5	%0,0	0,0
Su Ür. ve Hayv. Mam.	5	5	%0,0	0,0
Demir ve Demir Dışı	4	4	-%0,5	0,0
İklimlendirme Sanayii	3	3	-%0,4	0,0
Otomotiv Endüstrisi	2	2	-%0,2	0,0
Çelik	1	1	-%0,5	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	1	1	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1	1	%0,0	0,0
Çimento Cam Seramik	1	1	-%1,5	0,0
Madencilik Ürünleri	1	1	-%0,2	0,0
Fındık ve Mamulleri	0	0	%0,0	0,0
Halı	0	0	-%0,8	0,0
Kuru Meyve ve Mam.	0	0	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	0	0	-%0,5	0,0
Deri ve Deri Mam.	0	0	-%1,2	0,0
Süs Bitkileri	0	0	%0,0	0,0
Mücevher	0	0	-%3,5	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	0	0	%0,0	0,0

Avrupa Birliği ile Tacikistan arasında imzalanması muhtemel STA'nın, Türkiye ihracatını olumsuz etkilemesi beklenmemektedir. Demir demir dışı metaller ile hazır giyim ve konfeksiyon sektörlerinde AB'nin Tacikistan'dan ithalatının artabileceği öngörüldürken 36 milyon

dolar seviyesinde görülen potansiyelin düşük oluşu Türkiye'nin ihracat kaybını sınırlamaktadır. Tablo 34'te AB ile Tacikistan arasında STA imzalanması durumunda AB'ye ihracatımızda sektörlerin muhtemel değişimini gösterilmektedir.

Tablo 33: AB- Tacikistan STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	Filipinler'in Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	164	163	-%0,6	-1,0
Kimyevi Maddeler	34	34	-%1,1	-0,4
Mobilya, Kağıt veOrm.	23	23	-%0,2	-0,1
Savunma ve Havacılık	19	19	-%0,3	-0,1
Hazır giyim ve Konf.	18	18	-%0,7	-0,1
Makine ve Aksamları	14	14	-%0,1	0,0
Hububat, Bakliyat	13	13	%0,0	0,0
Elektrik ve Elektronik	12	12	-%0,3	0,0
Tekstil ve Ham Mad.	7	7	-%1,0	-0,1
Tütün	5	5	%0,0	0,0
Su Ür. ve Hayv. Mam.	5	5	%0,0	0,0
Demir ve Demir Dışı	4	4	-%0,5	0,0
İklimlendirme Sanayii	3	3	-%0,4	0,0
Otomotiv Endüstrisi	2	2	-%0,2	0,0
Çelik	1	1	-%0,5	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	1	1	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1	1	%0,0	0,0
Çimento Cam Seramik	1	1	-%1,5	0,0
Madencilik Ürünleri	1	1	-%0,2	0,0
Fındık ve Mamulleri	0	0	%0,0	0,0
Halı	0	0	-%0,8	0,0
Kuru Meyve ve Mam.	0	0	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	0	0	-%0,5	0,0
Deri ve Deri Mam.	0	0	-%1,2	0,0
Süs Bitkileri	0	0	%0,0	0,0
Mücevher	0	0	-%3,5	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	0	0	%0,0	0,0

Avrupa Birliği ile Tacikistan arasında imzalanacak STA ile Türkiye'nin Tacikistan'a ihracatında binde 5'lik düşüş yaşanabileceği öngörülmektedir. Kimyevi maddeler, mobilya, kağıt ve orman ürünleri, elektrik ve elektronik ile makine ve aksamaları sektörlerinde ihracatımızın ılımlı da olsa

düşüş yaşayabileceği öngörülmektedir. Tacikistan'ın AB'den ithalatının otomotiv endüstrisi, elektrik ve elektronik, makine ve aksamaları sektörlerinde gerçekleşmesi beklenmektedir. Tablo 35'te, Türkiye'nin Tacikistan'a ihracatında etkilenebilecek sektörler gösterilmektedir.

Tablo 34: AB- Tacikistan STA Senaryosu, Tacikistan'ın İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	Tacikistan'ın Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	198	197	-%0,5	-1,0
Kimyevi Maddeler	43	43	-%0,5	-0,2
Mobilya, Kağıt ve Orm.	33	33	-%0,3	-0,1
Elektrik ve Elektronik	14	14	-%0,7	-0,1
Makine ve Aksamaları	17	17	-%0,8	-0,1
Tekstil ve Ham Mad.	18	18	-%0,1	0,0
Hazırgiyim ve Konf.	11	11	-%0,5	-0,1
Çelik	4	4	-%0,6	0,0
Hububat, Bakliyat	10	10	%0,0	0,0
İklimlendirme Sanayii	10	10	-%0,4	0,0
Demir ve Demir Dışı	8	8	-%0,6	-0,1
Otomotiv Endüstrisi	10	9	-%1,9	-0,2
Su Ür. ve Hayv. Mam.	3	3	%0,0	0,0
Mücevher	0	0	%0,0	0,0
Deri ve Deri Mam.	3	3	-%0,3	0,0
Çimento Cam Seramik	7	7	-%0,1	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	2	2	%0,0	0,0
Madencilik Ürünleri	0	0	-%0,2	0,0
Halı	0	0	-%0,5	0,0
Kuru Meyve ve Mam.	0	0	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	1	1	%0,0	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	0	0	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1	1	%0,0	0,0
Savunma ve Havacılık	1	1	-%0,9	0,0
Fındık ve Mamulleri	0	0	%0,0	0,0
Tütün	0	0	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	0	0	%0,0	0,0

Avrupa Birliği ile Tayland arasında imzalanacak STA ile Türkiye'nin AB'ye ihracatının binde 1 azalması öngörülmüşken, otomotiv endüstrisi sektörünün en çok etkilenmesi beklenmektedir. İklimlendirme sanayii, hazırlayım ve kon-

feksiyon sektörlerinde de AB'nin Tayland'dan ithalatının artması beklenmektedir. Tablo 36'da AB ile Tayland arasındaki STA'nın Türkiye'nin ihracatındaki sektörel değişimler gösterilmektedir.

Tablo 35: AB- Tayland STA Senaryosu, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	AB'nin Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	117.222	117.134	-%0,1	-88,0
Otomotiv Endüstrisi	31.631	31.570	-%0,2	-60,5
Hazırlayım ve Konf.	15.181	15.172	-%0,1	-9,2
Kimyevi Maddeler	14.131	14.126	%0,0	-5,5
Elektrik ve Elektronik	8.439	8.438	%0,0	-1,2
Demir ve Demir Dışı	7.249	7.246	%0,0	-2,7
Çelik	7.113	7.112	%0,0	-0,9
Makine ve Aksamları	5.274	5.273	%0,0	-0,9
Tekstil ve Ham Mad.	3.762	3.760	%0,0	-1,5
İklimlendirme Sanayii	3.665	3.658	-%0,2	-6,9
Mobilya, Kağıt ve Orm.	2.289	2.289	%0,0	-0,2
Madencilik Ürünleri	1.989	1.989	%0,0	0,0
Çimento Cam Seramik	1.892	1.890	-%0,1	-1,5
Hububat, Bakliyat	1.846	1.846	%0,0	0,0
Fındık ve Mamulleri	1.788	1.788	%0,0	0,0
Savunma ve Havacılık	1.596	1.596	%0,0	-0,1
Yaş Meyve ve Sebze	1.594	1.594	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	1.209	1.209	%0,0	0,0
Mücevher	1.147	1.145	-%0,2	-2,3
Su Ür. ve Hayv. Mam.	1.116	1.116	%0,0	0,0
Kuru Meyve ve Mam.	995	995	%0,0	0,0
Deri ve Deri Mam.	812	811	-%0,1	-0,5
Halı	588	588	%0,0	-0,1
Gemi, Yat ve Hizm.	432	432	%0,0	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	321	321	%0,0	0,0
Tütün	215	215	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	72	72	%0,0	0,0

Avrupa Birliği ile Tayland arasında imzalanacak STA ile ülkemizin Tayland'a ihracatında hazır giyim ve konfeksiyon, madencilik ürünleri, savunma ve havacılık sektörlerinde gerileme

olabileceği öngörülmektedir. Tayland'ın ülkemizden ithalatında değişim yaşanabilecek sektörler Tablo 37'de gösterilmektedir.

Tablo 36: AB- Tayland STA Senaryosu, Tayland'ın İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	Tayland'ın Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	369	365	-%1,2	-4,6
Kimyevi Maddeler	99	98	-%0,5	-0,5
Mücevher	49	49	%0,0	0,0
Hazır giyim ve Konf.	36	34	-%5,7	-2,0
Makine ve Aksamları	27	27	-%0,8	-0,2
Hububat, Bakliyat	27	27	%0,0	0,0
Elektrik ve Elektronik	26	25	-%1,1	-0,3
Otomotiv Endüstrisi	23	22	-%2,3	-0,5
İklimlendirme Sanayii	12	12	-%0,9	-0,1
Çelik	7	7	-%1,6	-0,1
Demir ve Demir Dışı	10	10	-%1,2	-0,1
Tekstil ve Ham Mad.	21	21	-%0,6	-0,1
Su Ür. ve Hayv. Mam.	5	5	%0,0	0,0
Savunma ve Havacılık	3	2	-%4,8	-0,1
Madencilik Ürünleri	6	5	-%6,7	-0,4
Mobilya, Kağıt ve Orm.	6	6	-%1,1	-0,1
Kuru Meyve ve Mam.	1	1	%0,0	0,0
Deri ve Deri Mam.	2	2	-%11,3	-0,2
Çimento Cam Seramik	2	2	-%1,8	0,0
Yaş Meyve ve Sebze	0	0	%0,0	0,0
Fındık ve Mamulleri	1	1	%0,0	0,0
Meyve Sebze Mam.	3	3	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	0	0	-%5,8	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	3	3	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	0	0	%0,0	0,0
Halı	1	1	%0,0	0,0
Tütün	0	0	%0,0	0,0

SMART kısmi denge analizine göre, Aralık 2024'te Avrupa Birliği ile MERCOSUR ülkeleri arasında imzalanan STA ile AB'nin Türkiye'den ithalatında değişim beklenmemektedir. Yaş

meyve ve sebze ile otomotiv endüstrisi sektörlerinde Türkiye'nin AB'ye ihracatında gerileme gösterebilecekleri öngörülmektedir.

Tablo 37: AB- MERCOSUR STA, AB'nin İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	AB'nin Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	117.222	117.176	%0,0	-45,8
Otomotiv Endüstrisi	31.631	31.617	%0,0	-13,8
Kimyevi Maddeler	14.131	14.125	%0,0	-6,3
Hazırgiyim ve Konf.	15.181	15.181	%0,0	-0,4
Elektrik ve Elektronik	8.439	8.438	%0,0	-0,7
Demir ve Demir Dışı	7.249	7.248	%0,0	-1,0
Çelik	7.113	7.113	%0,0	-0,1
Makine ve Aksamları	5.274	5.273	%0,0	-1,1
Tekstil ve Ham Mad.	3.762	3.762	%0,0	-0,3
İklimlendirme Sanayii	3.665	3.665	%0,0	-0,2
Mobilya, Kağıt ve Orm.	2.289	2.288	-%0,1	-1,3
Madencilik Ürünleri	1.989	1.988	%0,0	-0,6
Çimento Cam Seramik	1.892	1.892	%0,0	-0,2
Hububat, Bakliyat	1.846	1.845	-%0,1	-1,2
Fındık ve Mamulleri	1.788	1.787	-%0,1	-1,4
Yaş Meyve ve Sebze	1.594	1.573	%0,0	-21,4
Savunma ve Havacılık	1.596	1.596	-%1,3	-0,5
Meyve Sebze Mam.	1.209	1.204	-%0,4	-5,1
Mücevher	1.147	1.147	%0,0	0,0
Su Ür. ve Hayv. Mam.	1.116	1.114	-%0,2	-2,1
Kuru Meyve ve Mam.	995	994	-%0,1	-1,3
Deri ve Deri Mam.	812	811	-%0,1	-1,0
Halı	588	588	%0,0	0,0
Gemi, Yat ve Hizm.	432	432	%0,0	0,0
Zeytin ve Zeytinyağı	321	321	-%0,1	-0,2
Tütün	215	215	%0,0	-0,1
Süs Bitkileri	72	72	%0,0	0,0

Anlaşmanın etkisiyle Mercosur ülkelerinin Türkiye'den ithalatının düşüş yaşayabileceği, en çok olumsuz etkilenen sektörlerin otomotiv endüstrisi, makine ve aksamaları ile kimyevi maddeler sektörleri olabileceği öngörülmek-

tedir. 2024 yılında Mercosur ülkelerinin ülkemizden ithalatı 1,7 milyar dolar seviyesinde olurken STA sonrası 1,66 milyar dolar seviyesine gerileyebileceği tahmin edilmektedir.

Tablo 38: AB- MERCOSUR STA, MERCOSUR'un İthalat Değişimi (Milyon \$)

Sektör	MERCOSUR'un Türkiye'den İthalatı	STA Sonrası	Değ. (%)	Fark
TOPLAM (GTS)	1.705	1.666	-%2,3	-39,0
Kimyevi Maddeler	370	365	-%1,3	-4,7
Otomotiv Endüstrisi	310	298	-%4,1	-12,7
Makine ve Aksamaları	185	177	-%4,6	-8,5
Savunma ve Havacılık	163	161	-%1,1	-1,8
Çelik	106	104	-%1,7	-1,8
Hazırgiyim ve Konf.	80	78	-%1,9	-1,5
Elektrik ve Elektronik	78	76	-%2,9	-2,3
Madencilik Ürünleri	66	65	-%1,4	-0,9
Çimento Cam Seramik	63	62	-%1,7	-1,1
İklimlendirme Sanayii	54	52	-%4,3	-2,4
Fındık ve Mamulleri	53	53	-%0,2	-0,1
Tekstil ve Ham Mad.	50	49	-%2,2	-1,1
Demir ve Demir Dışı	45	43	-%3,9	-1,8
Kuru Meyve ve Mam.	20	20	-%0,1	0,0
Hububat, Bakliyat	17	16	-%4,3	-0,7
Mobilya, Kağıt ve Orm.	11	10	-%4,6	-0,5
Halı	10	9	-%3,6	-0,3
Tütün	9	9	-%1,0	-0,1
Meyve Sebze Mam.	7	6	-%6,6	-0,4
Zeytin ve Zeytinyağı	6	5	-%11,7	-0,7
Deri ve Deri Mam.	3	2	-%4,2	-0,1
Gemi, Yat ve Hizm.	1	1	-%12,8	-0,1
Yaş Meyve ve Sebze	0	0	-%0,5	0,0
Mücevher	0	0	-%10,2	0,0
Su Ür. ve Hayv. Mam.	0	0	%0,0	0,0
Süs Bitkileri	0	0	-	0,0

İHRACAT RAPORU | 2025

4. **Politika Önerileri**

• Türkiye'nin ihracat hacmini artırmakla birlikte, ihracatta teknoloji yoğun ve katma değeri yüksek ürünlerin payını yükseltmesi kritik önem taşımaktadır. Çin, Almanya ve Güney Kore gibi ülkeler, küresel ihracatta güçlü konumlarını yüksek teknoloji ürünleriyle pekiştirmektedir. Türkiye'nin benzer bir şekilde Ar-Ge yatırımlarını teşvik etmesi, yerli üretimde dijitalleşme ve otomasyon süreçlerini hızlandırması, savunma sanayi, biyoteknoloji, yeşil enerji ekipmanları gibi stratejik sektörlerde ihracata dönük kümelenmeleri daha fazla desteklemesi gerekmektedir. Böylece ihracat birim fiyatı yükselecek ve daha sürdürülebilir bir ihracat büyümesi sağlanacaktır.

• Küresel ticarete yaşanan bölgesel kaymalar, Türkiye için fırsatlar yaratmaktadır. Ortadoğu, Afrika ve Güneydoğu Asya gibi hızla büyüyen pazarlara ihracatın artırılması, ticaret hacmini çeşitlendirerek riskleri azaltacaktır. Türkiye'nin Serbest Ticaret Anlaşmaları ağını genişletmesi, lojistik altyapısını güçlendirmesi ve gümrük süreçlerini dijitalleştirerek hızlandırması bu süreçte kilit rol oynayacaktır. Ayrıca tedarik zincirlerinin yeniden yapılanmasından faydalanarak Avrupa'nın yakın coğrafyada üretim arayışına girmesi Türkiye'nin avantajına kullanılabilir.

• Küresel düzeyde ulaştırma hizmetlerinde dalma yaşanırken Türkiye bu alanda pozitif bir büyüme sağlayarak 39,9 milyar dolara ulaşmıştır. Türkiye'nin jeostratejik konumu, lojistik ve ulaştırma hizmetlerinde küresel bir merkez olma potansiyelini güçlendirmektedir. Bu potansiyelin tam olarak değerlendirilebilmesi için lojistik altyapı yatırımları (limanlar, hava kargo merkezleri, demiryolu hatları), dijitalleşme ve gümrük süreçlerinde kolaylaştırıcı reformlar hızlandırılmalıdır. Ayrıca "Transit Ticaret Merkezi" vizyonu ile Türkiye'nin Avrupa-Ortadoğu-Asya üçgenindeki tedarik zinciri rolü güçlendirilmelidir.

• İran-İsrail gerilimi, Rusya'nın bölgesel etkisi ve jeoekonomik bloklaşma eğilimleri, küresel ticaretin siyasi risklere ne denli duyarlı olduğunu göstermiştir. Türkiye'nin bu risklere karşı kırılganlığını azaltmak için stratejik ürünlerde üretim kapasitesini güçlendirmesi, kritik sektörlerde yerli ve bölgesel tedarik ağlarını çeşitlendirmesi önem taşımaktadır. Ayrıca Türkiye, enerji arz güvenliği ve ticaret koridorlarının kesintisiz işleyişi için bölgesel işbirliklerini derinleştirmeli; Orta Doğu ve Karadeniz ekseninde gelişen krizlerin küresel tedarik zincirlerine olası etkilerine karşı erken uyarı ve kriz yönetim mekanizmalarını kurumsallaştırmalıdır.

• Uzun vadede en kritik risk olarak öne çıkan iklim değişikliğinin yarattığı aşırı hava olayları, doğal kaynak kıtlığı ve ekosistem kayıpları, hem ekonomik hem de toplumsal düzeyde zincirleme krizlere yol açmaktadır. Türkiye'nin iklim risklerine karşı dayanıklılığını artırmak için tarım, enerji ve altyapı sektörlerinde iklim adaptasyon projelerine öncelik vermesi gerekmektedir. Karbon emisyonlarının azaltımı, yenilenebilir enerji yatırımlarının hızlandırılması ve su-gıda güvenliğine yönelik sürdürülebilir kaynak yönetimi politikaları, hem küresel iklim hedefleriyle uyumu sağlayacak hem de uzun vadeli ekonomik kırılganlıkları azaltacaktır.

- ABD tarafından açıklanan ilave gümrük vergilerinin, küresel ticareti yavaşlatması beklenmektedir. Ticaretteki düşüşün başlıca ticaret ortağımız AB ülkelerinde de gözleneceği, ülkemizin ihracatını doğrudan etkileyebileceği gözlenmektedir. İlave tarifeler ABD ile ticaretimizde fırsatlar barındırsa da Avrupa ile ticaretimizde yavaşlamaya sebep olabilir. Ülkemizin ticaretini çeşitlendirmesinin yanı sıra tedarik zincirinde meydana gelebilecek bozulmaların etkisiyle belirli mal gruplarında ilave ithalat maliyetleri ile karşılaşması da ihtimal dahilindedir.

- Mal ticaretindeki yavaşlama, küresel ekonomik büyüme üzerindeki risklerin artması benzer şekilde hizmet ihracatımızı da olumsuz etkileyebilir. 2024 yılında ülkemizi ziyaret eden yabancı turistlerin yarısı (27 milyon) Avrupa ülkelerinden gelmiştir. AB ile ABD arasında yaşanabilecek misillemelerin, Avrupa ülkelerinde hane halkı tüketimini aşağıya çekmesinin yanı sıra ülkemize gelen hizmet ihracatını da düşürerek cari dengeyi olumsuz etkilemesi mümkündür. Hizmet fazlasındaki düşüşün cari açığı derinleştirmemesi için ülkemizin de belirli mal gruplarında korumacılık önlemleri alması gerekebileceği gibi ihracatçılarımız için teşvik mekanizmalarını güçlendirmesi gerekmektedir.

- 2024 yılında yüzde 3,2 büyüyen Türkiye ekonomisinin 2025 yılında yüzde 2,7 ile 3,1 arasında büyüme göstermesi beklenmektedir. Makroekonomik normalleşmenin 2025 yılında da sürmesi, para politikasında gevşeme, cari dengede düzelmeye karşın özellikle hizmet enflasyonunun yüksek olmasının büyüme üzerinde risk oluş-

turmaya devam edebileceği öngörülmektedir. Yüksek enflasyon ile mücadele kapsamında uygulanan yüksek faiz ortamında Türk lirasının reel değerlenme yaşaması da hali hazırda düşük yatırım iştahı bulunan ortamda ihracat yapan firmalar için rekabeti zorlaştırmaktadır. İhracatçı firmalar özelinde maliyeti öngörülebilir kılmak, yatırımı ve kredi ulaşımını teşvik etmek adına politikalara ihtiyaç duyulmaktadır.

- Yüksek enflasyon ortamında, arz-talep dengesinin bozulması, üretici için maliyetlerin belirsizleşmesi, düşük talep ortamında yatırımın ve üretimin baskılanması, hane halkının alım gücünün azalması, bireylerin yatırım yerine harcamaya yönelmesi; Türkiye ekonomik büyümesi üzerinde risk oluşturmaktadır. Ekonominin yavaşlaması ve uzun vadede yüzde 4 patikasına oturması öngörülmektedir. Nüfusun yavaşlaması ile âtıl işgücünün artması ülkemizin potansiyel büyümesine ket vurmaktadır. Bu bağlamda, işsizliği azaltıcı ve nüfusu ülke geneline daha dengeli yayacak bir sosyal politika ile sanayi ve tarım sektörlerinde kalkınma hamleleri yapılabilir.

- Avrupa Birliği'nin Serbest Ticaret Anlaşması imzalamak için müzakere içerisinde bulunduğu ülkeler arasında Hindistan ve Tayland Türk firmaların rekabetçiliğini etkileyebileceği öngörülmektedir. SMART kısmi denge analizinin durağan bir model ile çalışması olası bir trend düşüşünü göstermemektedir. Genel eğilimden bağımsız olarak ihracatımızda risk oluşturabilecek sektörler/ürünler için alternatif pazar arayışları ile piyasa çeşitlendirilmesi konusunda önlemler alınabilir.

İHRACAT RAPORU | 2025

